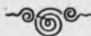
ZEMĚPISNÝ NÁSTIN

HEJTMANSTVÍ

PŘEŠTICKO-NEPOMUCKÉHO.

SEPSAL

JOS. B. REBEC,
řd. uč. v Přešticích.

V TÁBOŘE.

Tiskem Jana K. Franka. — Nákladem vlastním.

1885.

SLAVNÝM

OBECNÍM ZASTUPITELSTVŮM

OKRESNÍCH MĚST

PŘEŠTIC A NEPOMUKU

VE ZVLÁŠTNÍ ÚCTĚ VĚNUJE

SPISOVATEL.

PŘEDMLUVA.

Má-li se země- a dějepisnému vyučování v obecných školách dařiti, musí — jak známo — učení postupovati od blízkého k vzdálenějšímu, od známého k neznámému.

A co jest dítěti bližším a známějším než škola, do níž denně chodí, domov, v němž dlouhá léta přebývá, obec, v níž s každým občanem se stýká, okolí, v němž každou stezku zná, a okres, jejž často s rodičemi neb známými prochází?

Myšlénkou tou veden, počal jsem před několika roky pracovati o mapách „okresního hejtmanství přešticko-nepomuckého“ pro školy obou našich okresů, věda, že učení zeměpisné prospívati nemůže, nemá-li škola první této zeměpisné pomůcky po ruce. Při tom však sbíral jsem — k vybídnutí „ctěné okresní učitelské konferencí v Nepomuku z roku 1881“ — látky ku popisu obou okresů, kterou tímto spiskem veřejnosti s tím přáním předkládám, aby učitel v něm nalezl dostatečné látky k domácímu země- a dějepisu a dítě pak příležitosti k opakování.

Mimo to doufám, že najde v knize této i náš občan mnohou věc, která v obor jeho živnosti zasahujíc, jej poučí a k další práci a činnosti pobídne.

Z pramenův a pomůcek mnou ku práci této užitých uvádím následující:

Palackého „Popis království Českého“; „Naučný slovník“; J. Malého „Vlastenecký slovník historický“; P. E. V. Bičákův „Dějepis města Přeštic“; Orthův a Sládkův „Topograficko-statistický slovník Čech“; Trajer's „Beschreibung der Diöcese Budweis“; „generální mapa Čech“ vydaná c. k. zeměpisným ústavem ve Vídni“; dále data ze všeobecného sčítání lidu z roku 1869 a 1880 a pak pamětní knihy některých úřadů farních a školních.

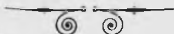
Vzdávaje srdečných díků všem, kdož mi laskavě radou u práci této pomáhali, zvláště **velectěnému panu c. k. okr. hejtmanu Janu Schreuerovi v Přešticích**, poroučím spisek tento přízni učitelstva a občanstva našeho s prosbou, aby přijat byl s tou laskavostí, s jakou důvěrou já jej vydávám.

V Přešticích, 16. září 1885.

Jos. B. Rebec.

PŘEHLED OBSAHU.

Alfabetický seznam předmětův, o nichž v knize této pojednáno.

Území.

Poloha. Politický okres přešticko-nepomucký — zaujímaje soudní okres přeštický a nepomucký — rozprostírá se v jihozápadní čtvrti Čech uprostřed kraje plzeňského a jest prostoupen 31° 0' východní délky a 49° 30' severní šířky. Stranu západní zaujímá okres přeštický, východní pak okres nepomucký.

Rozloha. Od západních mezí okresu přeštického, tedy od obcí: Strýčkovic, Bukové a Čelákova až ku hranicím východním okresu nepomuckého k obcím: Chlumu, Bezděkovicům, Podhůři, Čmelínu, Liškovu a Měrčínu, má politický okres ve své délné ose 41·7 *km* (5½ míle). Co do šířky měří okres politický v okresu přeštickém, od nejsevernější obce Chlumčan až po nejjižnější obec Ježov, 18·9 *km* (2½ míle). Tam, kde jsou hranice obou okresů, a kde jako klín okres blovický se svým jižním cípem mezi oba okresy zasahuje, má politický okres rozlohu nejužší a vzdálenosť obce nejsevernější, Svárkova, od nejjižnější, Partotic, obnáší sotva 5·6 *km* (1½ hod.)

Povrch politického okresu zaůjímá 51.797 *km*² (9□ mil), z čehož na okres přeštický připadá 30672 *km*² (5⅓□ míle), na okres nepomucký 21119 *km*² (3⅔□ m.)

Hranice. Na severu hraničí politický okres náš na politický okres stříbrcký (soudní okres stodský) s obcemi: Vytunou, Líšínem, Přestavlky a Černotínem; pak na obce politického okresu plzeňského, a to: na Předenice, Prusíny, Netunice, Střížovice Chlum, Ounětice, Újezd vodní, Drahkov, Jarov, Zhůř, Chocenice Žďár, Přešín a Čížkov.

Na východě hraničí okres politický na obce okresu blatenského (polit. okres blatenský) a sice: Dožice, Budislavice, Přebudov,

Víska, Kladrubec; dále obce okresu horažďějovického (politický okres strakonický): Kotouň, Oselec, Kvášňovice a Olšany.

Jižně rozkládají se po celé délce našeho politického okresu obce okresu klatovského a plánického (politický okres klatovský): Milčice, Kozčín (Kovčín), Myslívo, Pohoří, Bližanov, Strhadlo, Mlynařovice, Němčice, Petrovice, Měcholupy, Předslav, Otín, Kamýk (Kameník), Švihov, Lhovice, Elhovice, Mezhoří, Chlumská, Trnčí, Chuděnice a Kaničky.

Na západu leží obce okresu domažlického (polit. okres domažlický): Sychrov a Těšovice, pak obce okresu horšovo-týnského: Čermná a Škrchleby.

Poměry přírodní.

A. Horopis.

Přeštický politický okres jest v celku rozsáhlá pahorkatina v níž stýká se troje horstvo:

I. Brdské pohoří,

II. Výběžky Šumavy a

III. Výběžky Česko-moravské Vysočiny.

I. Brdské pohoří.

Hlavním horstvem přešticko-nepomuckého okresu jsou *Brdy*, které, rozkládajíce se v Čechách mezi Česko-moravskou Vysočinou, Šumavou a Rudohořím, vyplňují bývalý mořský záliv a chovají zbytky nesčíslného množství mořských korýšů, mušlí, hlavonožců a j.

Příroda dělí Brdy v oddíl vápenný a břidličný; vápenný oddíl rozkládá se jen mezi Prahou a Zdicemi v délce as 40 *km* (5 mil); břidličný pak oddíl vniká v náš okres se strany západní a severovýchodní.

Vlastní jádro břidličných Brdů nalézá se mezi řekami Vltavou a Berounkou; avšak různá nižší pásma vyplňují prostory severně od Berounky, táhnouce se na západ až k Stříbru, Horšovu Týnu a Domažlicům. Odtud táhnou se pahrbky brdské až k Chuděnicům a dále k Merklínu, a tu po celé čáře s výběžky

Šumavy se stýkají. Od Merklína postupují pahrbky tyto až k Přešticům, kde Pohořko, na jehož úpatí se město rozkládá, ze samé břidlice se skládá.

Vynikající pahorky v řadě této jsou:

1. *Pohořko* v Přešticích, 366 *m* vysoké; k Lužanům níží se příkře tak zvanou *Hlízou*, která dostupuje výšky 375 *m*.

2. *Chlumčanská Hora* 414 *m*, přímo nad Chlumčany s mešní kaplí sv. Anny.

3. *Hůrka* nad Dnešicemi, 423 *m* vys.

4. *Paní Hora* 480 *m* vys. západně Soběkur; jižně od této nad Merklínem dosahuje

5. *Hůrka* 478 *m* výšky.

6. Mezi Merklínem a Ptenínem zvedá se *Srnčí vrch* 531 *m* do výše.

S druhé strany jest to buližníková *Vysočina Blovická*, která čtvero, více méně souběžných a dosti souvislých pásem pahrbků do přeštického hejtmanství vysýlá. Pásma ta pro snažší přehled nazvati můžeme:

a) Prusínské,
b) Vildštajnské,
c) Bziské a
d) Mitrovické.

a) *Pásmo prusínské*, těsná pravý břeh Úhlavy a táhne se od hlavního pásma Brd z Plzeňska, přes Prusíny k Hájům a Vodokrtu, směrem stále jižním až k Nezdicům. V řadě této důležitější kopce jsou:

1. *Hajsko* 519 *m* vys., severně Hájů; šíří se přes Šnapoušovy, pak na Prusíny, Netunice a Předenice.

2. *Homolka*, západně Krašavec, 497 *m* vys.

3. *Střížov* v lesích přeštických; 520 *m* vys.

4. Jižně Střížova zvedá se památný *Ticholovec* 480 *m* do výše.

5. V tomtéž směru k Lužanům jest *Zelená Hora* 353 *m* vys., jež v severu s *Březinou*, 423 *m* vys., se pojí.

6. Se Zelenou Horou spojena je nad Nezdicemi *Nezdická Hora* 490 *m* vys.; na jejím úpatí k východu rozkládá se obec Zelené.

7. Svými svahy dotýká se Nezdické Hory *Borovská Hora* 461 *m* vys.

K pásmu tomuto druží se z Blovicka některé pahorky od Chousova, které přes Střižovice k Oseku, na Knihy a Vodokrt se táhnou.

b) *Vildstajnské pásmo* zabočuje k nám od Vildstajna přes Chlum, kde jižně lesem Sukořínem, v němž osamělá myslivna Hadovka stojí, do okresu přeštického vstupuje. V Sukoříně dělí se pásmo toto opět ve dvě větve; z nichž jedna delší a vůbec mohutnější k Měčínu, druhá méně souvislá přes Dolce na Tropčice se táhne. Větev Měčínská zahýbá od vrchu Kožichu k Vodnímu Újezdu a Ouněticům, pak lesem Bzím k Nevěrné Hoře na Újezd Purkhartův, který se na úpatí hory té rozkládá. U Horčic je řada tato údolím horčickým na krátko protržena, načež dále od Horčic směrem jihovýchodním, pode jménem *Lužských hřbetů*, mezi Vlčím a Skašovem, pak k Nové vsi do okresu nepomuckého se táhne, a co *Kopaniny* mezi Vlčí a Malinec stoupá.

Tyto sáhají jedním výstřelkem až k Žinkovům do pásma Bzískébo. Od Měčína obrací se větev měčínská v severozápad na Třebetín (Třebejcinu Malou), dále na Mečkov a Tropčice, odkud ještě dosti vysoké buližníkové kopce k Třebejcině Velké vysýlá.

U větvi této vynikají kopce:

1. *Hadovka*, kopec v lese Sukoříně, na němž myslivna stejného jména stojí; jest 520 *m* vysoká.

2. Ze Sukořína táhne se k Renčům 581 *m* vys. *Kožich.*

3. Západně Kožichu zvedá se 550 *m* do výše *Čertovo břemeno.*

4. Něco jižněji jest *Myť* 566 *m* vys.

5. Jižně Libákovic jest 585 *m* vysoký *Hájek.*

6. U Újezdu Purkhartova jest 572 *m* vysoká *Nevěrná Hora*; po jejím svahu vede silnice přešticko-nepomucká.

7. V řadě Lužských hřbetů dosahuje *Holý vrch* 568 *m* výšky a jižně od tohoto *Stará Pec* 580 *m.*

8. *Chlumec*, východně Radkovic, jest 613 *m* vys.

9. Severně Měčína jest 567 *m* vysoká *Hora* a západně Měčína kopec *Na Trávnících* dosahuje výšky 573 metrů.

10. Jižně od těchto proti Bělukám jest *Beranice* 584 *m*

vys. a východně Měčína směrem k Malinci *Bočánový vrch* 493 *m* vys. O něco jižněji tohoto jest *Bor* 521 *m* vys. a *Planá Hora*, jež 530 *m* výšky dosahuje.

11. Směrem ku Kbeli jest 538 *m* vysoký kopec *Babice*.

Druhá větev Vildstajnského pásma táhne se z lesa Sukořína k Řenčům, přes Plevňov na Dolce kolem Vytuně k Zálesí a dále k Tropčicům, kde s větví Měčínskou opět se stýká.

Značnější výšky dosahují:

1. *Kněžská Skála* s kapličkou sv. Anny, 551 *m* vys., severovýchodně Řeneč v lese Hrdlovce.

2. *Vejstavka* 500 *m* vys. a *Sv. Kříž*, jihovýchodně Řeneč.

3. *Hůrka* 490 *m* vys. severně Dolců; na svahu této jest dvůr Agnes a samota Štihlov.

4. Mezi Horčicemi a Dolcemi jest 527 *m* vysoký *Jindřín*, jehož temeno tomu nasvědčuje, že býval útulkem obyvatelů v dobách ještě pohanských.

5. Jižně Radkovic je *Černý Les* s rozsáhlými zříceninami památného hradu Skála ve výši 490 *m*; nejvyšší bod v Černém Lese měří 540 *m* výšky.

6. Mezi Zeleným a Vlčím zvedá se ve Velkém Lese kopec *Loupensko* 567 *m* vys.; na severním úpatí jeho jest stejnojmenná samota.

7. S Velkým Lesem ve spojení jest les *Ferdinandov*, jehož stejnojmenný kopec východně Kaliště 511 *m* výšky dosahuje. Les tento zasahuje do větvi Měčínské.

c) *Bziské pásmo.* V lese Bzí stýkají se řady buližníkových pahrbků, táhnoucích se jednak od Domyslic, jednak od Vlčic. Z lesa Bzí pak postupují pahrbky tyto co třetí pásmo buližníkové vysočiny Blovické do hejtmanství přeštického a to dosti mohutně až povrchy Bučí a Rampich. Od těchto vynikajících pahrbků rozbíhají se větve na vše strany. Od Rampichu táhne se jedna k Černovsi u Měčína, odtud k Bělukám a dále až k Předslavi do Klatovska. Jiná větev vniká přes Radkovice u Žinkov až k Zbyslavi a Habarticům do Plánicka.

Důležitější kopce pásma Bziského jsou:

1. U Svárkova *Žaludnice* 557 *m* vys.

2. Jižně Svárkova *Na Bučí* 614 *m* vys.; k Jarovu táhne se *Chroustov*, který v okresu Blovickém dosahuje 587 *m* výšky.

3. Východně Skašova jest 582 *m* vys. *Rampich.*

4. Severně Žinkov zvedá se kopec *V Korunách*, jenž 565 *m* dosahuje.

5. Severně Osobova jest 588 *m* vys. *Černá Skála* a 584 *m* vys. *Lednice.*

6. Jižněji ku Drahám jest 541 *m* vysoký *Štibřín*, pod nímž obec Dráhy se rozkládají.

7. V jednom směru táhne se do okresu plánického k Němčicům kopec *Na Lískách* 571 *m* vys. a jižně Němčic 600 *m* vys. *Boubín* a nad Zbyslaví kopec *Na vrších* 620 *m* a o něco západněji *Spálený Les* 617 *m* výšky dosahující.

d) *Mitrovické pásmo* od Mitrovic přes Přešín se táhnoucí, vychází od uzlu *Nad Moráskem*, kde kopec *U Pyramidy* 800 *m* výšky dosahuje a kloní se přes Přešín pode jménem *Doubrava* do Nepomucka a dále ještě na západ lesem *Chýlavou* k Měcholupům a Prádlu, kde svahy vrchu *Na Chvostách* až k třetímu pásmu od vrchu *Buči* ke Kokořovu se klonící, sáhají.

Pásmo toto, zaujímající severní část Nepomucka, je veliká a souvislá pahorkatina, jíž těsná pravý břeh Úslavy *Doubravou*, levý pak rozsáhlou horou *Bukovou*, tvoříc takto úval žinkovský, jímž Úhlava se ubírá. *Hora Buková* 647 *m* vys. rozprostírá se od Měcholup až do okresu blovického po Ždirec, Zhuři a Chocenice. U nás rozkládají se ve výběžcích *Bukové hory* Měcholupy a Klášter, ve výběžcích *Doubravy* Zahrádka, Smetalky a Sedliště. S druhé strany t. j. se strany severovýchodní šíří se *Blovická vysočina* k Příbrami, kde se s horami Třemošnou, pak s Komorskou u Hluboše a s pahorky od Dobříše se táhnoucími, spojuje.

Vyčnívající kopce pásma Mitrovického jsou:

1. V lese Doubravě 632 *m* vysoký *Hřebenec.*

2. V okresu nepomuckém dosahuje *Doubrava* 561 *m* výšky.

3. V Chýlavě jest *Buková Hora* 650 *m* a *Velká Skála* 575 *m* vysoká.

4. Východně Měcholup jest *Cihelna* 564 *m* vys.

5. Východně Prádla zvedá se kopec *Na Starcích* 521 *m* a jižně Prádla, poblíž Nevotníku, jest kopec *Na Skalici* 557 *m* vys.

6. Mezi posledními výběžky Mitrovického pásma jsou jižně Nevotníku kopce *Na Prašivých Vrších* 490 *m* vys. a přímo nad Žinkovy široce se rozkládající 552 *m* vysoký *Poudřím.*

II. Výběžky Šumavy.

Jihozápadní část Přešticka prostupují *Chuděnické Hory*, výběžky to *Novokdyňských hřbetů*, jimiž se rozšiřuje *Královský Hvozd* do vnitra země.

Toť podíl náš na Šumavě, která se tu na všech stranách s břidličnými Brdy stýká.

V okolí přeštickém Šumava patrně již dodělává, nebo stoupenci její stávají se vždy nižšími a Šumava nezmůže se již více, ač ještě dosti příkře horou *Střemší* 541 *m* vysokou, mezi Borovy a Poříčím, do výše se pne.

Chuděnické hory vybíhají od údolí poleňského ve dvou pásmech, mezi nimiž Poleňka se vine. Pásmo západní táhne se v Klatovsku podél Úhlavy svými kulovitými pahorky, mezi nimiž *Pušperk*, *Malý a Velký Kouřím* 655 *m* vys., k památné hoře *Volfánku* 583 *m*; na severním svahu hory této rozkládají se Chuděnice. U Chuděnic dělí se západní pásmo Chuděnických hor ve dvě rozsochy: jedna severní nižší končí horou *Roupovskou* 470 *m* vys. se zříceninami hradu Roupova; druhá táhne se v Klatovsku ku Kaničkám a končí na rozhraní Klatovska a Přešticka 600 *m* vysokou horou Radlickou, která ke Kolovči se kloníc, tam 450 *m* výšky dosahuje.

Druhé pásmo *Chuděnických hor*, táhnouc se k východu, lemuje levý břeh Úhlavy od Dolan až k Borovům a tvoří těsné úžlabí, jež obstoupeno jest vrchem *Ryčejem*, hustým lesem porostlým; les zove se *Bilečovský*. *Ryčej* 695 *m* vys. kloní se v Klatovsku do údolí dolanského a pak proti Tršteinu až k Úhlavě, čímž se údolí úhlavské dosti těsně na příč svírá. Severně od vsi Chlumské, která v Bilečovském lese na příkrém úklonu se rozkládá, zvedá se řada hor, z nichž v ostrých obrysech nad celou krajinu *Bělč* 708 *m* do výše se vypíná. Na jeho úbočích rozkládají se obce: Trnčí, Chlumská, Ježov, Malechov a i Švihov.

Od Bělče odbočuje menší skupina pahorků přímo přes Ježov na Vřeskovice. K řadě této, která u Skočic *Skočickou Mýtí* 502 *m* vys. končí, přičísti lze *Kněžhoru* 530 *m* vys., západně Elhoty a severně od této *Stříbrnici* jjižně Vřeskovic, která 538 *m* výšky dosahuje, jakož i blízkou 466 *m* vysokou *Hůrku*. Západně Vřeskovic jsou: *Kobylice* 474 *m* vys. a *Dubí* 485 *m* vys.

Naproti Bělči zvedá se památnými událostmi dávných dob proslavený *Tuhošť*, jenž 560 *m* výšky dosahuje.

Posledním výběžkem *Chuděnických* hor a tudíž i Kdýňské kopčiny a Šumavy jest u Borov hora *Střemší* 541 *m* vysoká.

III. Výběžky Česko-moravské Vysočiny.

Prahorní tento ostrov horský dotýká se v západních Čechách břidličných Brd a to mezi Českým Brodem, Knínem, Příbramí, Nepomukem a Klatovy.

V okres nepomucký vniká Česko-moravská Vysočina od jihu z Horažďějovicka a Plánicka a od severu z Blatenska.

Řada v plánickém okresu vyplňující krajinu plánicko-myslívskou, táhne se přes Neprachov k Štipoklasu, Pohoří a k Neurazům, prostupuje východně Blizanova lesy *Hádkov* a *Polanku*. U obce Polanky přechází řada tato do Nepomucka a táhne se ke Kramolínu a Maňovicům, pojíc se s druhou řadou sem z Horažďějovicka od Oselec a Kotouně zabočující.

Celá jihovýchodní část nepomuckého okresu zaplavena jest výběžky těmito, které se ve všech směrech k Nepomuku táhnou, kde *Zelená Hora* co poslední výběžek vysočiny této vyčnívá. Odtud táhnou se výběžky v sever k Huti a Vrčeni, kde opět kopec *Štědrý* posledním jest pahrbkem vysočiny této.

Řada z Plánicka sem přicházející jest souvislejší a táhne se od *Kozlovické Hory* až do okolí žinkovského, kde se s brdskými výběžky stýká.

Celá tato strana okresu nepomuckého nese na sobě ráz prahorní.

Vyčnívající kopce jsou:

1. *Zelená Hora* 533 *m* vys. Stojíc příkře nad Úslavou sáhá v jednom směru k Nepomuku, v druhém podél Úslavy až po Huť.

2. Východně Vrčeně jest 665 *m* vysoký kopec *Štědrý*. Od tohoto jdou výběžky na jih ku Čmelínu, Mohelnici a Podhůři, kteréžto obce s Tojicemi a Třebčicemi ve výběžcích Štědrého se rozkládají.

3. Severozápadně Tojic jest 511 *m* vys. kopec *Pod Štědrým*.

4. Přímo u Kozlovic zvedá se kopec *U Kamenu* 513 *m* vysoko, na něm stojí Kozlovice. Kloní se k Nepomuku a Milči, na východ pak k Želvicům.

5. U Čečovic jest 507 *m* vysoký *Morávek.*
6. Mezi Vrčany a Čečovicemi jest 512 *m* vysoký *Chlumec.*
7. Severně Chlumu v stejnojmeném lese dosahuje kopec *Chlum* 624 *m* výše.
8. Jižně Nekvasova, v lese prokopském, jest *Prokop*, jenž 563 *m* výše dosahuje.

B. Vodopis.

Vodstvo hejtmanství zaujímá 143·86 *ha* (250 jiter) půdy, což činí as 360. díl celého povrchu a náleží k poříčí labskému.

V okresu samém dělíme vodstvo v poříčí:

I. Úhlavy,
II. Úslavy a
III. Radbuzy.

I. Úhlava.

Prochází okres přeštický od jihu k severu v délce 19 *km* (2½ míle). Vřídlí v Šumavě ze dvou pramenů: z *Úhlavy Královské* a z *Úhlavy Chodovské.*

Úhlava Královská počíná v okolí Eisenstrassu, v úvalu Svěžího dolu, jenž se na úpatí tří hor: Jezerní Stěny, Špičáku a Panceře rozkládá a *louku Irlavskou*, vlastní to vývařisko Úhlavy Královské, kryje.

V Klatovsku vlévají se v Úhlavu Královskou potoky: *Motlovský*, *Jezerní potok horní*, *Jezerní potok dolní* (Osserbach), jenž se s potokem *Klammrovským*, který památné slapy klammrovské tvoří, spojuje. *U Hammrů* přijímá Úhlava Královská potok *Hammrovský*, severněji *Zelenolhotský* a *Dešenický*, jehož severní pramen vodami Koutskými se zove.

Úhlava Chodovská pramení na severním svahu Jezerní hory, teče nejprv po hranicích Čech a Bavor, načež, blíže bavorské osady Helmhofu, oběma břehy do vlasti naší přechází. Přijímá potoky: *Rantšerský* a *Geleiterovský*, načež opodál Petrovic s Úhlavou Královskou se pojí a hned na to *Andělici* z Branišovské hory přicházející, přijímá. Spojená *Úhlava* mine *Nýrsko*, kde její horní tok se zakončuje, dále *Bystřici* a *Janovice.* V Janovicích teče v Úhlavu *Stražovka*, jež mezi horami Brennetem a Můstkem pramenic, jest posledním přítokem z vysokých hor

přicházejícím. Od Janovic plyne řeka na *Poborovice*, *Beňov*, *Kal* a *Tajanov*. Níže Klatov, pod kopcem Borem, ústí v Úhlavu potok *Drnový*, jenž Klatovy protéká.

Ústím Drnového potoka počíná dolní část běhu Úhlavy, nebo řeka pozbývajíc své čilosti i svého náhlého spádu, plyne volně bujnými lučinami a bohatými poli na *Svrčeves* a *Dolany*, kde po levé straně *Poleňka*, na východním svahu Branišovské hory u Nové Kdýně pramenící, ji sesiluje. Severněji *Malechova*, blíže *Kokšína*, přímo pod železničným mostem, vlévá se po pravé straně Úhlavy potok *Točnický*, jenž pramení u vsi Obytce na rozhraní Brd a Šumavy, a potok *Mlýnský*, který v okresu nepomuckém u Petrovic vzniká. Od Malechova vine se Úhlava v přečetných záhybech na *Švihov* a dále na *Korunní Poříčí*, kde na půdu přeštickou vstupuje.

V okresu přeštickém vine se Úhlava rozsáhlým údolím Úhlavským, dotýká se *Jína*, *Borov*, *Nezdic*, *Lužan* a *Příchovic*, odtud kolem *Přeštic* a *Vícova* k *Dolní Lukavici*, *Lišicům* a *Šnapoušovům* teče, načež v okres plzeňský se obrací, *Předenice*, *Čižice*, *Štěnovice*, *Radobčice* a *Černice* mine, a u *Doudlebec*, as $^1/_2$ hodiny od Plzně, po 13. hodinném toku do Radbuzy se ústí.

V okresu přeštickém má Úhlava vůbec mírný spád, který se již od vtoku drnového potoka blíž Klatov pozoruje. Následek toho jest, že v čas rozvodnění voda s hora rychle přibývajíc silně se vzdýmá a spěšně ze břehů vystupuje, zaplavujíc úhlavské údolí, které jest pak jedinou nepřehlednou hladinou od Švihova až za Dolní Lukavici.

Stane-li se rozvodnění záhy z jara, bývá majitelům luk hostem vítaným, anto zůstavuje po rozsáhlých lučinách mastný, hnůj nahražující kal; rozvodní-li se však v době pozdější, podkaluje sena a zanáší louky i pole, působíc tím hospodářům nenahraditelných škod.

Úhlava protéká *Úhlavským údolím*, které v okresu přeštickém jest přes 4 hodiny dlouhé a v průměru $^1/_4$ míle široké, což tvoří rozlohy as $^1/_4$□ míle, čili 1440 *ha* půdy. Jest nejpožehnanější a nejúrodnější částí celého hejtmanství a poskytuje s okolních pahorků pohledu přeutěšeného, nebo nepřehledné řady ovocných stromů, obrubující pole, luka i cesty dodávají

údolí rázu veliké zahrady, která vším právem zahradou jihozápadních Čech se nazývá.

Do Úhlavy vlévají se v okresu našem následující potoky:

1. *Divoký potok* v údolí řenečském. Jména toho zasluhuje bystřina tato vším právem, nebo sbírajíc vodu v lesnatých odnožích Kožichu, teče od *Libákovic* k *Řenčům*, *Vodokrtu* a *Krašavcům* velmi divoce, a rozvodní-li se, zaplavuje celé okolí zmíněných obcí. Jak mocným, ano i nebezpečným proudem na pohled tichý potůček se stává, když rozkácený živel vodní v řečiště vtěsnati se nemůže, nasvědčují ohromné balvany buližníkové, v řečišti i po obou březích se nalézající, které často dosti daleko z původního místa svého odnešeny byly. Mezi Řenči a Vodokrtem, kde je řečiště nejdivočejším a nejširším, svádí potok tento zásoby písku stavebního, který odtud do Přeštic a do všech okolních míst ku stavbám se vyváží. U *Dol. Lukavici* vlévá se do Úhlavy.

2. *Horčický potok* v stejnojmenném údolí; pramení v okolí Skašova v odnožích Rampichu, teče stále severozápadně, protéká rybník lužský a horčický, mine *Horčic*, *Vytuně*, *Radkovic* a *Příchovic*, u nichž pak Úhlavě vody své odevzdá. Mezi Luhem a Horčici jmenuje ho lid *potokem Zlatým*, mezi Radkovici a Příchovici *potokem Divokým*.

Mezi Příchovici a Radkovici vtéká do něho potůček od *Dolců* přes *Kucíny* přicházející.

3. *Kbelský* čili *Vlčický potok* počíná v okolí Měčína, teče od *Malince* ku *Kbeli* směrem severovýchodním na *Tropčice*, a vlévá se v *Jíně* do Úhlavy.

4. *Měčínský* čili *Střebejcinský potok* zdrojí v lesích těch, kde kbelský, ale shromažďuje vodu až od Běluk, vine se pak od severu k jihu mezi *Černoves* a *Měčín*, načež náhle v severozápad k *Velké Střebejcině*, *Hrázi* a *Malé Střebejcině* se obrací, až pak mezi *Poříčím* a *Švihovem* Úhlavu svou vodou sesiluje.

Po levé straně nevlévá se do Úhlavy v okresu přeštickém žádný potok.

II. Úslava.

Úslava, již lid od pramenů až po Žinkovy potokem *Hnačovem* jmenuje, prostupuje okres nepomucký v délce as 4 hodin. Zdrojí na Plánicku až v okolí Čihány, protéká u Pláničky čtyři menší

rybníky a veliký rybník *Hnačov*. As hodinu za *Plánicí*, kterou Hnačov daleko v levo nechá, sesilněn jest potokem *Vračovským*, načež, když minul *Újezda*, *Mlynářovic* a *Strhadla*, u mlýna Komendy do Nepomucka vstupuje. Zde plyne na mlýny *Loučský* a *Chudinku*, pak na obce *Radochov* a *Cepinec*, kdež v rybník žinkovský se ponořuje. Rybníkem sesílená Úslava vytéká u *Žinkov*, teče na *Kokořov*, obrací se k východu na *Nevotník* v úval žinkovský a odtud na *Prádlo*, *Klášter*, *Zelenou Horu*, *Huť* a *Vrčeň*. Z Vrčeně teče na mlýn *Barák* a obec *Srb*, načež lesy Chýlavu a Doubravu dělíc, do Blovicka vstupuje.

Zde plyne na *Myť*, *Žďár* a *Ždirec*, na *Vlčice*, *Hradiště*, *Blovice*, *Domyslice* a *Žákavou*, dále na *Nezvěstice*, *Šťáhlavice*, *Šťáhlavy*, *Sedlec*, *Plzenec*, *Koterov* a *Božkov*, načež severně od Plzně u Doubravky, pod kostelem sv. Jiří, do Mže padá.

Do Úslavy tekou následující potoky:

1. *Cepinecký*; sbírá vodu v okolí radkovickém u Žinkov, protéká tři rybníky, teče přes *Osobov* a obec *Čepinec*, načež v levý břeh Úslavy vtéká, dříve než tato do rybníka žinkovského se ponořuje. Protéká údolí radochovské.

V Žinkovech padá do rybníka potůček od Březí a Žinkovic přicházející.

Po pravém břehu do Úslavy tekou:

2. *Myslív*; vzniká na Plánicku jižně od Myslíva, protéká stejnojmenný rybník, teče vždy k severu přes *Nový Dvůr* na mlýny: *Landu*, *Banýř*, *Cinovec* a *Havlík*. U tohoto vtéká v okres nepomucký, kdež hned mine mlýn *Barák* a přijme potok Kozlovický. Nyní teče přes *Záhoří* na mlýn *Hyndrát*, dále na *Želvice* a *Třebčice*, načež u Huti nedaleko *Vrčan* v Úhlavě se ztrácí.

Protéká po celém svém toku údolí třebčické.

U mlýna Hyndratu vlévá se do Myslíva potok *Kladrubecký*, který od Čmelína přes *Mohelnice* na *Tojice* teče; jeho severní pramen od Liškova tekoucí sluje *potokem Bílým*; jižní pramen sluje *Černým potokem*.

3. *Číźkovský potok*, počíná v lesích čížkovských v Blovicku, teče přes *Zahrádku*, *Smetalky* k *Sedlišti*, načež naproti *Srbu* do Úslavy se vlévá.

Do rybníka žinkovského vlévá se potok *Klikařovský*, lidem „Touně“ zvaný; on, počínaje na Plánicku jižně od Lovčic v les-

natých odnožích Štýrky, u Myslíva (700 *m* vys. a Buzrakova 640 *m* vys.), teče přes *Blisánov* do Nepomucka, kolem *Neuraz* na *Klikařov*, kdež u *Vojovic*, pod svahy Plátěné hory 560 *m* vys., do jižního cípu žinkovského rybníku vtéká.

Z nepomuckého okresu do Klatovska teče:

Mlýnský potok, jenž vodu sbírá v okolí Běluk, teče jižně přes *Velké Petrovice* a u *Makova* do Klatovska přechází. Zde protéká *Měcholupy* a *Předslav*, načež se u Točníka s potokem *Točnickým* pojí a u Kokšína v Úhlavu ponořuje.

4. Do Blovicka teče *Letinský* také *Podhrázký* potok. Prýští u *Svárkova* pod Rampichem, teče severně do okresu přeštického k *Lázním* a k *Letinám*, pak k *Drahkovu*, *Újezdu Vodnímu* a *Seči*, načež u *Domyslic* v Úhlavě se ztrácí.

III. Radbuza,

mocnější Úhlavy a Úslavy, zdrojí na Rovensku a Domažlicku, teče přes *Hostouň k Horšovu Týnu*, na *Staňkovy*, *Stodo* a *Dobřany*, zůstává však vždy opodál okresu přeštického a přijímá v sebe všecky vody, které v západní polovici přeštického okresu vznikají.

Největším přítokem Radbuzy od nás jest:

1. *Merklínka*, již lid v hořejším toku *Lučním potokem* zove. Vine se křivolace merklínským údolím od jihu k severu a počíná v okresu novokdýňském blíže *Ounějovic*, teče *Chocomyšlí* přes *Kaničky*, kolem vrchu Radlice na *Strýčkovice*, *Křenice*, *Horu* a *Újezdec* ku *Hrázi*. Nedaleko odtud protéká u *Bukové* rybník *Kacernu* a sotva mine *Kloušova*, protéká opět u Merklína rybník merklínský. Od Merklína teče na *Zemětice*, nad nimiž u *Čelákova* do okresu stodského vstoupí a brzy na to nedaleko Stoda s Radbuzou se pojí.

Po celé své délce plyne údolím merklínským, které již v okresu horšovotýnském, pod zříceninami Herrenštejna, počátek svůj béře.

2. *Černotinský potok* vzniká v lesích přestavlckých, teče přes *Soběkury* na *Dnèsice*, pak *k Černotínu*, v okres stodský, kde mezi Chotěšovy a Dobřany do Radbuzy padá.

Do merklínského rybníku vtéká *Bířkovský potok*, jenž vodu

pod *Bělčem* a *Tuhoštem* nedaleko *Ježova* sbírá. Teče údolím ježovským, kolem Kněžhory na *Biřkov*, *Volkov* a *Vojtěšice*.

IV. *Rybníků*, jako v Čechách vůbec, i u nás ubývá. V Čechách počítá se jich okolo 8000, které dohromady asi 40.300 *ha* (70.000 jiter) pokrývají. V kraji plzeňském nejrozsáhlejší rybníky jsou na Borsku, Chotěšovsku, Plassku a Přešticku v rozloze as 4030 *ha* (7000 jiter), z nichž na polit. okres vypadá 257 *ha* (447 jiter).

Největší rybníky u nás jsou: *žinkovský*, *také Čepinec* zvaný, ve výměře 35 *ha* (62 j.), pak *merklínský* 24 *ha* veliký a *Kacerna* u Bukové 14 *ha* (24 jiter) měřící.

C. Zeměpyt.

Jak již praveno, prostupuje největší část našeho okresu pohoří Brdské, a to svým oddílem břidličným, vyplňujíc vůbec v Čechách bývalý mořský záliv, kolem něhož Krkonoše, Šumava a Českomoravská vysočina co skalnaté ostrovy vyčnívaly.

Krajiny našeho okolí byly také ve směru severo-východním v dávných dobách prohlubní mořskou s dnem rulovým, žulovým a břidličným, na němž se horniny vrchní ukládaly as tak, jako kal v zakalené vodě, tvoříce vždy novější a novější vrstvy. Horniny *rula*, *žula* a *prahorní břidlice*, sloužíce tedy jiným útvarům za podkladek, slují *prahorninami* čili *prahorami*.

Známo, že za dávných dob měnil se velice povrch zemský a to působením buď ohně neb vody.

Pro nás důležity jsou horniny působením vody povstalé, které dle toho, z jakých látek ve vodách na sebe se ukládaly, rozličná jména dostávají.

Tak jmenujeme:

1. Horniny uložené přímo na prahorách a obsahující skameněliny živočichů mořských druhu nižšího *útvarem silurským.**)

2. Horniny, spočívající buď na útvaru silurském — jako u Merklína — buď na prahorách a chovající v sobě opět skameněliny rostlin sladkou vodou živených, slovou *útvarem kamenouhelným.*

---

*) Jméno toto pochází od starodávného království silurského v Anglii v nynějším Valesu, kdež podobný útvar objeven byl. Podobných útvarů nalézáme též v Skandinavii, Rusku, Španělích a v sev. Americe.

3. Horniny, nalézající se na útvaru kamenouhelném a chovající skameněliny mořských zvířat vyššího druhu, slují *útvarem permským* aneb *útvarem červeného pískovce*, poněvadž v útvaru tom červený pískovec co hlavní hornina vyniká.

4. Horniny se skamenělinami živočichů mořských i rostlin sladkou vodou živených, spočívající na silurském útvaru, zahrnují se jménem *útvaru křídového.*

5. Nejmladší pak horniny povstalé naplavením vod tekoucích, v čase již pozdějším, slují *útvarem potopenin* čili *náplavů.*

V politickém našem okresu máme:

I. *Prahorní útvar žuly a ruly,*

II. *Silurský útvar,*

III. *Kamenouhelný útvar* a

IV. *Náplavy.*

I. *Prahorní útvar* vystupuje u nás svými horninami, *žulou* a *rulou*, ve východní části Nepomucka, u obcí: Liškova, Tojic, Třebčic, Mohelnic, Podhůří, Želvic, Bezděkovic, Záhoří, Maňovic, Chlumu, Nekvasova, Kramolína a Polanky.

Prahory tyto, zde až na povrch vyčnívající, počítáme k výběžkům Česko-moravské Vysočiny.

Žula jest nerost zrnitý, z křemene, slídy a živce složený, kterýžto poslední zbarvuje ji svými bílými, červenavými, zelenavými, žlutými neb i šedými zrny. U nás tvoří žula kopce více neb méně osamotnělé, poněvadž se jen na některých místech útvarem silurským prodrala.

V Nepomucku vystupuje žula nejznačněji u Soběsuk, Vrčeně, Podhůře, Nepomuka a Kláštera, tvoříc zde největší část ornice. V okresu přeštickém vystupuje na den u Čelákova, Zemětic a Horušan.

Rula objevuje se u nás vedle žuly, ale jen pořídku a má totéž složení jako žula, jen že její tvar jest lupenatý.

II. *Silurský útvar.* Hlavním a nejrozšířenějším útvarem u nás jest *útvar silurský*, spočívající na útvaru prahorním. Skládá se z vrstev *břidlice*, *buližníku*, *vápence*, *křemene* a *křemenitého pískovce.*

Útvar silurský jest bohatý na skameněliny rostlin i zvířat; na něm bezprostředně spočívají u nás Brdy a výběžky Šumavy a to na pásmu nejnižším. Břidlice našeho okolí, které v nejnovější době *břidlicemi příbramskými* pojmenovány byly, prahorním

podobny jsou a hranice mezi oběma nedá se ani ustanoviti, anto prahorní břidlice v naši hlinitou přechází a tam jen přestává, kde skameněliny jeviti se počínají.

Břidlice, také *šleta* zvaná, nejprvnější nerost vodou povstalý, je u nás barvy žluto- neb zelenavě-hnědé, šedé, šedomodré i červenavé; jest pro nás nejdůležitější horninou, anať tvoří většinu naší orné půdy a dává rázu celé krajině.

Vyskytuje se v celém západním dílu okresu přeštického u Přeštic, Příchovic, Lužan, Borov, Vřeskovic, Roupova, Ježova, Kamena, Kloušova, Křenic, Přetína, Ptenína, Strýčkovic, Vojtěšic, Merklína, Soběkur, Dnešic, Dol. a Hor. Lukavice, Šnapoušov, Krašavec, Hájů, Oseku, Libákovic, Plevňova, Řeneč, Vodokrta, Tyniště, Radkovic, Horčic a j.

Na Nepomucku vystupuje břidlice v západní polovici okresu u Měčína, Radkovic, Běluk, Petrovic, Skašova, Březí, Kokořova, Nevotníku, Kláštera a j.

Buližník čili křemelová břidlice, jest celistvá hornina břidlicová, bílými, červenými neb i žlutými žilami křemene prošlehnutá, barvy černé, až do modra neb do hněda přecházející. Buližník jest u nás po břidlici nejrozšířenější horninou a vyskytuje se všude jak vedle ruly a žuly, ve východní části politického okresu, tak i vedle břidlic na západu. Hlavní a nejvyvinutější ložisko buližníkové v okresu přeštickém jest u Dolců, kde otevřeny buližníkové lomy, jež výborný stavební kámen poskytují. Od Dolců táhnou se buližníkové kopce severovýchodně přes Plevňov a Řenče, pak dotýkají se břidlice u Libákovic, k Oseku a Hájům; jihozápadně táhnou se Velkým Lesem (Loupenskem) přes Zálesí k Tropčicům a k Jínu, dále pak ku Skališti a Korunnímu Poříčí. Odtud směrem jihovýchodním zaplaveno okolí Vlčího, Kbele, Malince, Vel. a Malých Nedanic, Vel. a Malého Třebetína velkými buližníkovými balvany.

Na Nepomucku zasahuje buližník z Blovicka v severní část skládaje v Chýlavě *Bukovou horu* a Doubravu, které, jsouce částí vysočiny blovické až k Mitrovicům se kloní. Obce: Nevotník, Prádlo, Měcholupy, Srb, Sedliště, i Žinkovy jsou značně buližníkem obstoupeny.

Vápenec. V pásmu břidlic objevuje se v okresu přeštickém u Horušan ostrov *vápence černého*, jenž směrem severním k Oplotu

se táhne. Mimo kysličník vápenatý a kyselinu uhličitou obsahuje vápenec tento značné množství kysličníku hlinitého, který jemu po vypálení dodává barvy červenavě hnědé. Poskytuje dobré, žíravé vápno, jehož se však pouze do zdí a ne na omítku užívá. Lomy jsou majetkem Oplota.

Křemen, jenž u nás všude břidlici a buližník provází, jest kyselina křemíková a jest ze všech nerostů v přírodě nejvíce rozšířen, nebo vyskytuje se skoro v každé hornině, tvoře v ní buď hlavní, buď vedlejší součástky její.

Na Přešticku objevuje se hustěji křemen u Chlumčan, Dnešic, Oplota, Roupova, Biřkova a Kloušova; značněji však vystupuje ve východní části Nepomucka tam, kde Česko-moravská Vysočina výběžky své rozestavuje, zejmena u Nepomuku (východně), Milče, Kozlovic, Kramolína, Polanky, Maňovic, Chlumu, Želvic, Mohelnic, Podhůří, Čmelína, Třebčic, Tojic, Vrčeně a Dvorce.

Pískovec skládá se ze zrnek křemene mezi sebou hlinitým, vápenitým, železitým neb i křemenitým tmelem spojených, který po vytracení se vody více méně jednotlivá zrnka křemene spojil.

V okresu přeštickém objevuje se pískovec u Chlumčan a Vodokrta; v nepomuckém: u Nekvasova, Chlumu, Bezděkovic, Kozlovic, Milče, Želvic, Třebčic, Tojic, Liškova, Huti, Vrčeně, Radochova, Vojovic, Soběsuk, Nové Vsi a u Žinkov.

III. Kamenouhelný útvar.

Skládá se z uhelného pískovce, rozličných hlinitých břidlic a z kamenného uhlí. Rozprostíraje se na útvaru silurském, sluje jako tento také útvarem prvohorním, poněvač pískovec uhelný, na němž z větší části uhelné vrstvy leží, hned na prahorách se rozkládá.*)

Kamenné uhlí, jež jest patrně slohu ústrojného, nevzniklo ve svých ložiskách naplavením dřev na jistá místa, ale dřevěné kmeny sosen, předvěkých kapradin a p., které dostaly se tam tenkráte, když samy v močále, kde rašelina, z níž pak hnědé a kamenné uhlí se vyvinulo, dařiti se mohly.

---

*) V Čechách leží kamenné uhlí všude na mohutných vrstvách pískovce, jen v okolí Slaného nalézají se pod uhlím vrstvy vápence šedého neb hnědého. V Anglii leží uhlí všude na vápenci.

Co se týče dob, v jakých ložiska uhelná povstala, jakož i onoho bujného života rostlinného v dobách těch, píše „Kronika práce“:

„Jak dlouhé musely bývati jednotlivé doby k povstání uhelných sluh, jež mívají mnohdy kolik sáhů mocnosti, aneb jak bujný to musel býti vzrůst rostlinný, jenž k utvoření jich sloužil, bude snadno pochopitelno, uvedeme-li, že podrobným zkoumáním a vypočítáváním bylo shledáno, že by nejhustší vysoký les, v kamenné uhlí proměněn, půdu v tom prostranství, jež zaujímá, sotva na 1 *cm* tloušky pokryl; musel by tedy k vytvoření sluhy na 2 *m* mocné, veškeren les téměř 200krát se obnoviti.“

Útvar kamenouhelný má mnoho míst uhlí prostých a pokrývá celé severní Rusko, celé Irsko, Anglii, Belgii, Německo, Čechy a j. celkem as 80.000□ mil, čili 46.000□ myriametrů, ale sotva na 1000□ mílích nalézají se uhlonosné ostrovy.

Jeden ostrov takový jest v okresu našem západně Merklína a skládá se hlavně z vrstev pískovce, lupku a slojů kamenného uhlí; pod pískovcem, který jest méně drobivým, nalézá se břidlice uhelná čili lupek, jenž chová častokrát velmi pěkné otisky kapradin a rostlin přesličkovitých; pod lupkem leží vrstvy kamenného uhlí a v tomto nalézají se často kusy kyzu železného.

IV. Náplavy.

Na útvaru kamenouhelném, tedy nejvýše na útvaru silurském, leží *útvar náplavní.*

V dobách předvěkých měnily ohromné převraty jak povrch tak i vnitřek zeměkoule, tvořivše často silnými otřesy veliké trhliny, jimiž ze středu prodíraly se žhavé látky, které tím dříve chladly, jak brzy voda k nim se prodrala: půda se brzy vzdýmala, brzy klesala a páry draly se na povrch zdvihajíce půdu, která pak tvořila kopce homolovité a kuželovité, jež podnes co výtvor působení ohně vnitřního spatřujeme. Změny podobné dály se i tenkráte, když již husté páry vodní ve vodu se srazivše, veliké trhliny co jezera a moře vyplňovaly.

Krajina naše byla v době té vysoko zatopena, any stále přibývající vody hned odpadu neměly; ukazuje to dosti vysoko po stráních nanesený štěrk nejen u nás ale i v jiných po Čechách místech, která k útvaru silurskému počítáme a která teprve ten-

kráte ve vyšších místech vysušovati se počínala, když vodstvo protrhlinou v Rudohoří (Labe) dráhu sobě proklestilo. Převratem tímto klesala jezerní hladina, až z ní zbyla soustava roztrhaných rybníků, vyrovnávající více neb méně rozličné trhliny, povstalé svrašťováním a otřásáním se země. A výtvor převratů těchto zoveme *náplavy starší* čili *diluvialní.*

K náplavům starším, které bývají obecným povlakem nížin i častokráte vysočin, počítáme všecky cihlářské hlíny, větší díl štěrkovin a tu nejúrodnější část — ornici; skládají se z hrubých a menších valounů a oblázků s pískem a hlinou se střídajících. Ač v Čechách rozšíření starších náplavů dosud dosti známo není, můžeme přec dle součástek náplavů tvrditi, že celé úhlavské údolí jest bývalá veliká trhlina na útvaru silurském, zavezená mocným náplavem starším. Tak svědčí vysoko na stráních nanesený štěrk a cihlářská hlína v údolí úhlavském u Jína, Borov, Mstic, Nezdic, Lužan, Dlouhé Louky, Roupova, Biřkova, Skočic Příchovic, Přeštic, Hor. a Dol. Lukavice, Lišic a j. starším náplavům. Jako po každé bouři nastává klid, tak tišil se ponenáhlu i rozzuřený živel vodní, těsnaje vody v jisté pravidelnější cesty s odpadem stejnějším a stálejším; a místo balvanů vlekly s sebou slabší již proudy vod pouze písek, štěrk a hlínu, vápna prostou, jak jich až podnes vody naše usazují. Naplaveniny tyto slují *alluvialními* čili *mladšími* a nevztahují se nikde přes údolí řek a potoků; jsou obyčejně drobny a málo ještě úrodny.

Náplavy mladší jsou v celém poříčí Úhlavy i Úslavy, kam totiž rozvodněné vody rozlévati se mohou.

D. Půda.

Půda, nejsvršší vrstva kůry zemské, jest rostlinám obydlím, špižírnou a kuchyní. Od povahy půdy závisí nejen řádné usazení bylin, ale i tvoření se pro ně látek potravných, což stává se buď zahníváním neb vyměňováním látek těchto.

Půda se tvořila hned, jakmile zeměkoule stydla a podnes se tvoří pomocí dvou velikých úkazů, které týřením (drtěním, zvětráním, rozrušováním) hornin a trouchnivěním (zahníváním, uhlením) odumřelých těl ústrojných zoveme.

Horniny: rula, žula, břidlice, vápenec, pískovec, slín, opuka, syenit, porfyr, čedič, znělec a j. skládající se z křemene, živce,

jinorázu, slídy, vápence štěpného, sádry, jílu, soli, rudy železné a j. jsou nejvíce rozšířeny a mají největšího podílu v původu půdy.

Jelikož ornice nemá všech zde jmenovaných látek v stejném množství, a poněvadž od poměru jednotlivých součástek jak dobrota, tak i plodnosť půdy závisí, je nutno, vedle zevnějších vlastností půdy znáti i její vnitřní t. j. lučebné složení. Jmenované minerály sloučeny jsou: z drasla, sodíku, hořčíku, vápna, kysličníků železitých; z kyselin: křemíkové, sirkové, uhličité a fosforečné, z chloru, jodu, z vody a j. Ze všech zde uvedených látek můžeme vybrati pouze osm, které hlavně celou říši zemin těchto skládají, a z těchto osmi opět čtyři tak velice převládají, že můžeme o půdě říci, že se jen ze čtyř hlavních částí skládá, a ty jsou: křemen, jílec (hliník), vápno a voda, a z těchto nejprvnější a nejrozšířenější jest křemen.

Jako zeminy taktéž půdy jsou obyčejnou směsicí prvolátek, v nichž obyčejně jedna s jílem, vápnem aneb s pískem převládá, tvoříce půdy jílovité, vápnité a pisčité.

Všechny posud jmenované látky činí půdu jen mrtvou, vzdělání neschopnou; úrodnou stává se teprve trouchem t. j. látkami zvířecko-rostlinnými čili ústrojnými; tyto látky, jichž zahrnujeme jménem trouch čili prsť (humus), tvoří se z kořenů, stébel, lupení a jiných rostlinných a živočišných zbytků.

Hlavní součástkou trouchu čili prsti jest smíšenina látek jak humusovitých, dusičnatých, sirnatých, tak i popelných v stálém rozkladu se nalézajících, jichž konečné vývodiny jsou prvky (látky tělotvorné či hnitebné neb vzdušné): uhlík, vodík, kyslík, dusík, síra, fosfor a dále i látky zemité (nespalné neb popelné) a to hlavně: draslo, sodík, vápno, magnesie, kyseliny (křemičitá, fosforečná, sírková) a kysličníky železité v různých sloučeninách.

Uvedených látek tělotvorných i zemitých rostliny ku svému vývinu a zdaru nevyhnutelně potřebují; tak zejmena:

Uhlík, jenž v každé rostlině sloučen s vodíkem a kyslíkem, tvoří s těmito prvky v rostlinách škrob, dřevovinu a j. a objevuje se v přírodě co uhlí dřevěné, kamenné, hnědé co tuha a démant; při úplném spálení neb hnití rostlinných i zvířecích látek, jakož i při dýchání lidí i zvířat, při kvašení piva a vína,

mění se uhlík v kyselinu uhličitou a z této pak přijímá rostlina potřebný uhlík.

Vedle uhlíku potřebuje rostlina k vytvoření buničiny, dřevoviny, klovatiny, škrobu a cukru též *vodíku*, jehož rostlinám hlavně vodou a čpavkem se dostává.

Nejrozšířenějším v přírodě prvkem jest *kyslík*; on obnáší as třetinu pevné hmoty zemské a skoro ve všech horninách, rostlinách a látkách zvířecích se nalézá; rostliny potřebují ho od prvního svého klíčení až do uzrání a dostávají ho ze vzduchu a ze země.

Dusíku, jímž se vedle uhlíku půda nejen kypří a zahřívá, ale i potrava záživnou stává, potřebuje rostlina k vytvoření zrna obilného, pak látek bílkových, lepu a jiných. Zahníváním látek ústrojných vytvořuje se nejprvé čpavek, jenž se pomocí kyslíku ve vzduchu obsaženého v kyselinu dusičnou mění, z níž sobě teprve rostlina potřebného dusíku vybírá. Mimo to dostává se rostlinám dusíku ještě vodou dešťovou ve způsobě uhličitanu čpavečnatého a i ve vzduchu smíšený dusík častokráte bezprostředně rostlinám se přispůsobuje.*)

Síry potřebují rostliny k vytvoření bílku a lepu rostlinného a dostávají ji jedině ze síranu čpavečnatého, jenž ze sádry (síranu vápennatého) pomocí uhličitanu čpavečnatého se tvoří. Zvlášť zapotřebí mají síry rostliny luštinaté a pícní a to k vytvoření stonku a zrna; proto hlavně jetele a luštěniny se sádrují.

Podobně velmi potřebný u vytvořování zrna obilného jest *kostík*; bez něho by jako i beze síry rostlina ani semena nenasadila. Rostlinám se dostává kostíku jenom z půdy a to z kostečňanu vápennatého a čpavečnatého; prvnější dostává se půdě mrvením buď hnojem chlévským neb kosťovou moučkou, pak zvětráním nerostů na kostík bohatých, jako: fosforitu, apatitu, některých druhů vápenců a slínu; druhý pak lučebným rozkladem kostečnanu vápennatého a síranu čpavečnatého.

---

*) Dle Liebiga nachází se na ploše 1400 *m*² ve vzduchu as 0·5 *kg* vodních par a v těchto 0·25 *g* čpavku, a poněvadž spadne na 57 *a* (1 jitro) pole ročně as 2,122.280 *kg* vody, nachází se v této 80 *kg* dusíku neb 110 *kg* uhličitanu čpavečnatého, který rostlinám přispůsoben může sloužiti k vytvoření 1000 *kg* semena, neb 3360 *kg* dřeva, 3580 *kg* sena, 25760 *kg* řepy aneb poměrného množství jiných hospodářských plodin.

Kromě uvedených nejhlavnějších látek tělotvorných obsahují trouch i drť:

Draslo čili potaš. Sůl tato, jež poutána bývá v půdách našich vždy na kyselinu uhličitou a křemičitou, dostává se ornici ze živce a .ze slídy a dodává se — jelikož je rostlinám nevyhnutelna — dřevěným popelem. Častěji nežli drāslo přichází v půdu

soda čili natron, jenž se hlavně z mnohého zvětralého kamení tvoří.

Vápno, nevyhnutelno ku zdaru rostlin zvláště luštinatých, bývá v některých půdách i do 30%, v jiných však, jako v silně jílových, ani nepřichází. V půdě všude provází vápno *magnesii*, která jest obyčejně na kyselinu uhličitou vázána a ve vodě rozpustna; slouží rostlinám k vytvoření zrna i ovoce; v půdách našich však je nejvzácnější.

Kyselina křemičitá, nevyhnutelna na vytvoření stébla, vyskytuje se v půdě co křemen, aneb rozličně sloučena a jest nejdůležitější a nejhlavnější součástkou všech hornin i skalin, a rozpouští se tenkráte, je-li kyselinou uhličitou ze svých sloučenin, které křemičitany jmenujeme, vyloučena.

Kyselina fosforečná objevuje se v půdách po řídku a to vždy vázaná na vápno, magnesii, kysličník hlinitý a železitý; jest nad míru důležitou a drahocennou, ana k vytvoření zrna a plodu jest nevyhnutelnou. Půdám dodává se moučkou kosťovou. Ještě v menší míře v půdách přichází vždy na sádru vázaná *kyselina sirková.*

Železo objevuje se vždy v půdě a sice sloučeno s kyslíkem co kysličník železitý a bývá ho v ní 2 až 30%. Je-li nerozpustné, rostlinám neškodí; rozpustné stává se životu rostlinému velmi škodným, a tu musí býti první hospodářovou starostí, aby půdu železa zbavil, což se častým kypřením, odvodňováním, neb mrvením vápnem žíravým, stává. Rozpuštěné železité soli nalézají se v místech bařinatých, mokrých, rašelinatých a v bahně rybníků; působí-li však na ně delší čas kyslík vzdušní, okysličí a mění se v sloučeniny nerozpustné. Ornici zbarvuje železo přerozmanitě a to červeně, hnědě, žlutě i zeleně.

Obraťme nyní zřetel k jednotlivým horninám, které se v okresích našich nalézají a máme nejlepšího obrazu o půdách,

jakož i o součástkách, jež půdy naše obsahují a jichž se nám nedostává.

Břidlice skládá se hlavně ze živce a ze slídy, k nimž přimísen bývá ale křemen, kyz železný a někdy uhličitan vápenatý, dále draslo, soda a něco písku; tyří zvláště pomocí mrazu dosti rychle a tvoří půdu ulehlou, jílovatou. Železo jí přimíchané zbarvuje půdu u nás hnědě, modravě i červenavě; je-li však železo v půdě obsažené ve vodě rozpustné, bývá půda žlutá, přimodralá a tu musí železo všemožně býti odstraňováno. V břidličnatých půdách našich převládá kyselina křemičitá, tvoříc s kysličníkem hlinitým hlínu, která se za vlhka prozrazuje zvláštním zápachem, za sucha však tím, že na jazyku lpí; na nářadí polní za vlhka se lepí, za sucha pak tvoří hroudy a svrašťováním rozpukliny.

Půda jílovitá i hlinitá vnímá ze vzduchu velmi mnoho látek výživných a dlouho se zahřívá; u nás má za spodinu hlínu špatně vodu propouštějící, pročež se uleje, tvoříc škraloup, který rostlinám velice na ujmu bývá, an svrašťováním se puká a kořínky rostlin tím přetrhává. Břidličnaté půdy zlepšují se buď odvodňováním, navážením vápna, písku, popele aneb hlubokou orbou; podobně i na podzim hnojením méně zahnilou, více slamnatou mrvou, zaoráváním povyrostlého jetele, též i častým střídáním přiměřených plodin.

Půdy hlinité, jílovité*) a jejich druhy hodí se dobře k pěstování pšenice, ovsa, ječmene, jetele, vikve, řepky, bobu, chmele, cukrovky a j.

Buližník obsahuje hlavně křemen, pak železo, hlínu a vápno; tyřením drobí se v ostrohranné kaménky barvy modravé, kteréž rozmělněny dávají zelenohnědý písek, tvoříce půdy křemencové.

Půdy tyto zvlášť na Nepomucku se prostírající, skládají se z písku křemenitého, který vzniká zvětráním jak pískovce tak křemene; obsahují hlavně kyselinu křemičitou s něco kysličníkem železitým, pak hlínu, vápno a magnesii; barvu mají žlutavou až hnědou a bývají s převahou buližníku štěrkovité, s převahou písku kypré; velmi brzy vysychávají a rychle se zahřívají, proto

---

*) Dle Thaera a Schüblera obsahuje půda jílovitá pšeničná prvé třídy 74% jílu, 10% písku, 11½% trouchu, 4½% vápna; obyčejná jílová pšeničná 60% jílu, 38% písku a 2% trouchu.

za vlhkého léta rostliny v nich brzy uzrávají, v létech suchých však hynou.

Půdy tyto zlepšují se navážením hnoje rozleželého, hlíny a kde možno, zavodňováním, jakož i pěstováním dužnatých a listnatých rostlin, n. p. lupíny a zaoráváním jich neb obilí zeleného. Z plodin hospodářských daří se v půdách písčitých*) nejlépe ovsu, ječmenu, žitu, pohance, lupíně, kolenci, prosu, bramborům, a dostatečně-li pohnojeno, i pšenici a cukrovce.

Žula u nás po různu se vyskytující, tvoří půdy živcové, skládajíc se z křemene, živce a slídy; živec tvoří as polovici hmoty a zrna jeho jsou barvy bílé, šedé, červené i zelené; křemen ukazuje se co zrna krystalová a slída co malinké blísknavé lupínečky. Týříc zvolna, dává půdy hlinité s úlomky živce, křemene a lístků slídy.

Řidčeji žuly vyskytuje se u nás *rula*; ta tvoří půdy slídové.

*Půdy náplavové***) jsou u nás co do jakosti velice rozličny a jdou od štěrkovin až po nejmastnější a nejjemnější nánosy, z nichž jen starší vápna obsahují.

Naplavené půdy jsou buď:

pískové, jichž písek jako v půdě křemenité jest buď nerozpustná kyselina křemíkové, buď jest živcový, železitý, čímž půda rozdílné barvy, povahy i podstaty dostává; rozprostírají se v údolích a dostávají v okolí Vrčeně a Huti značné hloubky. V půdách těchto daří se borovici, vřesu, pohance, ovsu a bramborům; úrodnějšími stávají se hnojením zeleným.

Slínových půd naplavených u nás nemáme.

Hlínové půdy. V těchto převládá jíl s pískem, smíchaný s kyselinou křemíkovou, křemičitanem hlinitým a draselnatým, vápnem, pak s hořečnany, kostečnany, železem, sádrou a solí. V těchto daří se výborně všem rostlinám.

Slatinaté a bahnité půdy (trouchové půdy) mají v sobě množství trouchu s hlinou, s naplaveným pískem a vápnem; je-li půda příliš mokrá, je kyselá a neúrodná, ana vytrácí kyselinu

---

*) Dobrá půda písčitá ječná obsahuje 20% jílu, 67% písku, 10% trouchu a 3% vápna; písčitá ovesná 23% jílu, 75% písku a 1½% trouchu; písčitá žitná 14.9% jílu, 85·9% písku a 1½% trouchu.

**) Náplavové půdy skládají se ze 60% křemíku, 20% hliníku, 10% vápna, 5% železa, 2% žíravin, 2—3% látek ústrojných.

fosforečnou, křemičitou i žiraviny, tvoříc sloučeniny železité. Vysušením, vápněním, kypřením a odvodňováním může se půda tato přispůsobiti všem rostlinám, zvláště pak ale píci, řípě a chmeli. *Kamenité* (štěrkové) půdy jsou neúrodny a nebývají ani dobrou spodinou, any vody propouštějí a zmnožení ornice nedovolují.

Ku snadnějšímu přehledu rozdělíme půdy v politickém okresu našem, dle hlavních jejich součástek, ve tři oddíly:

I. Půdy v údolích.

II. Půdy na pahorkatině od údolí úhlavského k východu a k západu se prostírající.

III. Půdy štěrkovité (buližníkové, břidlicové i křemenité) na úbočích pahorků.

I. *Oddíl první* má půdy naplavené a to v údolí úhlavském a ve všech údolích, které se do něho ústí. Nánosy zde jsou jílovité v hlínu přecházející a 41—46 *cm* mocnosti mající, spodina jejich co do složení ornici se podobá, jen že neobsahuje tolik trouchu a není tak okysličena. Co do rozlohy obsahuje oddíl tento as 10% celého politického okresu. Výminky zde činí půdy na stráních pahorků kolem údolí rozestavené, jichž výběžky na mnohých místech mělkou, ano i štěrkovitou ornici, nazvíce břidlicovou, obsahují.

II. *Oddíl druhý* obsahující půdy na pahorkatině od údolí úhlavského k východu a k západu ležící, obsahuje as 50% veškeré půdy obou okresů a to pozemky as 56 obcí:

Na levém břehu Úhlavy:

Lišice, Hor. Lukavice, Chlumčany, Dnešice, Zerovice, Oplot, Merklín, Zemětice, Čelákov, Kloušov, Vojtěšice, Buková, Ptenín, Roupov, Biřkov, Křenice, Strýčkovice, Přetín, Kameno, Ježov. Půdy těchto obcí značí se větší úrodností než půdy obcí břehu pravého, any leží mnohem níženji, ač u Merklína, Zemětic, Čelakova, Kloušova, Vojtěšic, Roupova, Volkova, Ptenína, Bukové, Strýčkovic, Přetína a Ježova značné pahorky buližníkové a křemenité vyčnívají; částečně však vyznamenávají se: Hor. Lukavice, poněkud Chlumčany, Dnešice, Zerovice, Merklín a Ježov v jednotliných místech rovnější polohou a hlubším, na trouch bohatším nánosem.

Na pravém břeku Úhlavy: Šnapoušovy, Krašavce, Vodokrt,

Knihy, Řenče, Libákovice, Plevňov, Kucíny, Dolce, Radkovice, Újezd Purkhartův, Horčice, Nezdice, Malá a Velká Třebejčina, Malé a Velké Nedanice; Měčín, Malinec, Kbely, Letiny, Svárkov, Radkovice, Běluky, Petrovice, Partotice, Žinkovy, Kokořov, Prádlo, Klášter, Nepomuk, Soběsuk, Želvice a Podhůř.

Pahorky po pravém břehu Úhlavy tvoří ač nízké, přec hojné údoliny, plné jílovitých náplavů tu a tam i písčitých a někde pro špatný odpad vody i mokrých. Půdy na pahorkatině jsou však nejvíce mělké, břidličnaté, neb i buližníkové a bývají často přívaly odplavovány.

III. *Třetího oddílu* půdy obsahují na úbočích pahorků štěrk buližníkový, břidlicový a křemenitý; na pahorcích však, půdy z písku křemenitého. Z druhého oddělení sem patří: Háje, Osek, Chbelnice, Zelený, Záles, Vlčí a Skaliště s polohou vysokou, ornicí mělkou, břidlicovou, značně buližníkem prostoupenou. K obcím těmto řadí se ještě výše ležící obce: Tyniště, Skašov, Březí a Měcholupy majíce tentýž útvar půdy; dále Nevotník, obec úžlabinami a stráněmi značně prostoupená a rozrytá; má půdu chladnou a mokrou. Něco lepší, protože nižeji ležící, za to ale mnohem silněji mokrem trpící, jsou: Srby, Sedliště, Zahrádka a Čečovice, jež mají půdy jílovité, na kopcích však křemenito-břidličnaté s ornicí mělkou; k těmto řadí se vysoko ležící Měrčín a úžlabinami rozrytý Liškov s půdou písčito-hlinitou.

Půdy písčité, křemencové mají: Vrčeň, Dvorec, Tojice, Čmelín, Třebčice, Mohelnice, Bezděkov a hornaté obce: Chlum, Nekvasov, Záhoří, Maňovice, Kramolín a Polanka; k těmto druží se nižeji ležící půdy pískovcové a hlinité u Neuraz, Klikařova, Vojovic a Radochova; poněkud úrodnější jsou písčito-hlinité půdy u Nové vsi, Kozlovic a Milče.

Oddělení toto obsahuje 38 obcí, tedy 40% celého politického okresu a stojí co do dobroty své půdy za oddělením druhým a daleko za oddělením prvním, hloubka ornice je velice rozdílna, nikde však nepřesahuje 13 *cm*. Pšenici se zde nedaří; jeteli a více velmi poskrovnu, nejvíce se pěstuje žito, oves a brambory.

E. Podnebí.

Podnebí krajiny vůbec závisí od polohy jak zeměpisné, tak i místopisné, i od výšky. V Čechách je podnebí značně roz-

dílné, a jelikož i v pol. okresu přeštickém dosti značných vyvýšenin nalézáme, a poněvadž i celý okres nepomucký ve výši takové leží, kde teploty naproti hladině mořské o 1°R již ubývá, pozorujeme proto i zde v podnebí rozdílů.

V Čechách vůbec rozeznáváme patero klimatických okresů, které s horopisným rozdělením země souvisejí. Oba naše okresy patří k jižnímu okresu, jenž obsahuje vysočinu prahorní a silurskou v středních i jižních Čechách, pak pánve kamenouhelné a Český Les.

Největší vliv na teplotu místa má výška, an vzduch čím výše, tím řidčí a tudíž tím méně slunečních paprsků zachycuje a zadržuje, jsou proto místa nejvyšší i nejstudenější. Nejteplejší bývá přímoří, odkud vždy průměrně při 140 *m* výšky o 1°R teploty ubývá. Politický okres náš, leže průměrně as 350 *m* nad hladinou, nebude se teplotou tuze lišiti od pomoří, rozdíl obnáší as +2·4°R.

Střední teplota celoroční u nás jest +6·3°R, střední teplota zimní —1·1°R, letní +14·7°R; nejteplejším měsícem u nás je červenec s průměrnou teplotou +17·7°R, leden však nejstudenejší s —3·7°R.

Vezmeme-li nyní zřetel na jednotlivá oddělení v okresích našich co do poměrné jejich výšky, t. j. co do poměru okolí a polohy jejich, můžeme udati dosti značných rozdílů v teplotě; nebo jinak slunce působí, obrácen-li kraj k teplému jihu, než když v chladný sever krajina se otvírá. Dle všech uvedených poměrů má *údolí úhlavské* i se všemi v ně vbíhajícími údolími podnebí v okresích našich nejteplejší, k němu řadí se *údolí merklínské* a pak *úval žinkovský*; pahorkatina nese však na sobě ráz zcela opačný: zde studení větrové na mnohých místech o kolik dní později rostliného vzrůstu připouštějí.

Okres nepomucký průměrně o 130 *m* výše ležící okresu přeštického, je v celku studenějším a dle toho i méně úrodným; rozdíl teploty v obou okresích činí průměrně as 1°R.

Po větrech nejraději pršívá, ježto vítr parami nasycený vzduch shušťuje a po krajině rozptyluje. Jako v Čechách vůbec jsou i u nás řídké větry i deště od východu, ano větrové východní bývají hospodářům znamením jasna i parna a přináší-li kdy deště, jsou to pak lijáky s bouřemi. Nejčastěji k nám

dostavuje se vláha od jihozápadu, a napadne ji mezi 4·68—4·75 *dm* (18—20"). Dešťových dnů bylo u nás r. 1884 jen 109 (r. 1883 o 11 více), sněživých 29 a bouřek 11. Deště padá nejvíce na jaře a na podzim, kde při častých ranních mlhách vzduch bývá dosti vlhkým; nejsušeji bývá však v červnu a v červenci.

Deště dostavují se k nám hlavně od Šumavy, do Nepomucka více od jihu, do Přešticka častěji od západu. Deštné mraky se po cestě své stále vyčerpávají, ana čím dále k nám, tím více jich ubývá. Tak napadne v Eisensteinu do roka 1·615 *m* deště, v Klatovech 0·625 *m*, v Přešticích 0·475 *m* a v Plzni 0·468 *m*. Nejlépe v ohledu tom je Nepomuk: tam do roka 0·679 *m* (26") deště napadne.

Statistika.

I. Obyvatelstvo.

V politickém okresu přeštickém jest 142 místních obcí, které však 100 obcí katastrálních tvoří. Okres nepomucký čítá 52 obcí, které 49 obcí katastrálních skládají; okres přeštický má 90 obcí místních, které 56 obcí katastrálních tvoří.

Dle všeobecného sepisování obyvatelstva z r. 1880, přebývá v obou okresích 43737 lidí a sice ve 2 městech, 4 městysích a 136 obcích.

Půdy máme v polit. okresu 51762 *ha* (89959 jiter); připadá tudíž na osobu 1·18 *ha* (2·05 jiter). Z celku tohoto vypadá na velkostatky 19.733 *ha*, a sice:

Dolní Lukavice s 18 dvory a 3 menšími podíly v 21 katastrálních obcích, 6346 *ha* (9203 jiter).

Merklín s 12 dvory a 3 menšími podíly v 15 katastrálních obcích, 4045 *ha* (6103 jiter).

Lužany se 4 dvory ve 4 katastrálních obcích, 990 *ha* (1728 jit.).

Poříčí Korunní s 10 dvory a 3 menšími podíly v 13 katastrálních obcích, 3034 *ha* (5274 jiter).

Žinkovy s 10 dvory a 5 menšími podíly v 15 katastrálních obcích, 3378 *ha* (5872 jiter).

Zelená Hora s 11 dvory a 10 menšími podíly v 21 katastrálních obcích, 2913 *ha* (5064 jiter).

Plánice 1 dvůr v 1 katastrální obci, 132 *ha* (231 jiter).

Podhůř s 2 dvory a s 5 menšími podíly v 7 katastrálních obcích, 474 *ha* (824 jiter).

Ostatních 32029 *ha* náleží obcím.

Lidnatosť obnáší u nás 8443 lidí na 1☐ *myr.* (4859 na 1☐ míli). V celku přibylo u nás od r. 1870, tedy v 10 letech, 1647 lidí.

Poměry pohlavní nejsou u nás stejny: jako vůbec v Čechách, máme i zde více ženských než mužských a sice o 8%, což činí 3498 ženských více. V celku jest v politickém okresu přeštickém 23667 ženských a 20169 mužských.

Židů je zde 565.

II. Hospodářství

rozvětvuje se na polní, zahradní a lesní; prvnější dělí se opět v dobytkářství a plodinářství.

V politickém okresu jest 2054 *koní.* Přeštice čítají 95, Nepomuk 38 kusů, Merklín 39.

Skotu máme 21144 kusy; na 1☐ *myr.* vypadá 4082 kusy. Malostatkáři pěstují plemeno domácí; velkostatkáři však již od více let plemeno buď holandské neb švýcarské s výsledkem nejlepším. Největší počet hovězího dobytka mají: Přeštice 450, Nepomuk 336, Měčín 303, Žinkovy 293, Klášter 292 kusy.

V *ovčářství* jeví okresy naše, jako Čechy vůbec, politování hodný úpadek; příčina leží v tom, že většina pastvin v pole se změnila a pak, že cena vlny značně od té doby klesla, co bavlněné látky vlněné zatlačovati počaly. U nás je 12273 ovcí, tudíž jich na 1☐ *myr.* 2378 připadá.

Podobného úpadku pozorujeme u *koz*; počet jejich menší se den co den tak, jak as mizí křoviny po mezích a pastvinách. R. 1880 čítalo se jich 1367.

Vepřového dobytka je v politickém okresu 2780 kusů; na 1☐ *myr.* vypadá 537 kusů.

Nejpilněji pěstují se *husy*; dojista dvě třetiny rodin v okresu jich chovem se zabývá. Škoda jen, že dohled k nim obstarávají ponejvíce školní dítky a to ku své vlastní duševní škodě.

Včelařství zdá se, že nalézá dobré půdy, an dosti pilně se pěstuje. R. 1884 bylo zde 2330 úlů; nejvíce jich bylo v Merklíně a to 59. Přeštice měly 50, Příchovice 49 a Nepomuk 35 úlů. Z půdy připadá 52% na role, 10% na louky, 9·7% na pastviny, 1% na zahrady a 24% na lesy.

Role, jichž máme v obou okresích 27.136 *ha*, patří většinou v okresu přeštickém a v údolích okresu nepomuckého mezi dobrá a to jak od přírody tak i úpravou a vzděláváním jich, čehož zvláště střídavým osevem a bedlivějším hnojením se docílilo.

Ač rozumné hnojení v čase posledním značně pokročilo, musíme přec těm malohospodářům vytýkati to, že se velice proti úrodnosti půdy prohřešují, nechávají-li hnojůvky a lidských výmětů na zmar přicházeti a nekryjí-li svých hnojišť: jest to jako potupa obce, známka zpátečnictví, kde jedno z nejlepších hnojiv, obec šeredíc, po návsi odtéká.

Scelování pozemků stěžuje jednak bázeň před výlohami a pak jednota v obcích, teprvé dvě obce — Týniště a Partotice — těší se u nás zřízení tomuto.

Veškery půdy dělí se dle obsahu svých součástek, tedy dle dobroty, v 8 tříd, a sice: Třída I., II., III. a IV. jest jílový neb hlínový náplav, z nichž I. a II. třída velikým množstvím ornice a trouchu se vyznamenává; čítá u nás poměrně 40—50% jílu, 4—5% trouchu a 50—60% jemného písku, jakož i důstatek vápna; půdy tyto jsou ponejvíce v rovině úhlavské. Třída III. a IV. nalézá se v postranních údolích a nevyznamenává se takovým složením a hloubkou, an v nich převládá písek. Třída V. obsahuje již na 80% jemného písku a 20% jílu; třída VI. štěrk břidlicový; VII. a VIII. třída štěrk buližníkový s více neb méně hrubým pískem křemenitým; trouch musí se těmto půdám jen hnojením dodávati. První čtyři třídy půd slouti mohou hlinité, poslední křemenité.

Co do množství půdy drží v politickém okresu:

I. třída 1·39%, II. třída 3·98%, III. třída 8·53%, IV. třída 16·19%, V. třída 24·32%, VI. třída 23·33%, VII. třída 16·36%, VIII. třída 5·9% veškeré půdn.

Zeleninářství zasluhuje jenom malé zmínky v okolí Přeštic; pěstuje se ponejvíce pro potřebu domácí a ta nikterak se jím

nekryje, nebo z Plzně a z Klatov do Přeštic i do Nepomuka značné množství zeleniny ročně se dováží.

Luk měří se zde 5.050 *ha* (as 10% veškeré půdy); poměr to k orné půdě, totiž 1 : 5·35, neuspokojivý, an se ještě valné části orné půdy ku pěstování rostlin pícních potřebuje, aby se jen potřeba píce doma kryla.

Louky rozděleny u nás v 6 tříd a drží I. třída 2·51%, II. tř., 17%, III. tř. 35·46%, IV. tř. 28·4%, V. tř. 14·47% a VI. třída 2·16%. Nejvíce luk má Nepomuk: 178 *ha* a Přeštice 165 *ha*.

Pastvin je v politickém okresu 9·7% půdy, což činí as 502 *ha*; mezi nimiž 9·35 *ha* u Příchovic stromy posázených.

Třída I. čítá 1·5%, II. tř. 17·52, III. tř. 49·33 a IV. třída 31·65%. Do I. třídy počítají se pastviny u Bezděkovic, Běluk, Březí, Biřkova, Borov, Bukové, Dnešic, Jína, Horní Lukavice, Vel. a Mal. Nedanic, Nezdic, Poříčí, Přeštic, Příchovic, Radkovic a Řeneč.

Sadařství posud ještě u nás pokulhává; jen tam, kde velkostatky, zásadně se pěstuje; obce učinily pro stromoví poměrně posud málo, a kde se některou obětavou rukou něco stalo, to často liknavostí jiných hyne; jest to smutný úkaz pokroku, staví-li obce na odiv pocestnému jen několika holými kostrbáči obsázené cesty a silnice.

První krok u věci této učiní škola, když důkladného návodu u pěstování stromů dítkám podati neopomine.

Zahrad máme u nás 1% veškeré půdy, as 480 *ha*, z nichž I. třída má 7·64%, II. 44·93%, III. 39% a IV. 8·43%; nejlepší jsou u Borov, Přeštic, Malince a Vodokrta.

Největší prostory po orné půdě zaujímají u nás *lesy*: měříť 24% vší půdy, což obnáší 12.425 *ha*, tedy přes 2□ míle. Z jednotlivých obcí mají nejvíce lesní půdy: Měcholupy 866 *ha*, Merklín 597 *ha* a Tyniště 596 *ha*. Přeštice mají 188 a Nepomuk 177 *ha* lesa. Bez lesů jsou: Borovy, Jíno, Kloušov a Křenice.

Zvěře, od té doby, co revíry u nás tak rozkouskovány, poměrně stále ubývá, ač podnes dosti zajíců a kuroptví zde se postřílí. Na vysokou zvěř jsou okresy chudy; jen tu a tam jest v našich lesích několik srnců divoce usedlých. Zmínky zasluhuje chov bažantů v Dol. Lukavici.

III. Osvěta.

Katolická církev v obou našich okresích stojí pod správou dieceze budějovické; jen jediná obec, Chlumčany, jsouc přifařena k Dobřanům, patří do arcidieceze pražské.

V okresu přeštickém jest 9 far a to: v Přešticích (děkanství), v Dol. Lukavici, v Letinách, v Horčicích, ve Kbele, v Nezdicích, ve Vřeskovicích, v Merklíně a ve Dnešicích; na Nepomucku jest 6 far a to: v Nepomuku (děkanství), v Prádle, ve Vrčeni, v Neurazech, v Žinkovech a v Měčíně; mimo tyto jest zámecké kaplanství v Dol. Lukavici, na Zelené Hoře a v Žinkovech. V Řenčích se o zřízení fary jedná.

Na Přešticku je 13 kněží, 11 kostelů a 12 kaplí; na Nepomucku je 12 kněží, 8 kostelů a 3 kaple.

Židé mají synagogy: v Přešticích, v Dol. Lukavici, ve Dnešicích, v Lužanech, ve Vlčím, v Merklíně a v Malinci; pak v Klášteře a v Podhůři.

Školství, ta páka pokroku a zdroj osvěty, ještě stále potřebám časovým nevyhovuje, nepracujíť všickni činitelé, totiž: obec, církev a stát, v nichž školství svou má oporu, stejným úsilím.

V okresním hejtmanství bylo r. 1884 dítek školou povinných 7527, z nichž na okres přeštický 4513 s 52 učiteli, na okres nepomucký 3014 s 38 učiteli připadá. Průměrně vyučuje učitel 90 dítek, stále to ještě nepřiměřený počet, který se učiteli k vyučování svěřuje. Nejlépe na tom v okresu jsou: Čečovice, kde učitel jen 50 dítek vyučuje, dále měšťanská škola v Nepomuku, kde 49 žáků na 1 učitele připadá. Naproti tomu jeví se křiklavý poměr v Neurazech, kde učitel 132 dítek vyučuje, v Nezdicích, kde 139, v Pteníně 126, ve Vrčení 124, v Merklíně 121 a v Nepomuku na dívčí škole, kde 1 učitel 110 dívek vyučovati musí.

Vznášíme ku všem místním školním radám snažnou prosbu, aby spravedlivým rozšířením svých škol odstranily křiklavé vady, které z přeplnění tříd pochází, a aby přiměřeným rozdělením dítek zřídily školství své tak, aby se vůbec pokročilým okresům mohlo rovnati.

Vyšší učiliště navštěvuje 75 žáků; 35 je ve školách soukromných a 42 dětí pro duševní neb tělesní vadu školu vůbec navštěvovati nemohou.

Na Přešticku jsou: 4 školy jednotřídní (Chlumčany, Ježovy, Nezdice, Strýčkovice), 4 školy dvoutřídní (Dnešice, Oplot, Ptenín, Řenče), 4 školy trojtřídní (Horčice, Letiny, Vřeskovice, Kbel — v zásadě však ve 4třídní rozšířen —) 1 škola čtyřtřídní (Dolní Lukavice s jednou pobočkou), 3 školy pětitřídní (v Přešticích 2: chlapecká a dívčí s 2 pobočkami, v Merklíně s 1 pobočkou).

Na Nepomucku jsou: 4 školy jednotřídní (Čecovice, Kramolín, Partotice, Nekvasov), 5 škol dvoutřídních (Čmelín, Mileč, Neurazy, Prádlo, Skašov), 2 školy trojtřídní (Měčín, Vrčeň), 2 školy čtyřtřídní (Nepomuk dívčí s 1 první třídou chlapeckou a Žinkovy). Mimo tyto nalézá se v Nepomuku měšťanská škola chlapecká o 7 třídách s 9 učitelskými silami řádu piaristského; v Přešticích pak povolena jest v zásadě osmitřídní škola měšťanská pro hochy.

Od r. 1870 přibyly v okresu přeštickém 22 třídy, v nepomuckém 11 tříd; za nedlouho přibude dvoutřídní škola v Lužanech a jednotřídní v Kucínech a jedna třída v Ježově.

Školní návštěva jevila se r. 1884 následovně:

Ze 7327 dítek navštěvovalo:

3053	dítek	čili	41·8%	velmi pilně,
2091	„	„	28·2%	pilně,
1191	„	„	16·2%	méně pilně,
810	„	„	11%	nedbale,
182	„	„	2·4%	nenavštěvovalo vůbec.*)

Nejpilnějši návštěva školní byla v Čečovicích, kde 75% velmi pilně navštěvovalo, pak v Partoticích 72·58%, v Přešticích 53·65%, v Chlumčanech 49·47%, v Kramolíně 46·25% a na měšťanské škole v Nepomuku 45%. Nejhůře na tom byly školy: ve Vřeskovicích, kde nedbalá školní návštěva dosáhla 78·03%, v Letinách 77·72%, v Horčicích 74%, v Dol. Lukavici 65·35%, v Skašově 61%, v Milči 58·4%.

Škoda, že posud nalézáme u nás tolik nesvědomitých rodičů, kteří dítek před časem od školy zdržují, do služeb neb práce je posýlajíce. Kýž nahlédnou, že nikdy ten mrzký peníz, jejž děti na úkor školy vydělávají, jim nenahradí onu zkázu, jíž dítky zanedbáváním školy na duši utrpí. Je to posud znakem nevzdě-

*) Dítky tyto jdouce do 14. roku, nejsou úplně zanedbány.

lanosti a zpátečnictví, musí-li úřadové rodičů pokutami a vězením k tomu donucovati, aby jednu ze svých nejsvětějších povinností, „*dítky pilně do školy posýlati*“, vykonávali.

IV. Úřední správa.

C. k. okresní hejtmanství v Přešticích vykonává správu politickou nad celým okresním hejtmanstvím.

V obou okresních městech jsou *c. k. okresní soudy*, které po zákonu pořádají rozepře občanů a rovnají poměry právní.

V každém okresu jest *c. k. berní úřad*, jemuž se předepsané daně ku správě státní dle předpisu odváděti musejí. Veškerá přímá daň v okresu přeštickém obnáší 96140 zl. 11 kr.; v okresu nepomuckém 53585 zl. 63 kr.

Četnické stanice jsou v Přešticích, v Merklíně, v Nepomuku a v Měčíně.

Duchovní správu obstarává v okresu přeštickém 9, v okresu nepomuckém 6 farních úřadů. Na Přešticku podřízeny jsou farní osady (až na Horčice a Letiny, které k vikariatnímu úřadu nepomuckému patří), vikariatnímu úřadu dolno-lukavickému; ostatní fary stojí pod správou vikariátu nepomuckého, jen Chlumčany patří k vikariátu plzeňskému.

Školní správa. Každá škola, již spravuje *řídící učitel*, podřízena jest *místní školní radě*, jejíž předsedou je vždy starosta obce, v níž škola své sídlo má. Řídícímu učiteli nápomocen býti má, zejmena co školní návštěvy se týče, místní školní dohlížitel. Všecky školy v okresním hejtmanství podřízeny jsou *c. k. okresní školní radě*, jejíž předsedou jest c. k. okresní hejtman v Přešticích. Dohled nad vyučováním vede *c. k. okresní školní inspektor*, jenž své sídlo má v Plzni.

Obecní správa. Katastrální obce volí ze svého středu *obecní zastupitelstvo* čili *obecní výbor*, a tento starostu nebo měšťanostu a obecní radu, kteří pak obecní záležitosti spravují.

Podobně veškery obce okresu volí *okresní zastupitelstvo* a *okresní výbor*, a ten okresního starostu ku vedení záležitostí obecních v celém okresu.

Titéž občané okresu přeštického a nepomuckého volí ve svých obcích volitele, a prostřednictvím těchto v Přešticích *poslance do sněmu českého;* oba pak okresy společně s okresem

blovickým, plzeňským, královickým, klatovským a plánickým volí podobným způsobem, jako do sněmu, *poslance na říšskou radu.* Říšská rada ve Vídni volí *poslance do delegace*, kteří střídavě ve Vídni a v Pešti svá zasedání konají.

Poštovní úřady v Přešticích, v Merklíně a v Lužanech, pak v Nepomuku, v Měčíně, v Žinkovech a ve Vrčeni obstarávají dopisy a zásylky zboží a peněz do všech zemí rakouských a cizích.

Telegrafní úřady nalézají se u poštovních úřadů v Přešticích a v Nepomuku, pak na železniční stanici přeštické, lužanské a nepomucké.

V. Průmysl.

K prvnímu ve vlasti odvětví průmyslovému, *k cukrovarství*, přispěl i okres přeštický jedním cukrovarem a sice: akciovým v Lužanech u Přeštic. Cukrovar tento, jehož hlavně okolní velkostatky udržují, řezal r. 1884 as 150 dní; denně spracoval as 200 *q* cukrovky při denní spotřebě as 600 *q* uhlí; mimo to ještě pracoval as 180 dní, spotřebovav denně 200 *q* uhlí, což úhrnem as 126.000 *q* uhlí obnáší. V celku provedlo se as 900 varů, průměrně po 270 homolích cukru. V čas řezání obnáší denní daň průměrně as 200 zl. denně.

Pivovarství v okresích pokračuje, any se pivovary vesměs zlepšují a výroba piva zvětšuje. Pivovarů máme v hejtmanství 8 a sice: v Přešticích, v Dolní Lukavici, v Merklíně, v Korunním Poříčí; dále v Nepomuku dva, na Zelené Hoře a v Žinkovech. Co do výroby vynikají nejvíce pivovary hraběte Karla ze Schönbornů v Přešticích a v Dolní Lukavici s roční výrobou přes 8000 *hl*; k těmto řadí se pivovar kněžny Vileminy Auerspergové na Zelené Hoře s roční výrobou as 4000 *hl*; dále v Poříčí J. V. Císaře Františka Josefa I. s roční výrobou as 3000 *hl*, v Merklíně hraběte Edvarda Palffy de Erdödy, jenž ročně na 2100 *hl* a v Žinkovech hraběte Jana Harracha, jenž ročně 1800 *hl* piva vyrábí.

Zvláštní zmínky zasluhuje sladovna u Přeštic, která od té doby, co akciovou býti přestala, dobře prospívá; škoda, že pro známé příčiny akcionářům udržeti se nemohla. Ročně může až 25.000 *hl* ječmene sesladovati.

Lihovarství prospívá tam, kde dobře bramborům se daří. Největší vinopalna jest v Prádle, kde ročně na 680 *hl* líhu 7.400 *hl* bramborů a ječmene se potřebuje. V Letinách a v Přešticích vyrábí se as po 200 *hl* líhu.

Mlýnský průmysl provádí se v polit. okresu ve 42 mlýnech vodních a 2 párních (v Přešticích a v Soběkuřích). Na Nepomucku jest mlýnů 20, na Přešticku 22. Zvláštní zmínky zasluhuje amerikánský mlýn v Borovech p. Karla Prokopa. Pil je v obou okresích 8 zvláštních a 10 s jednotlivými mlýny spojených.

Oleje vyrábí se ve Dvorci 1.100 *q*; olejky spotřebuje se na 3.360 *q*.

V Měčíně připravuje se *syrup* v ceně as 10.000 zl. a v Letinách ze sušené cukrovky *cikorie.*

Konečně zmínky ještě zasluhuje Zieglerovská *sklárna* ve Vytuni u Merklína, v níž se ročně zrcadlových desk v ceně as 7.000 zl. zhotoví a k dalšímu spracování do Staňkov odváží.

Drobný průmysl čili *řemesla* pohybují se ponejvíce v mezích, v nichž pohybovati naučil jich starý zvyk. Největším pokrokem se honosí řeznictví, pak koželužství, kožešnictví a hrnčířství; leč i tu postrádáme ještě prací ozdobnických. Pekařství stále vázne, an stále mnoho pečiva z Plzně do obou okresů se dováží.

Soustružnictví skašovské proti letům dřívějším ocháblo.

VI. Obchod.

Obchod průvozný jest nepatrný a béře se ponejvíce z okolí Přeštic a Nepomuku jinam, ač ještě do nedávna vedly Přeštice živý obchod s dobytkem vepřovým, jejž obchodníci naši v Haliči a v Uhřích kupovali a v Německu, Bavorsku a Sasku prodávali; posud jen čilá tržba hovězího dobytka provozuje se v Přešticích, každý čtvrtek od počátku postu až do sv. Martina; v Nepomuku každou středu trh na dobytek vepřový.

Vedle řezníků přeštických, kteří velikou část poraženého dobytka po celý rok každou středu a sobotu do Plzně odvážejí, zmínky zasluhuje i obchod s husami v Přešticích. Obchod dřevní má poněkud sídlo na Zinkovsku, Poříčsku též i na Lukavicku. Obchod obilní soustřeďuje se ponejvíce v Plzni ač v poslední době i v Přešticích, když zavedeny tuto trhy týdenní.

Mimo vše nadání vzmáhá se u nás obchod místní, tedy kupecký i hokynářský; provádí se obchod s uhlím, se senem, slamou, dřívím, moukou, chlebem, zeleninou a j.

Výroční trhy se odbývají: 4 v Přešticích (mimo 2 potravní), 5 v Nepomuku, 4 v Měčíně a 2 v Merklíně.

VII. Komunikace.

Sítě prostředkův komunikačních jest nejen dosti hustou a rozvětvenou, ale stav silnic a poněkud i cest jest — až na některé výminky — dosti dobrý.

V politickém okresu přeštickém máme: *1. Železnice, 2. silnice císařské, 3. silnice okresní a 4. cesty obecní.*

1. Oba naše okresy jsou již *železnými drahami* poděleny; nepomucký probíhá dráha *císaře Františka Josefa* po celé jeho šířce v délce 3 hodin, ubírajíc se z Plzně přes Plzenec a Šťáhlavy do Budějovic a dále do Rakous. Vstupujíc z Blovicka od Žďáru a Ždírce do romantického údolí Úslavy, vede kolem *Srbu* k *Huti*, kde stanice „*Nepomuk*“ se nalézá. Odtud kolem *Třebčic*, *Milče* a *Záhoří* do údolí myslivského potoka se vine, načež blíže Nekvasova do Horažďějovicka vstupuje.

Přeštickem jde dráha *Plzeňsko-Eisensteinská*, jež okres od severu k jihu, v délce $3^1/_2$ hodiny prostupuje. Přichází z Plzně od Litic a Dobřan a má v *Přešticích* a v *Lužanech* stanice, načež mine *Borov* a okres u Poříčí opouští.

2. *Silnice císařské* vedou politickým okresem přeštickým 3. Na Přešticku v jednom směru se železnou drahou vede *silnice plzeňská* přes Litice, Šlovice, pak přes *Hor. Lukavici*, *Přeštice*, *Lužany*, *Borovy* a *Poříčí* ku Švihovu do Klatov. Okres nepomucký prostupuje silnice *plzeňsko-písecká* od Zhůře na *Měcholupy*, *Prádlo* do *Nepomuka*, dále přes *Třebčice* do okresu blatenského. Třetí silnice císařská, dříve „rybářskou“ zvaná, spojuje *Přeštice* s *Nepomuckem* a táhne se od *Přeštic* přes Úhlavu na *Kucíny*, *Dolce*, *Újezd Purkhartův*, *Tyniště*, *Skašov*, *Březí*, kolem *Kokořova* a *Nevotníka* do *Nepomuka*.

3. *Okresní silnice* tvoří o sobě zvláštní síť. Hlavním uzlem na Přešticku jest Merklín: k němu se tří stran silnice okresní jako paprsky míří; patrnoť, že zde okres na zřeteli měl vývoz kamenného uhlí.

Jedna silnice táhne se co veliký oblouk v severní části okresu v délce více jak 4 hodin z *Merklína* na *Soběkury*, *Dnešice*, *Dol. Lukavici*, *Krašavce*, *Vodokrt*, *Řenče*, *Libákovice*, *Letiny* a *Lázně*; za těmito vstoupí v okresu nepomuckém do *Svárkova*, načež u Žitína v silnici přešticko-nepomuckou ústí.

Z Řeneč odděluje se od této křídlo přes *Hadovku* do Blovicka na Ounětice a Seč přímo k Blovicům.

Z Přeštic vede jiná přes *Skočice* a *Horušany* do *Merklína* a odtud opět směrem jiho-východním okolo *Vojtěšic* na *Roupov*, *Vřeskovice* a do *Borov*.

Z Merklína vychází křídlo v tu stranu, kde uhelny se nacházejí a pak dále odtud směrem stále západním přes *Vytuni* na *Škrchleby* do okresu horšovo-týnského až do Staňkov, kde se s císařskou silnicí plzeňsko-stodskou pojí.

Přeštice spojeny jsou konečně dlouho postrádanou silnicí okresní se Zerovicemi a Oplotem.

Okres nepomucký má jaksi lépe silnice své rozvedené, jelikož se souměrněji do jednotlivých čtvrtí okresních rozvětvují; tak vede:

Silnice klatovská z Nepomuka přes *Žinkovy* a rybník Čepinec *k Vel. a Malým Petrovicům*, na *Újezd* a *Ostřetice* do *Klatov*.

Silnice vrčeňská táhne se *z Nepomuka* k nádraží přes *Huť*, *Vrčany*, *Merčín* a *Dožice* do Blatenska.

Nepomucko-plánická vede přes Soběsuky, Neurazy, Blizánov, Lovčice do Plánice.

Tam, kde císařská silnice na Písek se vinouc okres nepomucký opouští, odděluje se okresní silnice nepomucko-horaždějovická, která jen as půl hodiny v Nepomucku zůstává.

4. *Obecní cesty* spojují mezi sebou všecka místa, zejmena ta, v nichž velkostatky, které obecních cest nejbedlivěji hledí, se nalézají.

Z Přeštic odbočuje ze silnice nepomucké dobrá cesta do Příchovic, odtud na Radkovice, Vytunu a Horčice až opět na silnici nepomuckou; dále z Újezda na Chbelnici, Letiny, Skašov, Měčín, Vel. Nedanice a Mal. Třebejcinu až do Korunního Poříčí.

Druhý větší řetěz obecných cest vychází z Merklína na Bukovou, Ptenín, Strýčkovice, Přetín, Křenice, Kameno, Ježovy,

Biřkov; odtud v jednom směru na Vřeskovice, v druhém přes Volkov a Vojtěšice do Borov se táhne.

Dobré cesty spojují ještě Lužany s Dlouhou Loukou, Skočici a Příchovici, pak se Zeleným a Vlčím.

Na Nepomucku vycházejí z Nepomuku, ze Žinkov a z Měčína dosti důležité cesty obecní. Z Nepomuku vede jedna přes Kozlovice na Kramolín do okresu plánického; druhá zabočuje od silnice písecké k Milči a Nekvasovu do okresu horažďějovického. Z Vrčeně vede cesta do Čmelína, Podhůře, Bezděkovic, Želvic, Milče, Kozlovic a Soběsuk, kde se s okresní plánickou pojí; druhá z Vrčeně jde přes Tojice do Želvic a třetí vede v sever přes Sedliště do Blovicka na Přešín a Mitrovice.

Ze Žinkov se člení jedna přes Vojovice do Neuraz, druhá k Žitínu a třetí přes Radkovice do Měčína. Odtud opět jedna přes Běluky na Petrovice, druhá, již u okresu přeštického zmíněná, od Korunního Poříčí k Měčínu přicházejíc, Skašov s Letinami pojí; třetí odděluje se od této přímo k Luhu a pak do Horčic; čtvrtá vede přes Velké Nedanice do Klatovska.

Mimo tyto jsou ještě cesty polní, které ale bohužel nepožívají všude pověsti dobré.

Veškerá půda*) v okresu politickém rozvrhuje se dle katastrálního vyměřování následovně:

Pozemky	Okres přeštický	Okres nepomucký	Úhrnem	Činí % veškeré půdy
	měří v hektarech			
Role	16464·68	10668·82	27133·5	52·47
Louky	2589·65	2463·25	5052·9	9·77
Zahrady	301·05	180·85	481·9	0·92
Lesy	7522·46	4903·74	12426·2	23·97
Řeky a potoky	115·74	28·06	143·8	0·27
Pastviny	2626·37	2397·93	5024·3	9·67
Silnice a cesty	683·85	427·75	1111·6	2·13
Pustiny	256	155·6	411·6	0·8
Úhrnem	30559·8	21226	51785·8	100%

*) Rybníky, které měří u nás 2·57 *ha*, měřeny byly s lukami a pastvinami.

Místopis.

A. Přeštický okres.

Přeštický okres měří 3·0672☐ myriametry čili 5·33☐ mil a čítá 25.638 obyvatelů (12.433 mužských, 13.205 ženských) s 3.725 domy ve 2 městech, 1 městysi a 56 katastrálních obcích, které se z 90 obcí místních — mezi nimiž 21 samot — skládají.

I. Přeštice.

Přeštice, sídlo c. k. okresního hejtmanství a c. k. okresního soudu, leží na levém břehu Úhlavy a přicházejí v starých listinách pode jménem Prescich, Prescic, Pressic i jinak, a byly roku 1529 císařem Ferdinandem, obdrževše v erb dvě černé orlice v stříbrném poli, za město povýšeny.

Čítají bez vojska 3066 obyvatelů s 566 školou povinnými dětmi a 388 domů.

Jako mnohá města česká vzaly i Přeštice svůj počátek již v době, kdy Čechy ještě na župy rozděleny byly a kde v každé župě zakládány hrady, kolem nichž pak vzniklo podhradí, jež později městu položilo základ. Takovým župním hradem byl dojista i dávno již zaniklý hrad přeštický a vedle něho též hrad Skála v Černém Lese. Můžeme poněkud s jistotou říci, že Přeštice se Skálou, jako župa s Němci sousedící, byly velmi důležity a že pro časté vpády nepřátel usazováni zde jen blízcí příbuzní knížete pražského, na něž tento v míru i ve válce se vší bezpečností spolehnouti mohl. Za věrné služby přecházely Přeštice, jsouce majetkem knížecím, v držení dědičných županů, z nichž poslední Svatobor na Přešticích se uvádí. Po smrti Svatoborově r. 1235 připadla župa přeštická opět koruně, načež král Václav I. daroval „újezd přeštický“ s patnácti vesnicemi: Poděvusy (Peduse), Horka, Věcov, dvoje Krašavice, dvoje Vodokrty, Sádeň (Zadiny), Lhota, Předenice, Klíčov, Radochov, Partoltice, Rudoltice a Krteš — své sestře Anežce, abatyši panenského kláštera u sv. Františka v Praze, která je r. 1235 za 1200 hřiven stříbra klášteru kladrubskému prodala. Prodejem tímto vznikly mnohé spory, an rytířský řád Johanitův dříve mnohé statky přeštické, jako: les Proboštov, vesnice Soběkury, Dnešice, Bi-

jadly, Zemětice, Lažany, Lukov, Čížkov, Tušany, Štěpánovice, Rozvadov a Kbel od knížete byl obdržel. Spor ukončen tím, že benediktíni zmíněné statky od řádu maltezského r. 1235 za 2856 hříven koupili. Prodej tento potvrdila r. 1245 i královna Kunhuta.

Od této doby zasazoval se opat Rainer všemožně, aby na Přešticích kleslou správu duchovní opětně obnovil. K cíli tomu založil v Přešticích r. 1245 nový gotický chrám nanebevzetí Panny Marie, usadil zde 15 mnichů, aby sem přivtělené farní kostely ve Vícově, Dol. Lukavici, Dnešicích, Prusínech, Nezdicích, Vřeskovicích, Měčíně a v Horčicích spravovali, což až do válek husitských potrvalo.

Pokojnému panování benediktinů na Přešticích a Kladrubech zasadily nepokoje husitské rány veliké, nebo Přeštice od benediktinů opuštěné, zastaveny jsou císařem Zikmundem bratřím Janovi a Vilémovi z Ryzmberka, kteří po ukončené válce statky benediktinům postoupiti nechtěli.

V husitské bouři trpěly katolické Přeštice škod a svízelí velikých, byvše r. 1421 ponejprv a r. 1427 podruhé vydrancovány a vypáleny, když totiž Husité po dobytí Tachova přes Roupov sem přitáhli.

Pokojnější doba přišla Přešticům až r. 1441, kde po vyvrácení hradu Skály Hynkem Krušinou ze Švamberka a Hanušem z Kolovrat lupičskému rytíři na Skále zahnízdilému, zaslouženého trestu se dostalo, a Skála pánům Švihovským navrácena byla. Podobně lépe vésti se počalo i klášteru kladrubskému, když totiž král r. 1457 nařídil, aby všecky zadržené statky benediktinům byly navráceny. Rozkazem tímto nabyli benediktini veškerých, právem jim patřících statků až na Přeštice, jichž Vilém Švihovský jinak postoupiti nechtěl, leč za sumu 25 kop grošů. Schudlí benediktini částku tuto sehnati nemohli, a přenechali proto Přeštice jmenovanému držiteli sami za jistou roční dávku do té doby, až by 25 kop grošů vyplatiti mohli.

Roku 1494 zapsány jsou Přeštice se Zerovicemi, Kštiši a Soběkury králem Vladislavem Půtovi z Ryzmberka a od té doby benediktini důchodů svých nikdy úplně na Přešticku nenabyli, ač své duchovní na proboštství přeštické usazovali.

Roku 1504 sdědili Přeštice Jindřich a Půta z Ryzmberka, kteří r. 1515 na velké doléhání Stanislava, opata kladrubského a Johanky z Ryzmberka, abatyše u sv. Jiří v Praze, Přeštice částečně postoupili klášteru. Polovičatým vyrovnáním tímto nebyli však benediktini spokojeni a naléhali na úplné odstoupení Přeštic, odvolavše se až k císaři Rudolfovi II., který však spor v ten smysl rozsoudil, že zadlužené Přeštice jednoduše zabavil.

Roku 1548 prodán je Švihov Jindřichem a Janem Půtou ze Švihova a z Ryzmberka Heraltovi z Řičan a na Štekni s výminkou, že tento jest povinen stále o Přeštice se ucházeti.

Od té doby zaznamenáni jsou následující držitelové Přeštic:

R. 1551 Markéta Kočovská z Křimic; 1555 Jindřich Vlasatý z Domaslov; 1567 Ludmila Reincensteinová z Kočova a na Přešticích; 1574 Lvík Příchovský z Příchovic a Přeštic; 1577 Václav Švihovský z Ryzmberka, ze Švihova a na Horažďějovicích (syn Jindřichův). Tento prodal polovici města Přeštic manželce své Markétě hraběnce z Guttenšteina za 4000 kop českých grošů a tato odkázala koupenou polovici a sice: „půl městečka Přeštic i Pohořsko a dva kusy střelby r. 1584 synu svému Karlovi. Když pak proti kšaftu tomuto položen jest odpor od ostatních synův a dcer i od manžele Václava Švihovského, odejmul opět císař Rudolf II. r. 1586 Přeštice se Soběkury a Zerovicemi nejen pánům Švihovským, ale i benediktinům, učiniv je opět jako dříve statkem komorním. Opatřením takovým byly Přeštice rozděleny: jednu polovici obdržel Michal Španovský z Lízova na Pacově a Vožici, císařský rada a nejvyšší písař českého království, druhou pak podržela hraběnka Markéta z Guttenšteina a ta ji manželi svému, Václavovi Švihovskému z Ryzmberka a ze Švihova, pánu na Horažďějovicích, postoupila.

Mezi synem Václavovým, Bedřichem Švihovským, který Přeštice po otci sdědil a mezi Michalem Španovským, jenž druhou polovici Přeštic v držení měl, učiněna smlouva, dle níž Bedřich podržel Přeštice a Pohořsko, Michal pak Zerovice a Krašavce.

R. 1597 prodal Bedřich Švihovský manželce své Johance díl Přeštic za 18000 kop grošův a o rok později koupila tato i druhý díl města se Zerovicemi od Michala Španovského za 21000 kop grošů. Koupí touto spojila Johanka Švihovská opětně Přeštice, načež jich r. 1623 svému synu Petru Voku Švihovskému,

pánu na Příchovicích, Lažanech a Nových Dvorech cele v držení odevzdala.

Jako nepokoje husitské tak i reformace Lutherova v krajině přeštické zanechala neblahých následků, nebo vojenskými posádkami, Mansfeldovou i císařského generala Don Baltasara de Maradas, trpěly Přeštice strašně; avšak mnohem ukrutněji ještě počínali sobě v krajině naší Švédové, kteří života nešetříce, ničili a pálili, čeho s sebou odvézti nemohli. Důkaz tehdejší spousty na Přešticku podal jmenovaný Bedřich Švihovský z Ryzmberka a na Přešticích zvláštním dopisem podaným r. 1622 tehdejšímu místodržiteli v Čechách, knížeti Lichtenšteinovi.

Petr Vok Švihovský odevzdal statků svých dvěma synům: Ferdinandovi Karlovi a Bedřichu Kašparu Evzebiusovi, kterýžto poslední Přeštice s Příchovicemi spojil. Po smrti Bedřichově, která po spojení tomto ve 3 letech následovala, připadly Přeštice jeho vdově Marii Monice, hraběnce z Valdštejna, a ta je r. 1667 své dceři, Marii Alžbětě, provdané za hraběte Adama z Bubna, odevzdala.

Za panování těchto, dovolávali se kladrubští benediktini stále svého práva ku Přešticům, nebyli však slyšáni, načež roku 1705 opat kladrubský Maurus Finzgut koupil statek přeštický bez Příchovic od Marie Josefy, dcery hraběte Adama z Bubna a z Litic, provdané hraběnky z Lobkovic, za 72000 kop míšenských a r. 1715 koupil opat tento díl lesa měčínského za 1960 zl. od Teresie hraběnky z Klenového, paní na Měčíně.

As okolo roku 1750 položen jest za opata Josefa Siebra a Amadea Streera, superiora Kladrubského, základ k nynějšímu velkolepému chrámu v Přešticích, jehož plán shotovil a začátek stavby řídil Kilian Dinzenhofer, po něm pak mistři Preé, Hruška, Lurago a Hafenecker; škoda, že zrušením řádu benediktinského r. 1786 věže dohotoveny býti nemohly. Veškeré pozemky klášterní v ceně 88368 zl. byly po zmíněném zrušení matici náboženské ve správu odevzdány.

R. 1810 dne 28. prosince byl statek přeštický*) veřejnou dražbou

---

*) Obsahoval následující pozemky a práva: 1136 rak. měr polí, 307 měr luk, 5 měr chmelnic, 10 měr ovocných zahrad, 12 měr pastvin, 57 měr rybníků, 739 měr lesů; dále 1 pivovar, 1 vinopalnu, 1 cihelnu, lovení řeky Úhlavy,

v Praze prodán Hugonovi Damianu Ervínu hraběti ze Schönbornů za 336.000 zl. tehdejší mince (as 84.086 zl. r. č.). Roku 1848 připadly Přeštice jeho synu hraběti Ervínu ze Schönbornů, a když tento 12. ledna 1881 na věčnost se odebral, nastoupil vládu nejstarší jeho syn, Karel.

Nebude od místa, když poněkud seznámíme čtenáře s poměry, jaké vladly v Přešticích v těch starých dobách, kdy město mívalo jmenované vrchnosti.

Za nejstarších dob, kdy kolem podhradí vznikati počalo město, byli všickni osadníci, kteří pro župana a pak pro pozdější vrchnost pracovali, dostávajíce od nich i zaopatření, spravováni úředníkem z hradu, na němž původně i bydleli Z poměru takového vyvinul se stav úplného poddanství a nevolnictví, a ten potrval až do panování císařovny Marie Teresie, která neblahé poměry poddanstva poněkud zrušila.

Do doby té byly i Přeštice v tuhém poddanství, jež ovšem od roku 1529, kdy od císaře Ferdinanda za město byly povýšeny, proti venkovským obcím valně se zmírnilo; dnem tímto nabylo město práv a svobod, kterých vrchnosť jemu musela postoupiti a potvrditi a jichž ono, kdykoli snad nějakou pohromou, neb prodejem města v zapomenutí upadly, vždy opět dobývati a obnovovati se jalo, nejen u vrchnosti, ale i u samého panovníka.

Poddanství v Přešticích bylo však vzdor zaručeným právům a svobodám dosti tuhé; dokazuje to oněch 71 článků dne 24. března 1734 obnovených, a v Řičákově knize „Dějepis města Přeštic“ z urbáře kladrubského uvedených. Z těchto „práv“ a povinností stůjtež zde jen některé u výtahu.

Tak vedle poplatků z polí, luk a domů platili přeštičtí činži z výdělku, musili vrchnosti desátek odváděti; na žně 384 žence opatřiti (384 dny); obilí panské na 3 míle cesty dle potřeby rozvážeti; mlýnské kameny odtud kde koupeny byly, přivážeti; k lovení ryb a k honbě se dostaviti neb honce za sebe opatřiti; za odprodaný dům neb pole a p. kupní groš odváděti; nesměli vesnickým poddaným piva prodávati; museli s poselstvím běhati; panskou louku a oves sekati, chmel sbírati, všecko obilí panské

---

jedno ochranné město, 2 vesnice, 4 výsadní hospody a 11 městských šenkoven, 1 mlýn s pilou, 1 valchu a jirchářské stoupy.

vymlátiti, hlídky v noci konati, cest panských i městských spravovati; kořalku a sůl jen od vrchnosti kupovati; podruzi a chalupníci nevolnosť přísahati a dětí svých i sebe do dvora v službu dávati; dítek městských dle potřeby a uznání vrchnosti na řemeslo dávati a je i na pusté chalupy a pohořeliště usazovati; při stěhování se v jinou obec, jiného za sebe dostaviti. Nesměli bez svolení vrchnosti dítky nějakému umění neb studiím věnovati. Purkmistr, rada městská, jakož i konšelové i městský sudí, jichž dle potřeby a uznání vrchnosť dle libosti ustanovovala, byli povinni ze všech příjmů a vydání obecních účty ročně klásti, sirotčí peníze k přehledu dávati a jakékoliv nařízení od vrchnosti přijímati a prováděti.

Mimo to museli řemeslníci, jako: řezníci, pekaři, mydláři, truhláři, tesaři, bečváři, krejčí, sedláři, uzdáři, koželuzi, obuvníci, hrnčíři a tkalci — věci, jichž k řemeslu svému potřebovali a jichž vrchnost na statcích měla, od ní kupovati a výrobků svých pak dle potřeby vrchnosti dodávati, aneb na rozkaz pro ni pracovati.

Největší ochrany v Přešticích požívali od vrchnosti řemesla, která měla svých přísných pořádků a pravidel, „aby vedle nich starší a mladší mistři a tovaryši slušně a náležitě pokračovali a všechno to, co v sobě jedenkaždý artikul obsahuje, pilně vykonávali a dokonce v ničem nepřestupovali, nýbrž tak jak následuje se toho přidržovali a se zachovali.“

Artikulí, jichž n. p. měli řezníci, bylo 32 a obsahovaly pravidla života jak veřejného tak i soukromého, a to nejen se strany řemesla, ale i se strany otce, muže, křesťana i poddaného.

Takový stav poddanství zůstal až do roku 1796, z něhož Přeštičtí za roční dávku 400 zl. se vykoupili.

V Přešticích narodili se následující výtečníci:

Ku konci 15. století *Jan z Javořice*, jenž se psával *Jan Přeštický z Javořice.* Studovav v Praze, stal se bakalářem, načež mistrem svobodného umění, pak professorem a od r. 1522—32 rektorem Karlova akademie.

Druhý, v době této narozený, jenž co senior koleje karolinské učil po delší čas krásnému umění na pražské universitě a 21. listopadu 1555 zemřel, byl *Sebestian Mosazný* (Aerichalcus).

Václav Stach, narozen 9. června 1757, kněz a spisovatel český, jenž co takový znám jest v literatuře české pode jménem

„starý veršovec“. Zemřel ve Vídni 24. dubna 1831. Roku 1870 zasazena mu deska na jeho rodném domě „u Chardů“ zvaném; nynější dům čís. 111.

Jakub Ryba roku 1765. Paedagog a hudebník; zemřel v Rožmitále.

Do Přeštic jsou přiškoleny následující obce: Příchovice, Lužany, Skočice, Zerovice a Kuciny; pak samoty Vícov, Střižov, Ovčárna a Cihelna. Všech školou povinných dětí jest v Přešticích 992.

Děkanství Přeštické je velmi rozsáhlé; patří sem vedle jmenovaných obcí ještě: Dlouhá Louka, Řenče, Knihy a Plevňov. Z posledních tří obcí pochováváni jsou osadníci do Vícova.

Vícov, osamotnělý gotický kostelíček nad Úhlavou, na západním svahu kopce Střižova, patří mezi nejstarší a dojista i mezi nejprvnější kostely v Čechách, nebo panuje všeobecná domněnka, že založen byl za časů Bořivojových, když tento křesťanství na svých statcích, k nimž Přeštice se Skálou a Vícovem patřily, zaváděti počal. Až do roku 1245, t. j. do vystavění v Přešticích opatem Rainerem gotického chrámu, býval Vícov i pro Přeštice kostelem farním. Mezi statky župy přeštické uvádí se roku 1239, ves Vícov, která dojista kolem kostela se rozkládala, a v husitských válkách s kostelem vydrancována a spálena byla. Od té doby slul Vícov „Poustkou“ a zůstal takovou až do konce 15. století, kde nejprve kostel, pak několik stavení z rumu se pozvedlo; avšak rána druhá, válka 30letá, zničila opět vesnici i kostel, který pozdějšími opravami pozbyl skoro úplně svého gotického rázu, jen východní jeho část s jedním oknem a původní z mohutných pískovců zbudovaná čtyřhranná věž na západní straně, svědčí původu gotickému. Na věži jsou dnes pouze dva zvony: jeden sv. Ambrože 336 *kg* (6 *q*) vážící je z roku 1507 a malý zvonek sv. Anny ve vížce nad hlavním oltářem 28 *kg* těžký. Třetí vícovský zvon 450 *kg* (8 *q*) těžký má nápis roku 1521 a půjčen jest do nově vystavěného kostela řenečského*).

---

*) Mluvíme dojista veškerému občanstvu našemu ze srdce, projevíme-li zde přání, aby v brzku zvon ten navrácen byl našemu staroslavnému Vícovu. Občané řenečtí jsou tak obětaví, že dovedou svatyni svou důstojně vyzdobiti sami, aniž potřebují pomoci tak chuďoučkého opuštěného kostelíčka.

Roku 1675 patřily k osadě vícovské vesnice: Vodokrty, Krašavce, Knihy, Osek, Renče, Libákovice, Kbelnice, Plevňov, Kuciny, Radkovice a Střižov. Od vyzdvižení benediktinu r. 1785 je Vícov filialkou přeštickou.

Vedle Vícova jest myslivna. Nad Vícovem, na kopci Střížově, leží hraběcí dvůr *Střížov*; zdá se, že dříve byla v místech těchto stejnojmená osada, která jako Vícov, podlehla zlobám válečným.

Příchovice,

jihozápadně, 1/4 hodiny od Přeštic, na pravém břehu Úhlavy, mají 483 obyvatelů se 80 školou povinnými dětmi a 73 domy. Příchovice byly původním sídlem pánů Příchovských z Příchovic, z nichž poslední, Karel Příchovský z Příchovic, r. 1575 zemřel. Tohoto tři dcery prodaly Příchovice za 4000 kop míšenských Adamovi Nebylovskému z Drahobuzi na Polani, který jich r. 1582 synu svému Mikulášovi postoupil. Po Mikulášově smrti r. 1603 prodali Příchovice jeho tří synové: Adam, Václav a Vilém panu Bedřichu Švihovskému z Ryzmberka a Švihova na Nalžovech a Neprachovech za 13.580 kop míšenských, kteroužto koupí Příchovice s Přešticemi ve spojení vešly. Zároveň koupil Bedřich Švihovský roku 1606 od Kateřiny Ričanské a Alžběty Břeské statek Skálu, k němuž patřily: „pustý hrad Skála, Radkovice, Kuciny, Zelené a Dolce“ za 12.300 kop míšenských. Jmění tak veliké zanechal Bedřich roku 1623 svému synu Petru Voku Švihovskému a po smrti tohoto roku 1642 opanoval Příchovic syn Bedřich Kašpar Evseb, který roku 1654 zemřev, tři dcery zanechal. Tyto rozdělily veškeré statky, z nichž Marie Alžběta, provdaná za Adama hraběte z Bubna, podržela Přeštice, Příchovice a Skálu; dcera její, Josefa, provdaná hraběnka Lobkovská, prodala polovici Příchovic klášteru kladrubskému, načež když potřebného ku prodeji císařského svolení nedošlo, statek r. 1716 Antonínu Jindřichovi Henigarovi ze Seeberka, pánu na Horčicích v ceně 47000 zl. prodala, vyminuvše sobě jen pokladu na hradě Skále, kdyby se dříve nebo později najíti měl. Roku 1724 zdědil Příchovice s Horčicemi Jindřichův syn Václav, který v první polovici 18. stol. vystavěl dnešní zámek v Příchovicích s pěknou zámeckou kaplí. Po smrti tohoto roku 1745 převzal Příchovice jeho syn Václav Jan v ceně 100.000 zl. Po smrti jeho manželky

Marie Anny, rozené hraběnky Liebsteinské z Kolovrat, zasnoubil se Václav Jan s Anežkou (Agnes) hraběnkou Salm-Reifersheidovou, po jejichž smrti Příchovice a Horčice nejbližším jejím příbuzným, Františkovi Salm-Reiferscheidovi a Marii Kristýně, provdané hraběnce z Kounic, připadly. Od nich koupil jich Hugo Damian hrabě ze Schönbornů, děd nynějšího držitele Karla, roku 1799 za 240000 zl.

Lužany.

Leží půl hodiny jižně od Přeštic na silnici klatovské, na levém břehu Úhlavy a čítají 686 obyvatelů, 104 domy a 109 školou povinných dítek.

Lužany tvořívaly se Skočici a Dlouhou Loukou zvláštní statek, jehož nejstarším známým majitelem r. 1245 Imram z Lužan se uvádí. Od tohoto bezpochyby prodán jest statek proboštovi přeštickému, jehož majetkem Lužany zůstaly až do válek husitských, kde benediktini Přeštice opustili. Po válkách husitských uvádí se na Lužanech r. 1427 páni Švihovští z Ryzmberka na Skále a na Měčíně, při kterémžto rodu až do r. 1578 zůstaly a pak Bedřichovi Příchovskému z Příchovic připadly. R. 1601 vládl Lužanům Václav Příchovský, jemuž r. 1622 po bitvě bělohorské pro politické pletky Lužany odejmuty a mladšímu jeho bratru Václavovi, s polovicí Skočic v ceně 14·973 kop grošů, odevzdány jsou. Po Václavovi uvádí se na Lužanech Petr Jiří, pak Ctibor a po tomto jeho syn Jan Vilém Příchovský na Skočicích. R. 1670 byl pánem Lužan Petr Pavel Příchovský, po jehož smrti spojila jeho manželka Polyxena Příchovská, rozená Pumplová z Vlčího, Lužany s Vlčím, načež r. 1674 Jan Václav Příchovský z Příchovic Lužanům vládl. Po tomto krátce jen na Lužanech sídleli: vdova Jiřího Bedřicha hraběte z Hasensteina, Amabila Eva Gabriela Hasensteinová a r. 1677 hrabě Sternberk, pak hrabě Desfours.

R. 1685 uvádí se zde Karel Příchovský z Příchovic, který jak se zdá, nynější zámek s bývalou kaplí sv. Antonína vystavěl. Po smrti Ludmily, manželky Karlovy, rozené Pernklové ze Šenreytu, převzal Lužany Jan Vilém Příchovský, který jich r. 1721 Hynkovi, svobodnému pánu z Engelflusu, za 141.000 zl. a tento opět r. 1742 Markétě, ovdovělé hraběnce z Trautmannsdorfu, ro-

zené Kynské ze Vchynic a z Tetova za 144.000 zl. prodal. Roku 1744 sdědila Lužany Markéta Josefa, hraběnka z Laiblfingu, rozená Kynská, a ta jich plzeňskému měšťanu, Janu Kašparu Penderiderovi z Adelhausenu, za 145.000 zl. prodala. Od manželky tohoto koupil Lužany r. 1746 Karel Šťastný hrabě Vršovec za 148.000 zl. R. 1753 byly Lužany dluhy stížené veřejnou dražbou za 101.000 zl. Bohumírovi šlechtici z Altvatrů prodány. Syn tohoto přenechal jich r. 1802 v ceně 239.000 zl. Janu Františkovi svobodnému pánu Linkerovi z Litzenwiku, a r. 1805 tento opět Augustu Gotthelfu Globigovi za 336.200 zl., načež r. 1818 koupil jich Hugo Damian hrabě ze Schönbornů za 200.000 zl. kon. mince, po jehožto smrti r. 1848 na jeho syna Ervína přešly. R. 1850 koupila Lužany kněžna Vilemína Kynská, rozená hraběnka Kolloredo-Mansfeldová, za 300.000 zl. kon. mince. Syn této Ferdinand ze Vchynic a Tetova prodal jich r. 1862 pražskému měšťanu Ringhoferovi, a tento r. 1867 posavádnímu majiteli, c. k. stavitelskému radovi Josefu Hlávkovi, prodejem jich postoupil. Nynější majitel přestaviv úplně zámek, vkusně ho vyzdobil a mnohými uměleckými věcmi obohatil.

Roku 1871 zařízen zde akciový cukrovar, jemuž se velmi dobře daří.

Skočice,

na okresní silnici merklínské, půl hodiny jihozápadně Přeštic, mají v 92 domech 650 obyvatelů se 116 školou povinnými; jmenují se v starých listinách Skoczec a Scocich.

První budovou v Skočicích bývala tvrz, která prý původně „Babka" slula a která se již okolo roku 1230 co sídlo rytířské uvádí a pak ve válkách husitských, když Husité pod vedením Žižky r. 1427 od Tachova přes Roupov na Přeštice tahli, za své vzala.

Když r. 1235 benediktini kladrubští od posledního župana přeštického Svatobora Přeštice koupili, uvádí se také mezi statky jedno popluží u Skočic. R. 1250 uvádí se Bořislav ze Skočic a 1359 Otík ze Skočic, také Ježek zvaný, co držitel Skočic. Po tomto žili Lvík a Markvart Příchovští z Příchovic, poslední příjmým Rohatec, na Skočicích a roku 1589 Adam Příchovský z Příchovic. Po rodině Příchovských vládl zde Stai Alois, po

jehož smrti Skočice rozděleny byly mezi jeho manželku Alžbětu, rozenou Braunovou z Mirotic, a dítky jeho Leopolda a Marii Alžbětu.

Roku 1622 koupil polovici Skočic Václav starší Příchovský z Příchovic, a r. 1674 sdědil statek ten Jan Václav Příchovský, jemuž i Lužany náležely. Od doby této spojeny jsou Skočice a Lužany v jeden statek.

Poslední zmínky o Skočicích, co statku samostatném činí se r. 1697, kde Jan Vilém příchovský Alžbětě Staiové ze statku Skočic 6300 zl. podílu vyplatiti musel. Nyní jsou Skočice spojeny s Lužany.

R. 1865 postavena zde mešní kaple nejsvětější Trojice.

Zerovice,

as půl hodiny severovýchodně Přeštic, čítají v 65 domech 398 obyvatelů a 75 školou povinných; nebývaly statkem samostatným, nebo v té době, kdy se o nich první zmínky činí, byly s Přeštici spojeny. Tak mezi zbožím městečka přeštického uvádí se ku konci 14. století: „mlýn, Zerovice, Oplot a ves Vícov", a proto sdílely Zerovice i osudy Přeštic. R. 1494 dal král Vladislav Půtovi z Ryzmberka a synům úpis vedle Přeštic i na Zerovice a Soběkury. R. 1578 povstaly však rozepře o Zerovice a zmíněné statky mezi pány Švihovskými a benediktiny, které však ukončeny byly tím, že císař Rudolf II. oběma stranám statky odejmul, je korunními učinil a Michalovi Španovskému z Lísova odevzdal. Tento po dohodnutí se obou stran podržel jen Zerovice a Krašavce, načež r. 1598 Johanka Švihovská prostřednictvím Adama Předenice z Předenic a na Dnešicích, Zerovice — kromě některých osob dvoru zerovického — od Michala Španovského za 21.000 kop grošů koupila a opět s Přešticemi spojila. R. 1705 prodány jsou Přeštice a Zerovice za Leopolda I. od Marii Josefy, dcery hraběte Adama a Marie Alžběty z Bubna, kladrubským benediktinům, kdež ve smlouvě o koupi uvedeno, že se má „Zerovickým a Přeštickým pěkný díl lesa na těch místech ku sbírání dříví vykázati".

Kucíny,

na svahu památného Ticholovce, hodinu jihovýchodně Přeštic s 260 obyv., 46 domy a 46 školou povinnými dětmi, povstaly dojista až po válce husitské a to na zříceninách bývalé osady Zadiny (Sádeň), když totiž Hynek Krušina ze Švamberka hradu Skály dobyv, ji pravým majitelům, pánům Švihovským, odevzdal. Vypuzením loupeživého rytíře ze Skály, o němž šla po Čechách pověsť obecná, „že byl zlodějem a škůdcem zemským,“ nastala jak Přešticům tak i celému okolí doba pokoje a tu zdá se, že i Kucíny šířiti se počaly a to tím více, an r. 1457 nařízením krále Ladislava, „aby se všecky statky a věci klášteru kladrub- „skému přináležející, kdožkoliv by takové bez právního upsání a „královského potvrzení v držebnosti měl, beze všeho odporu a „hned klášteru navrátily“ — benediktini opětně v Přešticích panství nastoupili. R. 1554 patřily Kucíny Haraltovi Kavkovi Říčanskému z Říčan, který převzav jich s Radkovicemi, Zeleným a Dolci opět jich Jiřímu Šebestianovi Říčanskému z Říčan na Přestavlcích a Popovicích za 2300 kop prodal. Brzo na to prodány jsou od tohoto jmenované statky pode jménem „statek Skála“ za 4400 kop grošů rytíři Janu Chlumčanskému z Přestavlk a Chlumčan. R. 1611 uvádí se Kucíny mezi vesnicemi, když se zjistiti měl bývalý majetek benediktinský kolem Přeštic a to následovně: „Za vesnicí Kucíny les „Kněžská Hůrka“ smlouvou od panství příchovického nabytá, patřívala proboštství se všemi právy a povinnostmi, pastvišti a loukami činžovními, z nichž až do r. 1611 děkani 11 kop grošů dostávali.“

Když se r. 1675 ve Vícově křty řádně zapisovati počaly, patřily k Vícovu i Kucíny, kam až do r. 1785 t. j. do vyzdvižení kláštera přeštického náležely.

Nad Kucíny k západu zvedá se kopec Ticholovec, v jehož lese dle pověsti svatý Vojtěch z Říma se vracející, odpočíval.

Ještě počátkem tohoto století bývaly na Tichlovci znamenité lázně, jichž zbytky podnes se zde uchovaly.

Na jižním svahu Ticholovce stojí kaplička sv. Anny, vystavěna roku 1742 na památku zde dobytého vítězství císařského vojska nad oddělením Francouzů a Bavorů. Zbudována jest příchovickým občanem na tom místě, kde padlí jsou pochováni.

2. Dolní Lukavice.

Největší tato vesnice v hejtmansví čítá ve 125 domech 860 obyv. se 160 školou povinnými dětmi; leží na levém břehu Úhlavy as hodinu severně Přeštic. Má krásný zámek s rozsáhlým parkem hrabat ze Schönbornů s kaplí sv. Jana Nepomuckého a farní kostel zasvěcený sv. Petru a Pavlu.

Kostel tento objevuje se již co farní v té době, když opat Rainer r. 1245 Přeštice koupiv, nařídil, aby v Přešticích usedlí benediktini i duchovní správu v Dol. Lukavici a jiných okolních kostelích zastávali.

Dolní Lukavicí vládli páni z Lukavice, z nichž následující se udávají. Roku 1216 Štěpán z Lukavice, r. 1243 Bohuchval a bratr jeho Vitla z Lukavice, kteří podepsali smlouvu, když prodej Přeštic r. 1245 benediktinům kladrubským královna Kunhuta, choť Václava I., potvrdila. Ku konci 14. a počátkem 15. století vládl na Dolní Lukavici Jan z Talmberka. Po nepokojích husitských dostala se Dol. Lukavice rodu vladyk z Řeneč, jehož se pak zde vládnoucí členové Lukavští jmenovali. R. 1589 připadla Dolní Lukavice rytířům Loubským, z nichž první majitel, Jachym Ladislav rytíř Loubský z Lub, zároveň pán na Řenčích, Snopůšovech a Vodokrtech se uvádí. Majiteli tomuto, který se 8. listopadu 1620 bitvy bělohorské proti Ferdinandovi II. súčastnil, byla z trestu jedna polovice Dolní Lukavice dána v plen, a on musel tuto ponovu za 49.750 kop grošů koupiti. Okolo roku 1637 držel Dolní Lukavici Diviš Koc z Dobrše a po něm pak jeho syn Jan Václav. R. 1650 koupil ji hrabě Pavel z Morzinů, odkázav ji r. 1688 se Sečí, Řenči a Střižovici svému synu Ferdinandovi Morzinovi, který r. 1708 zdejší zámeckou kapli s nadací kaplanskou vystavěl a r. 1730 od biskupa litoměřického z Mitrovic posvětiti dal. R. 1780 prodal Dolní Lukavici hrabě Karel Josef Morzin hraběti Bedřichovi Hacfeldovi z Gleichenu, který ji opět r. 1794 Hugonovi Damianovi hraběti ze Schönbornů prodal a tento pak r. 1848 synu svému hraběti Ervínovi odevzdal. Když tento pro svou lidumilnost a dobročinnost vůbec známý pán dne 12. ledna r. 1881 zemřel, nastoupil panství na Dol Lukavici, Příchovicích, Přešticích, Malesicích, Kozolupech a Dlažkovicích nejstarší jeho syn Karel hrabě z Schönborn-Wiesentheid-Buchheim-Wolfsthalu.

Ku škole, která jest čtyřtřídní o 5 třídách, přiškoleny jsou: Horní Lukavice, Lišice, Šňapoušovy, Krašavce a Hradčany; k ní patří 435 dítek.

Horní Lukavice.

Leží as hodinu severně Přeštic na císařské silnici plzeňské a čítá v 80 domech 480 obyvatelů s 93 školou povinnými dětmi. Zde stávala tvrz, v níž ku konci 14. století Jan Lukava z Lukavic sídlel a r. 1407 v Dolní Lukavici kaplanství založil. R. 1534 vládla zde větev rodu Lukavských z Řeneč na Horní Lukavici, z nichž Petr Suda Lukavský z Řeneč se uvádí. R. 1590 náležela jedna část H. Lukavice městu Rokycanům a ty ji Dobřanům za 2400 kop míšenských prodaly. R. 1613 vládl zde Jiří Kundrát Lukavský z Řeneč a na Lukavici Horní, jemuž tato pro účastenství v bitvě na bílé Hoře císařem Ferdinandem II. byla odejmuta a za 5311 kop grošů Konrádovi Lukavskému z Řeneč prodána. Tento připojil ji k Lukavici Dolní.

Lišice,

vlastně *Lišce*, mají 292 obyvatelů, 69 dítek školních a 48 domů. Rozkládají se v údolí úhlavském nad Úhlavou as $^1/_4$ hodiny od Dol. Lukavice. Zde jaksi úhlavské údolí dodělává, nebo celým obvodem obce táhnou se pahorky, které Úhlavu již těsně svírají.

Severně as čtvrt hodiny od Lišic na kopci, který se k Vysoké táhne, leží vesnička

Hradčany

o 24 staveních a 146 obyvatelích a 30 škol. dětmi. S Lišici tvoří katastrální i politickou obec. Odtud jest přeutěšená vyhlídka do celého úhlavského údolí a na dálnou Šumavu.

Šnapoušovy,

as $^1/_4$ hodiny východně Lišic, na pravém břehu Úhlavy, na svahu Hajska, čítají 250 obyv., 38 stavení se 46 školními dětmi. Šnapoušovy jsou jednou z nejstarších obcí okolí našeho a uvádějí se v starých listinách pode jménem Snopúšov a Snopoušov.

Před r. 1235 patřívaly klášteru Nepomuckému a před tím dojista poslednímu županu přeštickému Svatoboru. Když r. 1245

za opata Rainera král Václav I. statky kláštera kladrubského potvrdil, zaznamenáno v dotyčné listině, že „učinil (opat Rainer) také úmluvu s nepomuckým klášterem, dada mu dvě poblízké vesnice Radochov a Partoltice, obdržev vzájemně Snopúšov.“

Odtud pocházel starý rytířský rod Letinský ze Snopúšov, jenž v předešlém století vymřel; rytířské tvrze stávaly na louce, *Strubíně* zvané. Okolo r. 1540 prodal Šnapoušovy i obě tvrze Petr Snopoušský z Borku Markvartovi z Hrádku, jenž r. 1573 bez dětí zemřel. Od rodiny této přešly Šnapoušovy na Lubské z Lub. Tak r. 1608 vládl zde Joachym Ladislav Lubský z Lub, který jsa pánem na Dolní Lukavici, Šnapoušovy s ní navždy spojil.

Krašavce,

dříve Krašovice zvané, leží as hodinu severovýchodně Přeštic na Divokém potoku a čítají v 34 domech 190 obyvatelů s 36 školou povinnými dětmi.

Jest pravdě podobno, že vesnice tato sdílela osudy Přeštic a Vícova úplně a že byvši zbořena a vydrancována, pozvolna jen z rumu se zvedala; nasvědčuje tomu i ta okolnost, že již r. 1235 dvoje Krašovice se uvádějí, jichž opat kladrubský Rainer za 1200 hřiven ze statků Svatobora od mistra Mladoty Petra ze Strážnice, Kunona, převora řádu maltézského, koupil. Od té doby se zdá, že Krašavce byly s Přeštici v spojení. R. 1593 rozdělili se Michal Španovský s Bedřichem Švihovským o statek přeštický tak, že město s Pohořkem Bedřich Svihovský, on sám pak Zerovice a Krašovice podržel; r. 1598 však spojeny jsou Krašovice opět s Přeštici prodejem na Johankn Švihovskou, choť Bedřicha Švihovského, který synu svému Petru Voku Přeštice a tudíž i Krašovice r. 1630 odevzdal.

3. Chlumčany.

Čítají 88 domů, 580 obyvatelů s 115 školou povinnými dětmi; leží $1^1/_4$ hodiny severně Přeštic. Nad obcí vystavena na hoře Chlumčanské r. 1714 hrabětem Ferdinandem Morzinem kaple Panny Marie, v níž mši sv. lukavický kaplan týdně čítá, ač obec sama k Dobřanům jest přifařena.

Někdejší tvrz, nyní sýpka, byla rodinným sídlem staročeského vladyckého rodu Chlumčanských z Přestavlk. R. 1320 jmenuje

se zde Zikmund Chlumčanský; r. 1423 Racek z Přestavlk na Chlumčanech; r. 1437 Jakub Chlumčanský na Chlumčanech a na Královicích; r. 1448 náležely Chlumčany Jindřichu Mičanovi ze Sulislavic. Ku konci 15. století seděl zde Matouš z Chlumčan, muž vysoce vzdělaný a vlasti milovný, jenž zde r. 1505 zemřel. R. 1543 prodal Chlumčany Markvart Suda z Řičan Zikmundovi na Domlasově a r. 1552 jim vládl Hendrich Vlasatý z Domašlavy. R. 1572 náležely Chlumčany Zdislavu Přichovskému z Příchovic a r. 1581 Janu Vlasatému z Domašlavy, který je r. 1604 Janovi Vidršperkovi prodal. Od tohoto koupil jich roku 1606 Mikuláš Vratislav z Mitrovic, po němž r. 1617 držitelem Diviš František Vratislav se uvádí. Vedle toho měl na Chlumčanech r. 1699 díl syn Mikulášův, Adam František, který díl svůj synu Janovi Antonínu Vratislavu z Mitrovic dědičně postoupil, načež tento od Adama Františka koupí i druhého dílu Chlumčan r. 1701 nabyl a jich pak toho roku Adamovi Jindřichovi von Steinau prodal. Od tohoto koupil Chlumčany r. 1712 hrabě Ferdinand Morzin a ten je s Dolní Lukavicí trvale spojil.

Chlumčany mají samy pro sebe jednotřídní školu.

4. Dnešice,

ves o 630 obyv., 102 domech s 114 školními dětmi. Rozkládají se 1¼ hodiny severozápadně Přeštic na potoku Černotínském a uvádí se již roku 1215, když klášter kladrubský od Václava I. založený, své bohaté statky až k hranicím Přeštic rozšířil a kdy, jak se pravdě podobá, Dnešice povstati mohly; nebo již kníže Vladislav II. koupil klášteru kladrubskému v Dnešicích dvě popluží, jinou pak část Dnešic r. 1230 koupili benediktini kladrubští od kláštera nepomuckého. R. 1235 patřily však již Dnešice poslednímu županu přeštickému Svatoboru, nebo po jeho smrti, když Václav I. své sestře Anežce po jmenovaném županu statky přeštické odevzdal, následující listina od řádu maltézského v Praze — který nějakých statků přeštických v držení měl — jest vyhotovena: „Známo činíme, že jsme les Proboštov, kterýž jsme s vesnicemi Dnešice, Soběkury, Bijadly, Zemětice, Lažany, Lukov, Čížkov, Tuřany, Štěpánovice, Rozvadov, Kbeli a j. ze statků Svatobora, slavné paměti totiž ze župy přeštické s lukami lesy a p. k ustavičnému užívání obdrželi, tétéž župě za 2856 hřiven stříbra

postoupili, odříkávajíce se všech rozepří a svárů, takže ani chytrými důvody ani ošemetnými důkazy na pana opata kladrubského, Rainera, jakobychom klášter kladrubský o tyto statky připraviti chtěli, naléhati nebudeme."*) A když r. 1239 král Václav I. statky klášteru kladrubskému potvrdil, stojí mezi jinými následovně: „Koupil také jmenovaný opat (Rainer) od kláštera nepomuckého částky vesnice jmenem Dnešice za 300 hřiven." V r. 1239 byly tedy Dnešice s Přeštici spojeny. Zdá se, že statky bohatého kláštera cisterciánského v Nepomuku až sem sáhali, anto i Šnapoušovy jemu toho roku patřily.

První starostí benediktinů, po zjištění jmění jejich bylo na statcích zakládati kostely a tu pravdě podobno, že i kostel sv. Václava jimi zde vystavěn byl, nebo r. 1245 obstarávali již benediktini duchovní správu ve farním kostele dnešickém i v jiných ještě devíti okolních kostelích.

Ve válkách husitských trpěly Dnešice velice, nebo když r. 1450 dnešičtí poddaní od opata kladrubského Jana žádali upsání práv, jakýchž od starodávna požívali, ve válkách husitských ale pozbyli, uváděli, že „pleněním ve válce až na tři sousedy vyhubeni jsou byli." Klášter nabyv ze statků přeštických po válce nejprve Dnešic, vydal jim žádané upsání, dle něhož požívali všech práv jako Přeštice. V zmíněné listině stojí, že r. 1450 bylo ve Dnešicích 30 pololáníků, z nichž každý platil po kopě a čtyrech groších, pak 2 kbelce ovsa, 2 kbelce ječmene, 10 kuřat a za sekání sena po 32 vejcích, 2 otepě koudele a všecky daně, kdy a jakékoli se v království českém vypíší. O dávky tyto dělil se opat kladrubský s proboštem přeštickým. R. 1598 uvádí se na Dnešicích Adam Předenice z Předenic. Po bitvě bělohorské trpěla opět celá krajina přeštická a tudíž i Přeštice, nebo r. 1622 přitáhl sem generál Don Baltazar de Maradas, jímž více snad než vojskem nepřátelským celé okolí i Dnešice byly popleněny.

Duchovní správu vykonávali v Dnešicích benediktini až do r. 1652. R. 1657 prodal opat Roman Dněšice i s patronátem a stávajícími činžemi a dávkami ovsa a kuřat proboštství přináležející Diviši Františkovi Vratislavovi z Mitrovic na Chlumčanech za 800 kop grošů, čím Dnešice s Chlumčany jsou spojeny; když

---

*) Erben, Reg. 443.

pak tyto r. 1712 hrabě Ferdinand Morzin koupil, byly obě obce i s Dolní Lukavicí spojeny.

Školou povinných je 190 dítek.

Ve Dnešicích narodil se r. 1815 Tomáš Vorbes, paedagog a spisovatel český.

K farní osadě Dnešické patří: Dnešice, Oplot, Soběkury Černotín a Přestavlky.

Do r. 1870 byla dvoutřídní škola Dnešická obojetná: chodiliť sem Němci z Černotína a z Přestavlk; v obou obcích jsou nyní jednotřídní školy německé. Podobně vyškolen jest i Oplot a tak přiškoleny jsou jen

Soběkury.

Poslední u nás česká obec k západu ležící, jest 1½ hodiny cesty od Přeštic a čítá 454 obyv., 76 domů a 70 školou povinných dětí. Soběkury mají krásnou r. 1826 vystavěnou kapli sv. Kříže a připomínají se již r. 1235, kdy Přeštice Kladrubským prodány, a kdy, po zaniknutí prvního proboštství v Přešticích, mnohé statky sem náležející, jiným rozdány byly.

Soběkury, které původně k Přešticům náležely, měl v této době v držení řád maltezský, od něhož je s jinými vesnicemi Kladrubští r. 1238 za 2856 hříven koupili a až do r. 1309 ve správě podrželi. Toho samého roku ale odevzdal opat Kuno Břetislavovi Švihovskému z Ryzmberka celé Soběkury s pěti lány orné půdy a s vesnicí Zemětici na dvě léta v užívání, aby „zřízení vojenské a správní na Přešticích zřídil a všecky statky kláštera patřící jako svoje vlastní podle síly a možnosti před náběhy škůdců věrně hájel.“ Že Švihovští Soběkur užívali déle dvou let, a že Kladrubští jim náhrady za odstoupení dáti museli, jest pravdě podobno.

Listinou z r. 1420, kdy benediktini před nepokoji husitskými Přeštice opustili, odevzdal král Zikmund Janovi a Vilémovi Švihovským z Ryzmberka vedle Přeštic i Soběkury v odměnu za služby vojenské za náhradu 1271 kop grošů. R. 1494 odevzdal král Vladislav Půtovi z Ryzmberka a jeho synům Soběkury, Přeštice, Zerovice a Kštíši, čímž dojista Soběkury, jak i Zerovice s Přeštici byly spojeny, nebo r. 1578 byly statky tyto učiněny císařem Rudolfem II. statky komorními a odevzdány

Michalovi Španovskému, poněvač mnohé rozepře mezi kladrubskými a pány Švihovskými o statky tyto povstaly. Roku 1671 patřily Soběkury Filipovi hraběti Bertholdovi, pánu na Merklíně, ač v držení jeho vejíti musely krátce před dobou, kdy se to uvádí, nebo ještě téhož roku mělo proboštství přeštické za Soběkury dva rybníky a díl lesa, z nichž soběkurští 20 korců pšenice a 20 kuřat ročního nájmu platili.

Od té doby patří zdejší poplužní dvůr k Merklínu.

5. Oplot.

Také *Oploto;* má 480 obyvatelů, 75 domů a 89 dítek školou povinných a leží as hodinu severozápadně Přeštic; r. 1862 vystavena zde pěkná mešní kaple.

Nejstarší zmínky o Oplotě nalézáme v listině, jíž roku 1245 královna Kunhuta, manželka Václava I., dovolila prodej Přeštic své dceři Anežce, když tyto po županu Svatoboru koruně byly připadly, na opata kladrubského Rainera. Na listině té co svědek stojí Lemar z Oplota a mezi r. 1247—50 uvádí se bratří Přibyslav, Vitla a Adlík z Oplota.

V husitských válkách, když Přeštice a okolí byly zpustošeny, patřilo k nim zboží Zerovice, Vícov a Oplot, které pak, když benediktini Přeštice opustili, od císaře Zikmunda bratřím Janovi a Vilémovi z Ryzmberka a ze Skály zastaveny byly.

R. 1876 zařízena zde jednotřídní a od roku 1881 dvoutřídní škola, k níž Horušany a Petrov přiškoleny jsou, škola čítá 123 dítek.

Horušany,

také Horoušany, v našem století teprve založená vesnice, má 180 lidí, 25 domů s 25 školou povinnými dětmi; leží $1^1/_2$ hodiny západně Přeštic. Tvoří s Roupovem obec katastrální i politickou.

Naproti Horušanům jen okresní silnicí merklínskou odděleny, leží

Petrovice.

Jmenují se také *Petrov*, u lidu vůbec *Skalka;* čítají v 15 domech 88 lidí s 18 školními dětmi. Politickou správou patří k Soběkurám, farou jako Horušany do Vřeskovic.

Na blízku poplužní dvůr *Horušany;* patří k Merklínu.

6. Merklín.

Městys tento as 2 hodiny západně Přeštic na Merklínce ležící, rozkládá se u paty vrchu Hůrky a čítá 1550 obyvatelů, 190 domů a 260 školních dítek.

Farní kostel sv. Mikuláše byl již r. 1350 farním, roku 1590 hrabětem Františkem Zdenkem Novohradským z Kolovrat nově vystavěn a r. 1817, po vyhoření opět hrabětem Hanušem Kolovratem Krakovským, obnoven. Založen jest od rytířů Merklínských z Merklína, kteří zde své sídlo mívali a ještě roku 1720 v Čechách kvetli. Nynější zámek je r. 1824 od hraběte Hanuše z Kolovrat na místě starého vystavěn.

R. 1379 podepsán je co svědek Bohuslav z Merklína; r. 1410 vládl Merklínu Konrád z Merklína, jenž ve zdejším kostele oltář nanebevzetí Panny Marie zřídil. R. 1521 náležel Merklín bratřím Hynkovi a Petrovi z Chřínova nedílně a od r. 1595 rytířům z Řičan a na Zásmucích. Adam z rodu toho prodal Merklín roku 1598 Volfgangovi z Řičan a tento opět Oldřichovi z Čehnice a z Řičan, který statek synu, Vilémovi Bořině z Řičan, odevzdal. R. 1630 prodán je Merklín Oldřichem Vilémovi z Klenového a z Janovic. R. 1663 uvádí se zde svobodný pán Jakub Berchtold a po něm hrabě František Zdenek Novohradský z Kolovrat, jenž Merklín Antonínu Bedřichovi rytíři z Watterfortu prodal. Od tohoto nabyl koupí Merklína Ferdinand hrabě Morzin, který ho opět svému bratru Petru Morzinovi prodal, načež tento statky Merklín, Ježovy a Ptenín v jedno spojiv, je roku 1815 vnuku svému, hraběti Hanuši Kolovratovi Krakovskému dědičně odevzdal.

Hrabě Hanuš Kolovrat Krakovský, jenž pro svou štědrost a pravé vlastenectví všude znám a vážen byl, odkázal Merklín s ostatními spojenými statky (Hradiště a Březnice) nynějšímu majiteli hraběti Edvardovi Palffy de Erdödymu.

Škola, majíc od r. 1814 vystavěnou budovu, jest pětitřídní s 1 pobočkou a čítá 550 dítek. K ní patří samoty: Bijadly, Dolce, 3 hajnovny, Chobot, Zieglerova sklárna, Lamblova hospoda u blízkých kamenouhelných dolů a rasovna, pak obce: Zemětice, Nové domky, Čelákov, Otěšice, Kloušov a Elhota. Přifařeny jsou vedle jmenovaných obcí ještě: Ptenín, Buková a Volkov. Dne 18. září 1884 vysvěcena byla zde nová školní budova.

Bijadly.

Přichází v listináeh také pode jménem Bihadly a leží as $^1/_4$ hodiny severozápadně od Merklína; jsou nyní pouze poplužní dvůr s ovčínem, bývaly však vesnicí, která se již r. 1238 mezi vesnicemi uvádí, jichž řád maltezský za 2856 hřiven stříbra nabyl. R. 1384 stál v Bijadlech farní kostel sv. Václava, který ale r. 1787 zrušen a v sýpku obrácen jest. R. 1597 držel obec tuto Jan Markvart Chlumčanský, syn Jiřího. R. 1630 jednou částí Bijadel vládl a druhé koupí nabyl od bratří Chlumčanských Václav Lev Žákavec ze Žákavy a z Jivan.

Zemětice,

od lidu jen Zemetice zvané, leží $^1/_2$ hodiny severně Merklína na Merklínce a čítají 269 obyv., 50 domů se 44 školními dětmi.

Zemětice náležely původně župě přeštické a když tato zašla, uděleny jsou i s jinými statky rytířům řádu Johanitův, od nichž je po zakoupení Přeštic též klášter kladrubský za sumu 2856 hřiven stříbra zakoupil. R. 1309 byly Zemětice se Soběkury odevzdány Břetislavovi z Ryzmberka na udržování vojenské správy na Přešticku, a od té doby přivlastňovali sobě páni Švihovští obě vesnice, nechtíce jich nikterak bez peněžité výplaty benediktinům postoupiti.

Roku 1547 za Ferdinanda I. zastaveny jsou Zemětice pod 8 lanů a ves Bijadly pod 7 lanů dvěma bratřím Chlumčanským a roku 1549 naléháním těchto byl opat Jan přinucen Zemětice prodati, aby mohl klášter dostavěti, s vyhrůžkou, že „kdyby prelát nebo jeho nástupce, nechtíce dostáti umluvenému prodeji, nějakých námitek pozdvihnouti měli, zaplatí pokuty 2500 grošů.“ Tím odděleny obě vesnice navždy od proboštství přeštického. Nyní náleží dvůr zdejší panství Merklínskému.

Nové domky také Chalupy.

Vesnička o 22 domech, 180 obyvatelích a 28 školácích, leží $^1/_2$ hodiny severovýchodně Merklína a patří politickou správou do Zemětic.

Čelákov,

vesnice nad Merklínkou, as $^3/_4$ hod. severně Merklína, na hranicích okresu stodského v krajině žulou značně prostoupené; čítá 40 domků, 270 obyvatelů s 45 školou povinnými.

Otěšice také Utěšice,

u lidu však Vojtěšice zvané, as $^3/_4$ hod. jihovýchodně Merklína, mají 400 obyvatel, 60 domů se 70 školními dětmi. Zde nalézá se mešní kaple sv. Vojtěcha z r. 1840, dvůr a nepatrné zbytky tvrze, která bývala původištěm staročeského rodu Bohušů z Otěšic. Dle listiny z r. 1228 náležely Otěšice k statkům kláštera svatojirského v Praze. Okolo r. 1407 byl zde Bušek z Otěšic a r. 1495 Jan z Prostiboře, který tvrz i ves Otěšice Vilémovi z Křínova a Janovi Bohuchvalovi z Hrádku zastavil. R. 1589 držel Otěšice opět Vilém Bohuš z Otěšic a na Částkovu. Nyní patří Otěšice k Merklínu.

Kloušov,

někdy panské sídlo, nyní ves $2^1/_2$ hodiny jihozápadně Přeštic, má 360 obyv., 47 domů a 53 školních dítek. Vedle poplužního dvora pozorovati lze zbytky rytířské tvrze, která brzy přešla do rukou pánů Klenovských a na Roupov a pak k Merklínu přivtělena byla. R. 1526 držel Kloušov a Přestavlky Jiřík, syn Šebestiana Klenovského; r. 1580 prodal tyto statky Janovi z Klenového. Syn tohoto Jan zdědil po otci Kloušov, starší Václav pak Přestavlky. Vilém z Klenového koupil r. 1630 Merklín a od té doby zůstal Kloušov ve spojení s ním.

Sem patří samoty *Vytuna* a *Strahov*. S Kloušovem katastrální a politickou obec tvoří vesnička

Elhota, také Lhota.

Leží as $^1/_4$ hod. západně Kloušova, na mírném návrší a čítá 100 obyv., 20 domů s 30 školními dětmi.

7. Ptenín.

Vesnice a statek se zámkem a poplužním dvorem, leží v údolí merklínském, $2^1/_4$ hodiny jihozápadně Přeštic a čítá 474 obyv., [illegible] domy a 79 školních dětí.

V Pteníně stávala tvrz, jíž držitelové se psali vladykové z Ptenína, z nichž r. 1420 Vodolt a Racek z Ptenína, co odpovědníci Pražanů, se uvádějí. R. 1479 držel zboží toto Petr Božděch z Kamenice; r. 1510 prodán je Ptenín Mikulášem Henigarem ze Seeberka Jiřímu Vidršperkovi z Vidršperku. R. 1546 seděl na Pteníně Václav Pětipeský z Krasného Dvora a 1548 prodali syni tohoto, Vilém a Jan Ptenín opět Bohuslavovi z Vidršperka, při kterémž rodě pak po 150 roků Ptenín zůstal. Tak uvádí se roku 1589 Mauric a r. 1615 Bohuslav starší z Vidršperka, jemuž pro účastenství v bitvě Bělohorské Ptenín skonfiskován byl, načež jej manželka jeho, rozená Černínka z Chuděnic opět od komory královské koupila. Poslední z rodiny této byl zde r. 1692 zemřelý Mauric Karel, po němž Ptenín do cizích rukou přešel. R. 1711 měla jej Voršila Josefa svobodná paní z Řičan; r. 1719 Zikmund Valentín Hráň z Harasova, který jej Ferdinandovi hraběti Morzinovi r. 1728 prodal, jenž jej svému synu Petru odkázal, načež, když Petr Morzin od bratra Ferdinanda r. 1770 Merklín koupil, obě tato panství spojena byla.

K Ptenínu patří samoty: *Hráz*, *Vejpich* a *Pteninský mlýn*.

Škola jest od r. 1874 dvoutřídní a má přiškoleny: Újezdec, Bukovou a Volkov, farou patří Ptenín s osadami těmito k Merklínu, dítek je 242.

Újezd,

také *Újezdec* (Oujezdec), ves v údolí merklínském na Lučním potoku, as $^1/_2$ hod. jižně Ptenína, má 190 obyvatel, 28 domů a 30 školních dítek; s Ptenínem tvoří katastrální i politickou obec.

Na blízku je velmi rozsáhlá botanická zahrada hraběte Palffy de Erdödy, v níž se veliké množství zvlášť lesních stromů a křovin pěstuje.

Nedaleko Újezda viděti zbytky stejnojmenné tvrze, která bývala sídlem rytířů Sedleckých z Oujezdce.

Buková,

ves se 460 lidmi, 68 domy a 84 školními dětmi; leží $2^1/_2$ hod. jihozápadně Přeštic a má starožitný kostel, o němž se již r. 1384 zmínka činí a jenž býval již v době předhusitské farním. V něm

nalézá se náhrobek r. 1701 zemřelého rytíře Krištofa Františka Erdmana ze Šenavy.

Někdejší tvrz, původiště rytířského, od r. 1637 hraběcího rodu Lažanských z Bukové, stála na místě, kde nyní obilní sypka. R. 1650 drželi Bukovou Jan Markvart a Oldřich Chlumčanský.

Volkov,

také Bolkov, ves o 230 obyvatelích, 38 domech a 30 školácích, leží $1^1/_2$ hodiny jihozápadně Přeštic, na Biřkovském potoku. R. 1534 byl na Volkově Jiří a r. 1572 Jan Čabuský z Prostého.

8. Strýčkovice,

lidem vůbec Strejčkovice zvané, leží na východní straně Starého lesa na Lučním potoku, as 3 hod. jihozápadně Přeštic a čítají v 65 domech 460 obyv. s 90 školou povinnými dítky. Strýčkovice jsou nejzápadnější obcí politického okresu přeštického, any se rozkládají přímo u hranic okresu horšovotýnského; farou náležejí do Kolovče, panstvím částečně k Merklínu, anto 12 domků strýčkovských k Chuděnicům se počítalo.

Počátkem 16. století patřily Strýčkovice s Bukovou Bohuchvalovi z Hrádku; r. 1551 koupil od bratří z Roupova grunty v Strýčkovicích Bohuš Vidršperk z Vidršperka, který jich později Křínovcům z Křínova prodal, načež těmito k Merklínu připojeny byly.

Do katastrální a politické obce této patří víska

Háje,

která ležíc $^1/_4$ hod. severně Srýčkovic, jen 3 domky s 15 obyv. počítá. Poplužní dvůr zdejší náleží k Merklínu.

9. Ježov.

Vesnice v údolí na odnožích Bělče a Tuhoště, má 340 obyv., 56 domů a 60 školních dítek a leží $2^1/_2$ hod. jihozápadně Přeštic. R. 1840 postavena zde společně s hrabětem Hanušem Kolovratem Krakovským a obcí, na místě dřívější sešlé kaple, nová kaple sv. Jana Nepomuckého. Starobylý zámeček jest nyní obydlím hospodářských úředníků hraběte Palffy de Erdödy.

Z Ježova pochází starobylý rod rytířů Ježovských z Lub, mající původní své jméno dle tvrze a vsi Lub u Klatov.

Po nepokojích husitských zapsal císař Zikmund r. 1436 Ježov Mikuláši Trčkovi z Lípy. R. 1540 jmenují se zde opět Václav Adam Šebestian a Zikmund Ježovští z Lub, kteří tvrz i statek prodali Mikulášovi z Kádova. Okolo r. 1640 měl v držení Ježov Humprecht Protiva Černín z Chuděnic na Švihově a Ježově. Roku 1728 koupil Ježov, Ptenín a Merklín od Jakuba z Berchtoldu František hrabě Novohradský z Kolovrat, jemuž Antonín z Watterfortu v držení jich následoval. Tento prodal jmenované statky hraběti Ferdinandovi Morzinovi, jehož bratr, když jich r. 1770 koupí nabyl, pak vnuku svému hraběti Hanušovi Kolovrat Krakovskému jich odkázal. Nynější majitel hrabě Palffy de Erdödy zdědil je s Merklínem od hraběte Hanuše Kolovrata Krakovského.

Ježov jest přifařen k Vřeskovicům. V okolí Ježova, mezi vrchy Bělčem a Tuhoštem, hledati se má dle hraběte Eugena Černína bojiště, na němž r. 630 svedena jest bitva mezi Samem a Dagobertem; nasvědčovati tomu se zdá jméno Tuhost (Tugost, Togatisburk, Wogatisburg) i buližníkový útes řečený „Samoroh."

K jednotřídní škole ježovské přiškoleny jsou: Kamenná, Zdaraz a z klatovského okresu: Trnčí, Chlumská a Noviny; všech dítek je 148.

Kamenná,

též Kamenno, ves se 130 obyv., 20 domy a 33 školními dětmi, leží $2^1/_2$ hod. jihozápadně Přeštic a patří farou do Chuděnic.

Zdaraz,

také Zderaz, víska na návrší $^1/_4$ hod. severozápadně Ježova, čítá 48 lidí, 8 domů s 8 školními dětmi a jest založena v obvodu někdejšího dvora poplužního. Přifařena jest do Vřeskovic, s Biřkovem ale tvoří politickou i katastrální obec. Panstvím patříval k Červenému Poříčí.

Do klatovského okresu patří:

Trnčí, $2^1/_2$ hod. severozápadně Klatov, má 36 domů s 275 obyv., a 47 dětmi školními. Farou patří do Chuděnic; 7 domků z Trnčí patřívalo k statku ježovskému.

Chlumská, u lidu *Chumská* zvaná, ves na silnici chudënicko-švihovské, mezi Ryčejem a Bělčem, čítá 178 obyv., 28 domů s 34 školními dětmi. Katastrální obec tvoří pro sebe, politickou správu má společně s Trnčím; přifařena jest do Dolan a panstvím patřívala do Chuděnic.

Noviny, vesnička o 6 domech, 41 obyvatelích má 8 školních dítek a leží pod svahem Bělče; s Kamennou tvoří jednu katastrální obec. Farou patří do Chuděnic.

10. Vřeskovice.

Farní tato obec, která chybně Březkovice se zove, čítá 600 obyv., 86 domů a 88 školou povinných dítek a rozkládá se na příkrém svahu kopce Hůrky, 1¼ hod. jihozápadně Přeštic, má na temeně kopce toho zbudovaný děkanský chrám sv. Jana Křtitele, který se již mezi oněmi desíti kostely farními uvádí, jichž obstarávání svěřil r. 1245 kladrubský opat Rainer po zakoupení Přeštic 15 benediktinům v Přešticích usedlým; r. 1384 byl již samostatným farním kostelem. V něm jest cínová křtitelnice z r. 1542; mramorový pomník rytíře Vojtěcha Šice z Drahenic r. 1600 zemřelého; hrobka hrabat von der Hauben a dříve zde bylo viděti náhrobky Roupovských a Koců z Dobrše. Na věži jsou zvony z r. 1465 a 1514. Roku 1870 byl sešlý kostel J. V. císařem Ferdinandem Dobrotivým opraven a rozšířen.

Blíže kostela, za školní budovou, zachovaly se zbytky tvrze, která byla původištěm rytířů z Vřeskovic, mezi nimiž se r. 1357 Zdebor z Vřeskovic připomíná. Vedle rytířů Vřeskovských náležely podíly na vsi a kostelní podání jmenovitě r. 1391 pánům z Roupova. Koncem 15. století prodali vladykové Vřeskovští tvrz Vřeskovice Půtovi Švihovskému z Ryzmberka, od jehož potomka, Jana Půty, prodána tvrz i s podíly na vsi r. 1539 pánům z Roupova, kteří pak Vřeskovice s Roupovem na vždy spojili. R. 1536 byla tvrz již pusta.

R. 1607 prodány jsou Vřeskovice, Bířkov a vesnička Mstice Janovi z Klenového a z Janovic a na Žinkovech, od kteréžto doby zůstaly Vřeskovice s Roupovem spojeny. R. 1675 uvádí se na Vřeskovicích Kryselda hraběnka z Klenového, rozená Nebylovská, paní na Roupově a Měčíně. R. 1707 připojeny Vřeskovice hrabětem Janem Jiřím z Hauben k Červenému Poříčí.

Vřeskovice trpěly velice v husitských nepokojích a to roku 1427 při obléhání Roupova, pak v osudné válce 30leté. Pamětní spis z doby té píše, že bylo ve Vřeskovicích od r. 1648—78, tedy ve 30 letech 29 farářů, tak že fara vřeskovická až do roku 1678 s přeštickou spojena býti musela.

Škola Vřeskovická posud trojtřídní čítá 361 dítek a sice z obcí: Mstic, Roupova, Dlouhé Louky, Biřkova a Borov. Přifařeny jsou: Vřeskovice, Mstice, Roupov, Biřkov, Borovy, Ježovy a Zdaraz.

Mstice,

$^1/_4$ hod. severovýchodně Vřeskovic, čítají jen 7 domů s 28 obyv. a 10 školními dětmi. S Vřeskovicemi tvoří jednu obec politickou i katastrální.

Zdá se, že bývaly Mstice osadou větší a že asi při dobývání Roupova r. 1427 za své vzaly. Roku 1607 prodány jsou Mstice Janem Roupovským z Roupova Janovi z Klenového, pánu na Vřeskovicích, a od té doby Mstice při Vřeskovicích a Červeném Poříčí zůstaly.

Dlouhá Louka.

Ves na svahu Řipce, 1 hod. jihozápadně Přeštic, má 234 obyv., 36 domů a 48 školních dítek a patří farou do Přeštic, obcí pak do Lužan.

Dlouhá Louka uvádí se již r. 1245 mezi zbožím, jež k proboštství přeštickému patřilo, jemuž později i Lužany připadly. Od té doby spojeny jsou obě obce až podnes; poplužní dvůr patří k statku Lužanskému.

Roupov,

městys o 557 obyv., 115 domech a 103 školou povinných, $1^1/_2$ hod. jihozápadně Přeštic s dvorem poplužním a mešní kaplí sv. Anny z r. 1690. Roupov co městys erbu nemá; má se ale za to, že dřívější majitelé, chtěvše lid v poddanství udržeti, znak odstranili.*)

---

*) Viz Žinkovy.

Nad městysem zdvihá se na 60 metrů vysoký kopec, na němž strmí malebné ssutiny hradu, jenž byl kolébkou pánů z Roupova, kteří již počátkem 14. století v dějinách se objevují. R. 1384 uvádí se Artleb z Roupova. Po dobytí Tachova r. 1427 obrátili se Husité k hradu Roupovu, jehož držitel Jan z Roupova jen tím záhubě ušel, že se Husitům v jednotu zapsav, polem proti Plzni s nimi vytáhl. R. 1443 jmenují se bratří Jan Purkhart a Hynek z Roupova. Nejstarší Jan byl nejvyšším zemským písařem a odkázal r. 1448 zboží Roupov synu Hynkovi. R. 1475 přichází Jan z Roupova co hofmistr dvoru králova; za krále Vladislava II. byl nejvyšším písařem. Po jeho smrti r. 1543 držel jeho syn Vácslav vedle Roupova i Bynice u Neveklova a po něm jeho syn Adam, jenž i Nezdice v držení měl. Syn tohoto, Jan ml. V., dal r. 1595—98 hrad se značným nákladem co nejskvostněji zaříditi, čímž do dluhů uvržen jest a r. 1607 statek Roupov totiž: hrad Roupov s městečkem, dvorem a vesnicemi: Vřeskovice, Mstice, Biřkov a Kbely panu Janovi z Klenného a z Janovic na Žinkovech dědičně postoupil; syn tohoto, Vilém, přepustil statek hraběti z Rozdražova a na Blatné. R. 1670 prodal Roupov Vilémův vnuk opět Hartmanovi Maxmilianovi hraběti z Klenového, jehož dědic František Hartman hrabě z Klenového, zde výše uvedený kostelíček sv. Anny vystavěl. Manželka tohoto, Kryzelda, hraběnka z Klenového, rozená Nebylovská, paní na Roupově a Měčíně, jmenuje se r. 1678 patronkou vřeskovického obročí. Roku 1707 prodal František Hartman Roupov hraběti Jiřímu von der Hauben, jenž nabytý statek s Červeným Poříčím uavždy spojil.

Biřkov,

2 hodiny jihozápadně Přeštic, má 40 domů, 280 obyv. s 36 školními dětmi a leží na biřkovském potoku, blíže robotského rybníku.

V Biřkově bývala pevná tvrz, z níž pocházel rod Biřkovských z Biřkova.

Nejstarší zmínky o rodu tomto podává nám listina, kterou královna Kunhuta r. 1245 ku prodeji Přeštic své svolení dává. Mezi svědky, kteří pozemky Přeštic nařízením králový mezí ustanovujíce, obcházeli, stojí Břetislav, syn Břetislava z Biřkova. Biřkov byl záhy majetkem pánů z Roupova, nebo již roku 1607

prodán jest Biřkov Janem z Roupova Janu z Klenového a z Janovic, od kteréžto doby s Roupovem a tudíž s Červeným Poříčím ve spojení zůstal.

Borovy,

také Borové, ves na levém břehu Úhlavy o 55 domech, 370 obyvatelích se 76 školními dětmi, 1½ hod. jižně Přeštic, s dvorem poplužním, americkým mlýnem a s kaplí Panny Marie r. 1823 od vikáře J. Tiebla vystavěnou, kam se v den narození Panny Marie množství poutníků schází.

Borovy bývaly zvláštním statkem s pevnou tvrzí, která v 16. století pánům z Pernšteina a pak Kocům z Dobrše, náležela. Roku 1616 koupil Borovy a Nedanice od Jana Adama Janovského z Janovic, Mikuláš Švic z Drahenic, který jich k Roupovu přivtělil. Roku 1623 byly jemu pro účastenství v bitvě bělohorské Borovy i s Roupovem skonfiskovány a Filipovi Adamovi svob. pánu z Kronenberka prodány; ten přivtělil oba statky k Červenému Poříčí.

11. Nezdice.

Skládajíce se z Nezdic Dolních a Horních, leží na pravém břehu Úhlavy a čítají 63 domy se 470 obyvately a 78 školními dětmi; jsou 1 hod. jižně Přeštic. Kostel sv. Prokopa uvádí se již r. 1245 po zakoupení Přeštic klášterem kladrubským mezi těmi farními, které v Přešticích usedlí benediktini spravovali. Na místě, kde stávala nezdická tvrz, stojí několik domků a příkopy kolem tvrze se nalézající, proměněny v zahrady.

Roku 1243 a 45 uvádí se Ludvík z Nezdic co svědek na listině, jíž se prodej Přeštic potvrzuje. Během 15. a 16. věku seděli zde páni z Roupova. Tak odkázal Jan z Roupova r. 1543 synu svému Adamovi Roupov a Nezdice, a tento opět synu Janovi jich postoupil, načež tento roku 1607 Janovi z Klenového jich prodal a roku 1709 Jiřím z Hauben k Poříčí přivtěleny byly.

Půl hodiny východně od Hor. Nezdic je ve Velkém Lese samota *Loupensko.*

Do jednotřídní školy, jíž navštěvuje 145 dítek, přiškoleny jsou: Nezdice, Zelené, Jinín a Zelená Hora Lužanská.

Zelené,

na severním svahu Loupenska s 215 obyv., 38 školou povinnými dětmi a 37 domy, $^3/_4$ hod. jižně od Přeštic, patřívalo panstvím částečně Lužanům, částečně Poříčí.

Původně náleželo k staroslavné Skále. Roku 1554 odstoupil Václav Švihovský z Ryzmberka panství švihovské se všemi jeho částkami panu Haraltovi Kavkovi Řičanskému z Řičan, který pak statek Skálu, záležející z Radkovic, Kucín, Zeleného a pusté vesničky Dolců od ostatního panství oddělil a Šebestianu Řičanskému z Řičan na Přestavlcích a Popovicích za 2300 kop grošů prodal. Roku 1606 prodáno zboží toto Kateřinou Řičanskou Břeskou Bedřichovi z Ryzmberka a ze Švihova, pánu na Příchovicích, a jelikož z rodiny této i Lužanům vládli, je pravdě podobno, že Zelené takto k Lužanům, kam posud patří, přiděleno bylo.

Se Zeleným katastrální i politickou obec tvoří vesnička

Zelená Hora lužanská,

vůbec Hora zvaná, čítajíc v 5 domech 26 obyvatelů se 7 školními dětmi. Rozkládá se na kopci Tanečku a patřívala do nedávna farou do Přeštic; nyní do Nezdic.

Jinín,

u lidu vůbec *Jíno* zván, leží na pravém břehu Úhlavy při ústí kbelského potoka, má v 50 domech 280 obyv. a 28 školních dětí.

Jinín patříval až do nedávna k faře a škole vřeskovické, nyní patří do Nezdic. S Tropčicemi tvoří politickou i katastrální obec. Naproti Jinínu na levém břehu mezi lučinami jest samota *Kyselá.*

12. Kbely,

mezi lidem Kbel, jsou farní osadou na stejnojmeném potoku, $1^3/_4$ hod. jihovýchodně Přeštic, čítají 551 obyv. s 46 školními dětmi a 57 domy. Mají posud dvoutřídní školu, v zásadě však ve čtyrtřídní již rozšířenou, an ji navštěvuje 241 dítek.

Farní kostel obstarávan byl již roku 1245 přeštickými benediktiny a to až do válek husitských; ve válkách těchto byl

však kostel kbelský tak spustošen, že Kbely přifařeny býti musely do Švihova, kdež až do roku 1753 zůstaly. Přičiněním však hraběnky Augusty z Törrinku, dcery císařského generala Jana Jiřího von der Hauben, zřízena zde opět samostatná fara. R. 1862 byl sešlý již kostel nákladem tehdejšího patrona J. V. císaře Ferdinanda Dobrotivého nově vystavěn.

Kbely patřívaly k župě přeštické a byly po smrti Svatoborově rytířskému řádu Johanitův uděleny. Roku 1238 navráceny byly Kbely s jinými ještě vesnicemi zmíněným řádem opatovi Rainerovi, když tento Přeštice byl zakoupil.*) Při proboštství přeštickém zůstaly Kbely až do válek husitských, kde jako všecky statky v naší krajině benediktinům patřící, značně trpěly a pak v opatrování jiným dány byly; zdá se, že Kbel více benediktíni nenabyli, nebo roku 1592 koupil jich bohatý Adam Šic z Drahenic na Červeném Poříčí od Jana Boryně Chlumčanského z Přestavlk a Chlumčan. Roku 1595 patřily Kbely Janu Roupovskému z Roupova, který jich s Vřeskovicemi a s Roupovem a jinými ještě obcemi Janovi z Klenového a z Janovic prodal, aby je tento roku 1707 s Červeným Poříčím navždy spojil.

Ku škole kbelské patří: Vlčí, Nová ves poříčská, Nová ves lužanská, Tropčice, Kaliště, Bezděkov, Malinec, Mečkov, Hráz a Rudice.

Vlčí,

ves o 303 obyvatelích, 52 domech a 35 školních dítkách, leží 1½ hod. jižně Přeštic, má poplužní dvůr k panství lužanskému patřící.

Vlčí bývalo statkem mocných pánů z Vlčího, z nichž r. 1427 Bohuslav z Vlčího co horlivý zastance husitství a veliký nepřítel Švihovských z Ryzmberka se uvádí. Bohuslav tento byl dle domněnky mnohých onen loupežný rytíř, jenž nabyv zrádou pevné Skály, stal se svou loupeživou čeládkou postrachem nejen celého okolí, ale i celých Čech.

Roku 1543 vládl na Vlčím Hendrich Sobětický ze Sobětic; roku 1549 koupil je Jan Kuneš z Lukavec od Šebestiana z Veit-

*) Viz Dnešice.

mile a jeho syn Václav Kuneš prodal statek roku 1566 Satanerovi z Drahenic. Roku 1616 držel Vlčí Jan Karel Příchovský z Příchovic a po něm Leonard Pumpl. Syn Jana Karla Příchovského, Petr Karel Příchovský, pojal za manželku Polyxenu, dceru Leonarda Pumpla, která Vlčí s Lužany spojila, v kterémžto spojení až podnes se nalézá.

S Vlčím spojena jest víska

Nová ves lužanská,

která čítá v 8 domech 72 obyv. s 10 školními dětmi.

Tropčice,

Stropčice také *Stropečky*, u lidu *Tyrol* zvané, tvoří s Jinínem katastrální i polickou obec a čítají 169 obyv., 27 domů s 18 školou povinnými dětmi; obcí protéká kbelský potůček.

Roku 1399 uvádí se Otík Kamenický ze Stropčic a r. 1450 jmenují se co svědci Zdislav a Drslav z Tropčic. Roku 1608 byl hejtmanem na Vrchlabí Vilém Mečkovský z Tropčic a po něm Miřkovský z Tropčic.

Kaliště,

snad *Skaliště*, ves o 171 obyv., 27 domech s 28 školou povinnými dětmi, leží 1$^3/_4$ hod. jihovýchodně Přeštic. Jest to značně buližníkovými balvany prostoupená obec, která od dávna panstvím Červenému Poříčí patřívala.

Bezděkov,

vesnička $^1/_4$ hod. jižně Kaliště o 65 obyv., 9 domů s 8 školními dětmi, na obecní silnici měčínsko-pořičské, tvoří s Velkým Třebetínem katastrální i politickou obec.

Mečkov.

Býval dříve zvláštním statkem, nyní ves o 95 obyv., 14 domech s 10 školními dětmi, 2 hod. jihozápadně Přeštic, tvoří s Malincem jednu obec; má poplužní dvůr, který k Žinkovům patří.

Odtud přijal rod Jeníkův příjmí z Mečkova*), maje vedle Mečkova i Nedanice, Lhotu a j. obce v držení. Statky tyto držel ku konci 14. století Vilém z Předslavi a zastavil je Jarošovi z Homberka. Syn jeho Vilém Jeník, slavný bojovník a hejtman Táborů v Prachaticích r. 1421 (od r. 1429 hejtman v Litomyšli), obyčejně pan Jeník starší zvaný, vyplatil sice r. 1404 zboží otcem zastavené, ale již r. 1411 opět je prodal bratřím Benešovi a Levému z Kydlin. Syn Viléma Jeníka též Vilém Jeník z Mečkova čili Jeník mladší jmenován, předčil ještě v umění válečném svého otce a stal se nejznamenitějším v 15. století správcem vojů; r. 1437—1470 držel statek Uhersko u Vysokého Mýta.

V 17. století náležel Mečkov děkanu přeštickému Šrámovi, po jehož smrti r. 1695 zadlužili, zastavili a pak prodali Mečkov Šramovi synovci. V první polovici 18. století drželi Mečkov svobodní páni z Tunklů, od kteréhož rodu jej roku 1748 koupil Jan Josef hrabě z Vrtby, který jej se Žinkovy navždy spojil.

Malinec,

někdy zvláštní statek, nyní ves o 360 obyvatelích, 58 domech s 48 školními dětmi, leží 2 hodiny jihovýhodně Přeštic na obecní silnici měčínsko-pořičské; má poplužný dvůr a starobylý zámek.

R. 1720 náležel statek malinecký rytíři Karlovi z Harrachu, od něhož jej r. 1750 František Josef hrabě z Vrtby koupil a r. 1790 se Žinkovy spojil.

Hráz,

na potoce Měčínském se 115 obyv., 18 domy a 28 školáky, 2¼ hod. jihovýchodně Přeštic, tvoří s Velkým Třebetínem politickou i katastrální obec. Nedaleko Hráze leží též k Velkému Třebetínu patřící poplužný dvůr *Rudice.*

13. Horšice,

také *Horsice*, u lidu *Horčice* zvané, farní ves na stejnojmenném potoce, má 540 obyv., 75 domů a 104 školní děti, leží 1½ hod. jihovýchodně Přeštic. Kostel sv. Matěje s hrobkou dřívějších držitelů Příchovic a Horšic byl již r. 1245 po zakoupení Přeštic farním a obstaráván benediktiny, kteří v Přešticích jsouce usedlí,

---

*) V erbu měli páni z Mečkova dva křížem položené meče v červeném poli.

i jiným okolním kostelům přisluhovali. V náboženských nepokojích, zvlášť ale při obléhání hradu Skály, trpěly Horšice velice, nasvědčujeť tomu ta okolnosť, že teprvé r. 1796 přičiněním svobodného pána Václava z Hennigarů nově fara se zřídila a roku 1802 kaplanství založeno bylo. V kapli sv. Kříže, kterou koncem 18. věku Jindřich Antonín svobodný pán Henninger z Ebergů vystavěl, pochovány jsou ostatky mnohých z rodiny této i z rodiny hrabat Schönbornovských.

Na někdejší tvrzi, jež stála tam, kde jest nyní sýpka, seděl již r. 1245 Adam z Horšic, jenž co spolusvědek zapsán jest na listině, kterou královna česká Kunhuta prodej Přeštic potvrzovala. R. 1451 uvádí se na Horšicích Ondřej také Ondrášek z Horšic a r. 1598 Jan Horšický z Horšic, jichž statky byly samostatné. Počátkem 17. století sídlel zde Hynek Horšický, který co účastník bělohorské bitvy r. 1621 na Starém Městě v Praze popraven byl. Po něm dědil Horšice Jan a pak Mikuláš Horšický z Horšic, jehož syn Jiří Antonín statek tak zanedbal, že ve zprávě, již přeštický děkan Vojtěch Šrám*) r. 1677 o kostelu horšickém podal, takto napsal: „Nalézá se spustlý kostel sv. Matěje apoštola ve vsi Horšicích. Pánem statku není nikdo, protože statek pro velké dluhy nachází se v sequestrací.“

R. 1676 koupil Horšice ve veřejné dražbě František z Hennigarů za 2000 zl. rýnských, jeden každý po 60 kr. a krejcar po 6 malých penězích. R. 1705 odkázal tento Horšice svému synu Antonínovi Hennigarovi, jenž byl hejtmanem plzeňského kraje. Tento koupil r. 1716 od hraběnky Lobkovické, dcery Adama hraběte z Bubna, též Příchovice, Radkövice, Kucíny a Týniště za 47.000 zl., čímž Horšice s Příchovicemi spojeny byly.

Školu dosud trojtřídní navštěvuje 320 dítek a sice z obcí: Horšic, Újezda, Doleů, Radkovic, Vítané, Zálesí, Týniště a Luhu.

Ujezd Purkhartův,

ves $1^3/_4$ hod. jihovýchodně Přeštic, na císařské silnici přešticko-nepomucké se zámkem, mešní kaplí sv. Anny a s poplužným dvorem, čítá 333 obyvatel, 42 domy a 52 školních dítek.

---

*) Za děkana Šráma, který byl doktorem filosofie a svob. umění a jenž první řádnou matriku v Přešticích i v Horšicích založil, byla duchovní správa horšická i vřeskovická s přeštickou spojena.

Újezd Purkhartův býval zvláštní statek, který v 16. století Janu Chlumčanskému z Přestavlk náležel, jenž jej synu svému Jindřichovi postoupil. Od potomků Janových dostal se Újezd rodině Klenovské z Klenového, z nichž Václav r. 1740 Újezd dceři své Marii Anně odkázal, načež tato jej svému manželi hraběti Františkovi Václavovi z Vrtby věnem přinesla. Tento postoupil Újezd bratru svému Janu Josefovi, který jej se Žinkovy spojil.

Dolce,

ves $1^1/_2$ hod. jihovýchodně na přesticko-nepomucké silnici ležící, čítá v 52 domech 370 obyvatelů s 60 školními dětmi.

R. 1554 náležely Dolce*) Václavovi Švihovskému z Ryzmberka, který jich Haraltovi Kafkovi Řičanskému z Řičan postoupil.

Severovýchodně $^1/_4$ hod. od Dolců je dvůr *Agnes*, jenž obdržel jméno po Anežce hraběnce Salm Reiferscheidové, která byla manželkou Václava Jana Hennigara ze Seeberka. Tento zděděv Dolce s ostatními státky po svém otci Václavovi r. 1606, všecky tak v celek spojil jak se podnes nalézají.

Nedaleko odtud pohodnice *Štíhlov*.

Radkovice,

ves na potoku horšickém o 270 obyvatelích, s 56 školními dětmi a 46 domech, s poplužním dvorem dolno-lukavickým.

Nad Radkovicemi je posud dosti zachovalá tvrz, která r. 1554 Václavu Švihovskému z Ryzmberka náležela. R. 1572 koupil Radkovice a hrad Skálu Jan Chlumčanský a na Újezdě; r. 1589 měl jich v držení Adam Jindřich a r. 1601 Jindřich Chlumčanský; r. 1716 koupil baron Henigar ze Seeberka Radkovice, Horšice, Dolce, Kucíny Zelené, a spojil zboží to co statek Radkovice s Příchovici.

Čtvrt hodiny jižně Radkovic jsou v Černém Lese na vysoké skále buližníkové rozvaliny hradu

Skála,

které dle všech okolností zdejší krajinu velice oslavují, anto se pravdě podobá, že vysoké útesy, v nichž hrad Skála jest zbudován, jsou ona „Skála“, již Královdvorský rukopis opěvá.

---

*) Viz Zerovice.

Přeštický děkan E. V. Řičák ve svém spise „Dějepis města Přeštic“ následovně o skále se pronáší:

„Zřícenina hradu tohoto podle Černého Lesa, v němž leží, a podle těch černých skalin, na nichž stojí, ode dávných časův u lidu sloul „Černým zámkem“.

Všeliké památky jeho u lidu tak vyhasly, že se posléze ani nevědělo, kde dějepisný ondy tak mohutný hrad Skála v Čechách vůbec stával. Sám Palacký v německém vydání dějin království Českého praví: „Až posud nemohlo se vyšetřiti, kde by tento ondy tak důležitý hrad v prácheňském kraji byl ležel, snad se musí na blízku vesnice Skály mezi Strakonicemi a Bavorovem hledati.“

Teprv Fr. Al. Heber odkryl r. 1846 pravé jméno jeho; bádaje totiž po starožitnostech krajiny této, konečně nalezl v deskách zemských z r. 1567 takto zaznamenáno: „Zámek pustey, jenž slove Skála, ves Radkovicze, a ves Kuziny, ves Zelenym, pustou vsi rzečenou Dolczom“ — a ve spise z r. 1570: „Zámek pustý Skály — —.“ Při tom spoléhaje také na udání Paprockého, kterýž jmenuje r. 1589 rytíře Adama Chlumčanského z Přestavlk majetníkem „Radkovic pod Skálou“, vyzdvihl konečně totožnosť hradu Skály nade vši pochybnosť. Toto dosvědčuje novější udání Palackého*) a Tomka**) pak smlouva prodaje Příchovic od r. 1716, nejdůkladněji však rodopis pánů Švihovských z Ryzmberka.

Původní jméno Skála pochází, jakž se podle všeho zdá, od oné obrovské, z planiny divně vystupující skály, na níž zbudován jest.

Podle stěn a průchodů v holých skalách vytesaných, dá se souditi, že zde prvotně žádných zděných staveb nebývalo, nýbrž že dřevěné dostačovaly, aby hrad na nepřístupné skále stojící, stal se nedobytným. Tak bez pochyby obdržel přirozené své jméno.

Domněnka, že celý hrad Skála prvopočátečně ze dřeva zbudován býti mohl, zavádí nás až do oněch šedých časů přistěhování se Čechů do krajin těchto, když ještě kamenných staveb nehrubě zřizovali, čehož na této skále ovšem také potřebí nebylo. Všecky zdi v nynějším rozsáhlém rozměru snad poznenáhla po-

*) Dějiny Palackého IV. díl 1. str. 55. (staré vyd.).
**) Děje Prahy str. 132.

zději se stavěly, a podle všech nesouměrně rozkouskovaných přístavků nemohlo to ani jinak býti. V těchto krajinách sousední Němci na Čechy ustavičně nabíhali. Pročež byli Čechové nuceni, pro ochranu a bezpečnost svou sobě nějakou pevnou ohradu a sice na nejpříhodnějším místě utvořiti, kdež i první náčelník některého většího kmene sídlo své míval. Ostatně i každý menší kmen zřizoval sobě ochranný svůj hrad, kdež sídlel vladyka čili župan s celým řízením jak vojenským, tak správním a soudním. Takovýto okres se nazýval od starodávna u Čechů, jako i všech slovanských národů „župa“ a kromě zřízení župního, jiného původně u Čechů při jejich patriarchálním životě ani nebylo.

Každá župa měla svůj pevný hrad, některá i dva, každý příslušník župy byl povinen, k stavbě přispěti dávkami, pracemi a robotami. A tak povstal záhy zajisté hrad Skála, ačkoli dokonalého historického základu a paměti sem se vztahující z oněch temných dob nemáme. Toliko Šafářík v jeho slovanských starožitnostech strana 465 vykládaje větve a sídla Slovanův českých praví: „Lěmuzi v nadační listině biskupství pražského r. 1086 se vyskytají, s doložením, že až k lesu na pomezí českém bydlejí. V té straně známo, podle Kropfa, jméno starého hradu Lěmuz čili Skála.“

Poněkud zakládati se můžeme též na rukopis Královdvorský, ač dá-li se nezvratně a s jistotou tvrditi, že zdejší krajina byla dějištěm onoho hrdinského boje, kterýž se popisuje v naší arcibásni o reku Zábojovi, Slavoji a Luděku, jakož se až posud vůbec za to má. Tato nejstarší báseň drahocenného rukopisu Královdvorského vypisujíc boj k osvobození vlasti a národních bohů od cizích podmanitelů vedením udatného Záboje, kterýž se udál snad ještě před pozdvižením rodu Přemyslova na knížecí stolec český, a líčíc, jak Záboj se Skály s nejhlubším žalem přes černé lesy po vlastech podrobených se ohlíží a jako bouře s bratrem Slavojem do bitvy se žene, začíná těmito pozoruhodnými slovy:

„S černa lesa vystupuje skála,
na skálu vystúpí silný Záboj —“

Již dobrá shoda těchto dvou slov „Černý Les“ a v něm „skála“ nás bezděky uvádí do Černého Lesa, až podnes tak

zvaného, k nynějším zříceninám hradu „Skály“, kdež se chtěj nechtěj do rozjímání o úctě pohanských Čechů k bohům svým, o reku Zábojovi, o bojích s Němci pohroužíme. Kdo nám může proti tomu dokázati, že „Skála“ nebyla již tentokráte jakýmsi hradem, sídlem Zábojovým, a shodu s naším Černým Lesem kdož by chtěl popírati? Obsah celé básně tomu ani v nejmenším neodporuje, alebrž v každém ohledu nasvědčuje. O žádném jiném místě v Čechách se nic podobného s takovou jistotou tvrditi nedá, jako o naší Skále v Černém Lese. Poloha krajiny, byvši jevištěm velikého boje onoho, docela se srovnává s touto krajinou, kteráž od hranic nevzdálená s okolím svým útokům Němců snadno podlehnouti mohla. Nejučenější mužové udávají tuto krajinu za dějiště opěvovaného boje, kterýž podle zeměpisné polohy, podle všech okolností časových, podle celého rázu svého jinde se neudál, než zde. Učený Meinert má Luděka básně té za Ludvíka Německého a vztahuje událosť k výpravě r. 849, kterouž Ludvík podnikl, aby lechy české, v Řezné r. 845 pokřtěné, do země české, odkud vyhnáni byli, zase zpět uvedl. Při té příležitosti mečem rozšiřovav křesťanské náboženství v Čechách na bavorských hranicích poražen, zbytky vojska jen smlouvou uchránil. Bylo-li to tažení Ludvíka Německého, byl by to jistě Černý Les u Přeštic se Skálou Zábojovou; dvě řeky, přes které nepřátelské vojsko hnáno bylo, byly by Úhlava a Mže nebo Radbuza a ten vzdálený modrý vrch, jenž ční po všech krajinách, byl by Přimda neb Černošinský Volfsberk.

Svoboda vykládá Slavoje na Sáma a vztahuje vítězství našich reků na nějakou porážku, jakých Frankové a jejich spojenci od Sáma okolo roku 630 utrpěli.

Prof. Tomek klade událost, kterouž náš zpěv oslavuje do doby roku 725—745, tedy po smrti Sámově a před Krokem, do doby ovšem v celé naší historii nejtemnější. Na začátku 8. stol. totiž podmanili sobě frančtí major-domové Bavory, jimž Slované pomáhali. Možná, že v těchto válkách s Bavory Frankové až do Čech se dostali a nějakou jich část na čas opanovali, zase ale odtud vyhnáni byli, snad právě hrdinským skutkem našeho Záboje. Ať si má již kterýkoliv pravdu, o šedověkosti této události se nepochybuje; a ačkoliv s jistotou nevíme, na které události vlastně se ona báseň zakládá, nemůže ji nikdo histo-

rického základu naprosto upříti. Jisto jest, že padá do časů pohanských. Souvisí-li tedy proslavená ona událosť skutečně se zdejší krajinou a se Skálou v Černém Lese, vyvozuje se z ní dokonalý důkaz tvrzení svrchu uvedeného.

Dále stavba celého hradu, jak dalece se dá z chatrných zbytků posouditi, poukazuje na starší věk, než všelikých jiných hradů v Čechách. Hořejší čásť na holé skále zbudována, má ve svém způsobu do sebe něco zvláštního. Hmotné, nesouměrné, beze všech stavitelských pravidel vyvedené zdi, uzounké, sotva pro jednoho člověka vystačující vchody, podivné rozdělení světnic, jichž svrchovaně nepohodlné a obmezené místnosti jsou tak nápadné a zvláštní, že cos podobného při žádné jiné staré zřícenině v Čechách neuvidíš.

Povšímneme-li sobě dobře tehdejšího vnitřního rozdělení podle patrných známek vnitřních příček, nemůžeme hrubě ani pochopiti, kterak ti obrovští rekové starověku v takových klecích volně se pohybovati, aneb dokonce ony pověstné kvasy rytířské zde odbývati mohli. Zvláštnosť zřízení hořejší části hradu utvrzuje nás v domněnce, že jej nějaký mocný pán pracně, beze všeho stavitelského vědomí na nevhodné skále vyvedl, a že stavba jeho padá do oněch temných věků, když pohanští Čechové, v stavitelství neznalí, se sousedy svými Němci ještě se nespřátelili, tedy nedlouho po přistěhování se Čechů do krajin těchto.

Dolejší čásť hradu jest v každém ohledu souměrnější, pohodlnější a tudy novější. Byla-li „skála" rukopisu Králodvorského v „Černém Lese", tuť ovšem onen později tak mohutný hrad Skála velmi dávný počátek měl a znenáhla se rozšiřoval.

S prvotním zřízením žup se to docela srovnává. Mnozí mocní županі uznávali moc knížete pražského často jenom dle jména, protivovali se mu válčíce proti němu často v spojení s cizinci. Boleslav I. a po něm Boleslav II. všecky vzdorné župany buď v poslušnosť přivedli aneb mocí zbraně podmanili, hradby a statky jejich jměním knížecím učinivše. Tímto způsobem, jak se zdá, stal se s Přeštici i hrad Skála po přemožení župana majetkem knížecím, na němž Boleslav usadil syna svého Christiana (Strachkvasa), a později darováním některému zasloužilému dvořenínu neb vojínovi co léno buď dědičné neb doživotné býval obyčejnou odměnou čili výsluhou věrných služeb

státních. Avšak již v 12. století se nám objevuje v dějinách hrad Skála, co hrad veledůležitý a takořka nedobytný; muselť tedy již mohutný a rozsáhlý býti; nebo knížecí župan, kastellan neboli purkhrabí nikdy nemohl tak obrovské a rozsáhlé stavby vyvésti; drželť jmění župní co svou výsluhu pro sebe, pro své osobní užívání, a proto tak nesmírný náklad na opevňování hradu vynaložiti ani nemohl, a zajisté ani nechtěl. Proto stavba hradu toho se musí klásti zpět do časů před Boleslavem I., tedy do těch časů, když ještě samostatný župan, lech (vojvoda) zde panoval. Jsme tuším docela pravdě poblízku, máme-li za to, že hrad Skála pochází z 8. neb 9. století, aneb z časů ještě starších, a že náš Záboj byl zde pánem.

Buď Boleslav I., jakožto právě řečeno, vzdorného župana přemoh a vyhnav, na hradě Skále syna svého usadil, anebo byl hrad Skála původně majetkem knížecím, a sídlící zde pán (župan) pocházel z knížecí rodiny; v každém tomto ohledu jest jisto, že hrad Skála před Boleslavem I. již stával.

Z toho všeho vysvítá, že nevšímané zříceniny v Černém Lese zdejší krajinu skvěle oslavují.

Jest pravdě podobno, že křesťanství, co páka vší vzdělanosti, velmi záhy a bezpochyby z Bavor sem vniklo, a že mezi čtrnácti českými lechy v Řezně roku 845 i s lidem svým pokřtěnými byl i lech čili pán naší krajiny.

V dějinách českých objevuje se Skála vždy co tvrz veledůležitá. Tak r. 1178, když totiž kníže Soběslav II. ve válce s císařem německým Bedřichem Rudovousem marně se pokoušel, by jemu cestu do Čech zabránil, na Skále uzavříti se musel, co zatím císař přímo ku Praze táhl. Roku však druhého, sebrav Soběslav II. na rychlo branný lid, pospíšil za Bedřichem a když opět u Prahy v místech potomního kostela sv. Jana na Bojišti poražen byl, musel se podruhé na hradě Skále v Klatovsku blíže Radkovic uzavříti. Po smrti posledního župana přeštického Svatobora r. 1235 připadla Skála, která byla s Přešticemi spojena, koruně. Václav I. daroval újezd přeštický své sestře Anežce, abatyši u sv. Františka, která jej kladrubským benediktinům prodala, načež na Skále, s níž mnohé statky spojeny zůstaly, ustanoven jest královský purkrabí Jaroslav ze Skály, jenž stav se r. 1240 nejvyšším komořím královým, postoupil Skálu bratru svému Havlovi z Jabloně.

Samostatní páni na Skále bývali z knížecího rodu. Tak čteme o Christianu ze Skály, bratru knížete Boleslava, jenž byl synem Boleslava Ukrutného a při jehož křtinách r. 936 sv. Vácslav zavražděn byl.

Během 13. století objevuje se na Skále rod Drslaviců, kteří se odtud ze Skály a později Švihovští z Ryzmberka a ze Skály zvali. Počátkem 13. století panoval na Skále Děpold z Ryzmberka a ze Skály; r. 1337 byl Hynek ze Skály přísedícím rokujícího většího zemského soudu a po něm pak zde vládl syn jeho Vilém ze Skály. Nejznamenitější muž z rodu Drslaviců byl Břeněk ze Skály a ze Švihova, za něhož Švihov se Skálou v jednu državu spojen jest. R. 1399 byl Břeněk mezi hlavními odpůrci krále Václava IV., který s odbojnými pány válčil i nepřátelské jemu Horažďějovice pokořiti chtěl. Odtud táhl Václav IV. přímo na Skálu, které však dobýti nemohl, ač velikého děla, jehož v Čechách vůbec prvně při dobývání hradu Skály užíváno, upotřebil. Dne 15. června 1399 uzavřeno příměří, v kterém Břeněk s králem Vácslavem IV. se smířil a do svých předešlých úřadů dosazen jest, od kteréžto doby věrně při králi stál a hádek krále uherského Zikmunda si nevšímal. V husitských válkách byl stoupencem Žižkovým, k němuž se svým branným lidem se připojil a u Sudoměřic 25. března 1420 co šedý hrdina padl. Hrad Skálu převzal po něm nejstarší syn Půta z Ryzmberka a ze Skály hned r. 1399, který za nejvyššího hofmistra postoupil. Když bratr jeho Racek, přidržev se Zikmunda v bitvě u sv. Pankráce padl, vládl na Skále třetí bratr Jan, jenž se obyčejně Jan ze Skály na Švihově a Rábí psával. Tento zanechal panství synům Janovi a Vilémovi Švihovským z Ryzmberka, jimž hrady Švihov a Rábí od Husitů pobořeny a i Skála loupeživému rytíři, jenž po straně husitské stál, do rukou se dostala. Mnozí tvrdí, že to byl Bohuslav z Vlčího, jenž se stal svými loupeživými vpády postrachem celého dalekého okolí. R. 1441 přitáhl na rozkaz královský Hynek Krušina ze Švamberka, hejtman kraje plzeňského a Hanuš z Kolovrat, pán na Krašově, hejtman měst pražských, tak neočekávaně ku Skále, že útok uzavřený lupič odraziti a ani sám zachrániti se nemohl; hrad Skála byl vypálen a napolo zbořen, načež co zřícenina původním majitelům, pánům Švihovským z Ryzmberka, připadl, kde Václav Švihovský z Ryzmberka panství Švihovské

Haraltovi Řičanskému z Řičan postoupil. Tento prodal statek Skálu záležející z vesnice Radkovic, Kucín, Zeleného a pusté vesnice Dolců, Jiřímu Řičanskému z Řičan na Přestavlcích a Popovicích za 2300 kop grošů, od něhož Skálu za 4400 kop grošů Jan Chlumčanský z Přestavlk a Chlumčan, pán na Újezdě Purkhartově, koupil a ji synu svému Jindřichovi odevzdal. Po smrti jeho, r. 1606 prodala manželka Kateřina Řičanská Bedřichovi z Ryzmberka a ze Švihova pánu na Příchovicích „zámek pustý Skálu, dvůr poplužní ve vsi Radkovicích pod týmž zámkem se všemi staveními za 12.300 kop míšenských.“ Koncem 17. stol. prodána jest Skála pode jménem „statek Radkovice“ od hraběnky Josefy Lobkovské, dcery hraběte Adama a Alžběty z Bubna, baronu Henigarovi ze Seeberka, pánu na Horšicích, čímž Skála s Horšicemi v jeden statek splynuly a roku 1716 s Příchovicemi spojeny byly. Smlouva uzavřená dne 1. května 1716 zní následovně: „Prodáváme zámek a ves Příchovice, ves Radkovice, ves Kucíny a Týniště se vším všudy, ničeho nevyjímajíce, leč toliko onen poklad, který se na starém zámku „pustá Skála“ nazvaném prý nachází, kdyby se dříve neb později zdvihnouti měl.“ Touto koupí spojena je Skála s Příchovicemi a jméno jindy tak slavného hradu upadlo v zapomenutí.

Vítané,

také *Vytouň* čítající v 10 domcích 49 obyvatelů s 17 dětmi školou povinnými.

Zálesí,

ves o 164 obyvatelích, 25 domech se 26 školními dětmi; 1¼ h. jiho-východně Přeštic; patřívalo panstvím do Příchovic. Čtvrť hodiny jihovýchodně odtud je poplužní dvůr *Henigarov*, který ku konci 17. století vystavěn byl od Adama Františka z Henigaru a ze Seeberka. Nyní patří panství lukavickému.

Týniště,

1¾ hod. jihovýchodně Přeštic, s poplužním dvorem lukavickým, čítá 175 obyvatelů s 25 školními dětmi a 27 domů.

O Týništi činí se zmínka roku 1582, kde jeho majitelem

byl Mikuláš Nebylovský z Drahobuzi, jenž Týniště s Příchovici roku 1603 svým třem synům postoupil, načež jak u Radkovic řeknuto roku 1716 baronu Antonínu Henigarovi ze Seeberka Týniště s ostatními statky prodány byly od Josefy hraběnky Lobkovské.

Čtvrt hodiny západně od Týniště je

Luh,

o 5 domech a 18 obyvatelích se 6 školními dětmi, záležející z poplužního dvora, myslivny, hajnovny a pily; vše patří panství žinkovskému.

R. 1837 byly zde zařízeny skelné hutě, které ale brzy zašly.

Obcí patří k Týništi.

14. Letiny,

farní ves v údolí potoku letinského čili podhrazského, 2¼ hod. jihovýchodně Přeštic, mají 470 obyv., se 76 školními dětmi a 64 domy. Kostel sv. Prokopa uvádí se již roku 1245 co farní mezi těmi kostely, jichž v Přešticích usedlí benediktíni spravovali.

Letiny bývaly statkem samostatným a náležely ve 13. stol. královskému lékaři. Roku 1420 jmenují se zde Drslav Duha a Ruprecht z Letin vedle Ulricha z Letin.

V první polovici 16. století byly Letiny v držení rytířů ze Snopoušova, kteří se odtud Letinští ze Snopoušova psávali. Okolo roku 1589 přešly Letiny v držení pánů z Pikardů, z jichž rodu poslední majitel svobodný pán Jan Pikard Letiny v držení maje, jich i s Kbelnicí své manželce Barboře Františce, rozené hraběnce z Klenového, s tou výminkou odkázal, by Letiny buď sama držela, aneb jeho bratru Václavu 2000 zl. najednou a ročně pak 300 zl. doživotně odkázala, aneb jemu Letiny postoupila. Ona však podrževši Letiny sama jich svému druhému manželi svobodnému pánu ze Střítež odkázala, načež tento jich roku 1717 hraběti Ferdinandovi Morzinovi, majiteli Dol. Lukavice za 27.000 zl. prodal. Roku 1794 přešly pak s Lukavicí na hraběcí rodinu Schönbornovskou.

As čtvrt hodiny jižně Letin jsou v utěšené krajině po dalekém okolí dobře známé

Lázně,

Letinské Lázně, s kaplí sv. Vintíře, kterou plzenští měšťané postaviti dali.

Nejsilnější pramen jest na louce ohrazenické, a ten celé Letiny i s Kbelnicí vodou zaopatřuje; druhý na „Dražkách" prýští skoro uprostřed cesty; třetí nejznamenitější, z něhož vody ke koupelím se potřebuje, jest v lesíku u sv. Vintíře. Ložiska slatiny jsou velmi mocná. Lázně požívati počaly důvěry od té doby, co se dokázalo, že hojí pakostnici.

V posledním čase věnují hrabata Schönbornovští Lázním velikou pozornost, starajíce se o všemožné hostů pohodlí, ani lékaři tvrdí, že Lázně tyto teplickým se vyrovnají.

Jihozápadně as $^1/_2$ hodiny od Letin je poplužní dvůr a hajnovna *Nový dvůr.*

Ku trojtřídní škole letinské přiškoleny jsou: Letiny, Libákovice, Kbelnice, Drachkov a Svárkov se 238 dětmi.

Libákovice,

pod vrchem Kožichem, na okresní silnici, mají 300 obyvatelů s 47 školními dětmi a 45 domů. Libákovice náležely k nejstarším nadáním proboštův při kostele vyšehradském. Dle potvrzovací listiny papeže Řehoře X. z roku 1272 měl zde klášter chotěšovský dva lány pozemků.

Čtvrt hodiny jižně odtud je hajnovna a východně dvě cihelny.

Kbelnice,

s 31 domy, 154 obyvateli, s 21 školou povinnými dětmi. Leží na skalnaté výšině as 2 hod. jihovýchodně Přeštic; bývala vždy s Letinami spojena a přecházela na ty držitele, jako ony.

Roku 1717 koupena Kbelnice s Letinami od hraběte Ferdinanda Morzina.

Z nepomuckého okresu sem přiškolen a přifařen je as $1^1/_2$ hod. severozápadně Nepomuka ležící

Svárkov,

s 235 obyvateli, 45 dětmi a 27 domy. Za patrimunálních úřadů patříval Svárkov k Žinkovům.

Z okresu blovického přiškolen a přifařen jest

Drahkov,

též Drachkov na podhrazském potoce o 275 obyv. s 49 dětmi školními a 49 domech. Leží ½ hod. severovýchodně Letin.

Opodál je hajnovna.

15. Řenče,

také Řeneč, na Divokém potoku, čítají 320 obyv. s 65 školními dětmi a 54 domy; leží 1¼ hod. východně Přeštic, mají dvůr poplužní a roku 1868 založený kostel sv. Cyrila a Methoděje.

Na blízku je samota „Pohodnice“ a v lese Sukoříně myslivna „Hadovka.“

Někdejší posud ještě dobře udržená tvrz je v sýpky proměněná a byla již v 14. věku kolébkou Sudů Lukavských a Sudů Řenečských z Řeneč, kterýžto rod ještě r. 1730 kvetl. R. 1512 objevuje se zde Vácslav Vítovský ze Svinař a roku 1515 Petr Suda z Řeneč, jenž Řenče Janu Markvartovi z Hrádku prodal, načež se potomek tohoto, Humprecht z Hrádku, hejtman kraje plzeňského na Řenčích uvádí.

U prostřed 16. století držel Řenče Jan mladší Humprecht Markvart z Hrádku, jenž roku 1558 zemřel a ve Vícově pochován jest. Syn tohoto, Jiří Markvart z Hrádku, roku 1571 zemřelý, taktéž na Řenčích sídlel a po něm zas zároveň i na Snopúšově Jáchym Markvart z Hrádku.

Během 16. století dostaly se Řenče rytířům Lubským z Lub. Tak do r. 1586 sídlel zde Krištof rytíř Loubský z Lub a na Řenčích, jehož syn Vilém též Myslínem (okres mirovický) vládl. Až do r. 1590 vládl Řenči Adam Lubský z Lub a r. 1608 syn jeho Jachym Ladislav na Řenčích a Snopůšově, který súčastniv se bělohorské bitvy, svých statků ztratil. Syn tohoto Adam Jaroslav, jenž r. 1671 zemřel, nabyl statků opět a odkázal jich synu svému Petru Františkovi. Od tohoto koupil jich r. 1650 Pavel hrabě z Morzinů a ten spojiv jich s Dol. Lukavicí svému synu Rudolfovi jich odkázal. Syn tohoto, Ferdinand, rozšířil znamenitě statek ten, koupiv r. 1712 Dnešice a Chlumčany,

r. 1717 Letiny a Kbelnici, od kteréžto doby jsou zmíněné statky ve spojení a od r. 1774 majetkem hrabat ze Schönbornů.

Ku škole dvoutřídní, která má 183 dítek, přiškoleny jsou obce: Plevňov, Vodokrt, Osek a Knihy.

Plevňov,

ves na výšině o 106 obyv., 19 domech a 17 školou povinných dítek, $1^1/_4$ hod. jihovýchodně Přeštic, kam přifařen jest. Poplužní dvůr patří do Dolní Lukavice.

Vodokrty

na Divokém potoce, čítají 270 obyv. s 59 školními dětmi a 47 domů.

Vodokrty, a sice dvoje, jmenují se mezi vesnicemi újezda přeštického, který r. 1238 klášter kladrubský koupil. R. 1607 připomíná se na Vodokrtech Ladislav Lubský z Lub, za něhož Vodokrty s Dolní Lukavicí byly spojeny.

Farou a poplužním dvorem patří do Dol. Lukavice.

Osek,

také *Vosek*, ves o 199 obyv. s 22 dítkami školou povinnými a 39 domy, $1^1/_2$ hod. severovýchodně Přeštic.

Počátkem 16. století drželi Osek Jan a Bohuš Muchek z Bukové a roku 1534 posledního syn, Jan, po němž roku 1561 Krištof Muchek z Bukové na Oseku sídlel. Roku 1605 koupil Osek Petr Zdislav z Řičan, syn Petra z Řičan, který, jak se zdá, Osek s Dol. Lukavicí spojil.

Knihy,

vlastně *Kníje*, ves v údolí Řenečském, čítá 100 obyv., 20 školních dítek a 19 domů. Přifařeny jsou do Přeštic, od nichž $1^1/_4$ hod. jsou vzdáleny.

Z obcí do okresu přeštického patřících přiškoleny jsou do sousedních okresů následující obce:

Nedanice Velké do Měčína, okresu nepomuckého; do okresu klatovského: Poříčí Korunní také Červené, pak Třebetín Malý do Švihova; Třebetín Velký a Nedanice Malé do Předslavi;

Přetín a Křenice do Chuděnic; Háje do Prusín okresu blovického.

Z okresu klatovského do Ježova přiškoleny jsou: Trnčí, Chlumská a Noviny.

Nedanice Velké,

ves 2 hod. jihovýchodně Přeštic, mají v 36 domech 300 obyv. s 54 škol. dětmi a patří farou i školou do ½ hod. severně ležícího Měčína v okresu nepomuckém.

Nedaleko odtud jsou čtyři samoty řečeny v *Trní.*

R. 1404 prodal Jaroslav z Homburku dědiny své v Nedanicích Janovi, synu Viléma z Předslavi a Nedanic, a roku 1411 prodal Jeník z Mečkova seděním v Nedanicích statky: Nedanice, Mečkov a Činavy bratřím Benešovi a Lévovi z Kydlin za 420 kop gr. R. 1479 uvádí se Jindřich z Kádova a v Nedanicích.

Červené Poříčí,

také *Korunní Poříčí*, původně Pořešice, ves na levém břehu Úhlavy, o 525 obyvatelích s 86 školními dětmi a 68 domy, 1½ hodiny jižně Přeštic, na silnici plzeňsko-klatovské, patří farou i školou do Švihova.

Zde jest zámek v 17. století od hraběte Kronenberka vystavěný, pak mešní kaple roku 1813 od Amalie Eleonory hraběnky z Hauben založená, dále pivovar a poplužní dvůr.

Poříčí náleželo v 16. století pánům Roupovským z Roupova. R. 1570 objevuje se na Poříčí rytíř Mikuláš Šic z Drahonic, o němž, jakož i o jeho sousedu na Borové (v Borovech) panu Kocovi povstalo pořekadlo: „Pan Koc má peněz moc, pan Šic má ještě víc."

R. 1580 náleželo Poříčí Adamovi Šicovi a po něm Albertovi, jenž r. 1600 Mikulášovi je postoupil, kterémuž ale panství pro účastenství v bitvě bělohorské dne 19. srpna 1623 bylo skonfiskováno a Filipovi Adamovi svobodnému pánu z Kronenberka prodáno.

R. 1707 koupil Poříčí od hraběte z Kronenberka Jan Jiří hrabě z Hauben, cís. general, který i Roupova přikoupil; když pak tento v bitvě u Petrovaradína proti Turkům r. 1716 jat a

zabit jest, dědila dcera Františka Augusta provdaná za hraběte Törringa z Jettenbachu a po ní roku 1758 syn Norbert, který však zadlužený statek Klementovi vévodovi Bavorskému prodal, jenž synu svému Josefovi jej odevzdal. Josef, vévoda Bavorský, postoupil Poříčí s Roupovem a Buštěhradem (Buckov) arciknížeti Ferdinandovi, kurfirstovi Salcburskému, potomnímu vévodovi Toskánskému, od něhož se dostalo Poříčí velkovévodovi Leopoldovi II. a pak Jeho Veličenstvu Ferdinandovi Dobrotivému, který statek Poříčí r. 1875 J. V. nyní panujícímu císaři a králi Františkovi Josefovi I. odevzdal.

Nedaleko Poříčí jest poplužní dvůr *Vodoteče.*

Třebetín Dolní či Malý,

též Třebejcina, Střebejčina i Třebejcinka, ves na Měčínském potoce o 240 obyvatelích s 35 školními dětmi a 42 staveních, 1$^3/_4$ hod. jižně Přeštic, tvoří s *Bezděkovem*, jenž čítá 65 lidí s 8 školními dětmi a 9 staveními, politickou a katastrální obec. Farou i školou patří do Švihova.

Třebetín Horní či Velký,

Třebejcina též Střebetín, ves na Měčínském potoce, čítá 282 obyv. s 38 žáky a 50 stavení; leží 2$^1/_2$ hod. jižně Přeštic a patří školou i farou do Předslavi.

K Třebetinu Hornímu patří vesnička *Hráz* čítající 115 obyv. a 18 domů s 28 školními dětmi, dále poplužní dvůr *Rudice* a samota na „Hladovej“.

R. 1245 jmenuje se Předslav jinde také Předlov z Třebetína co svědek na listině, jíž královna Kunhuta potvrzuje prodej Přeštic klášteru kladrubskému.

Nedanice Malé,

také *Nedaničky*, ves na Měčínském potoce, 2$^1/_2$ hod. jihovýchodně Přeštic o 111 obyvatelích s 23 školními dětmi a 19 domy; jsou přifařeny a přiškoleny k Předslavi.

Přetín,

ves v údolí, 3 hod. jihozápadně Přeštic, čítá v 45 domech 280 obyv. s 51 školními dětmi.

As čtvrt hodiny odtud na Lučním potoku jest mlýn *Chlumec*. Roku 1272 náležel Přetín klášteru chotěšovskému a byl po válkách husitských jako Strýčkovice s Merklínem spojen.

Jižně as 1/4 hodiny je vesnička

Výšov,

vlastně *Bišov* neb *Bišovy*, čítající 18 čísel s 88 obyv. S Přetínem tvoří jednu obec politickou i katastrální; školou i farou patří k Chuděnicům.

Křenice,*)

vlastně Kšenice, ves s 45 domky a 267 obyv. Leží na Lučním potoku 2 1/2 hod. jihozápadně Přeštic; patří farou i školou k Chuděnicům; poplužní dvůr patří k Merklínu.

Háje,

ves, čítá 37 domů, 149 obyv. s 40 školními dětmi; jsou přiškoleny a přifařeny k Prusínům do okresu blovického.

---

*) R. 1783 dne 3. března prodán byl zvon ze starého kostela přeštického Kšenicům za 27 zl.

Alfabetický seznam obcí okresu přeštického s udáním lidnatosti a pozemků.

Počet obcí katastrálních	Jména obcí místních	Počet: lidí (roku 1869)	dítek školních (roku 1869)	domů (roku 1869)	lidí (roku 1880)	dítek školních (roku 1880)	domů (roku 1880)	Výměr pozemku v hektarech: rolí	luk	zahrad	lesů	řek a potoků	pastvin	silnic a cest	pustin	Úhrnem
1	Biřkov	243	29	36	280	32	40	210	49	4	110	0·5	51	10	2	438·5
	Zdaraz	46	13	7	48	8	8									
2	Borovy	304	69	53	370	76	55	289	83	6	—	9	28	10	3	432
3	Buková	467	64	62	460	84	68	229	30	5	269	0·9	63	9	5	612
4	Čelákovy	271	42	41	270	45	40	127	14	0·9	70	1	24	5	1	265
5	Dnešice	516	96	80	620	110	101	462	72	4	136	2	101	19	6	806
6	Dolce	365	50	52	370	60	52	325	35	4	234	0·1	71	10	2	685
7	Háje	136	30	29	149	40	32	149	13	3	11	—	19	6	1	204
8	Horčice	498	70	69	540	104	75	297	51	6	66	1	70	16	3	510
	Vítané	46	15	9	49	17	10									
9	Chlumčany	497	88	71	580	102	88	508	54	6	226	0·3	54	21	4	876
10	Ježov	330	57	56	340	60	56	269	56	6	167	0·4	95	14	4	612
11	Jinín (Jíno)	285	47	23	280	25	50	167	29	6	—	5	9	9	3	228
	Tropčice (Tyrol)	160	11	25	169	14	27									
12	Kaliště	161	25	27	171	28	27	99	7	3	329	0·1	16	6	9	469
13	Kamená	114	28	21	130	33	20	109	13	1	4	0·1	7	3	1	138
14	Kbelnice	208	29	29	154	21	31	140	19	4	64	—	21	6	2	255
15	Kbely	546	40	48	551	43	57	450	62	7	67	1	30	13	7	636
	Nová Ves	31	4	6	39	6	7									
16	Kloušov	351	43	28	360	53	47	212	27	4	—	1	49	8	2	303
	Elhota	89	19	18	100	30	20									
17	Knihy	97	18	19	100	20	19	74	16	2	19	0·5	14	2	1	130
18	Krašavice	185	31	32	190	36	33	218	19	3	50	6	43	7	2	348
19	Křenice	230	50	42	267	57	45	223	42	4	—	2	52	9	3	336
20	Kucíny	254	40	46	260	46	45	148	4	4	85	0·7	14	10	2	267
21	Letiny	485	60	59	470	73	64	277	79	6	227	0·2	47	13	3	654
	Lázně	36	8	10	38	9	13									
22	Libákovice	286	42	39	300	42	45	322	54	5	98	—	45	12	3	540
23	Lišice	264	46	44	292	69	48	261	31	4	22	4	71	11	8	412
	Hradčany	131	23	22	146	30	24									
24	Lukavice Dolní	795	116	118	853	126	122	417	78	7	159	4	21	19	7	712
25	Lukavice Horní	483	72	71	479	93	79	482	52	6	126	0·3	32	27	4	750
26	Lužany	594	97	63	686	92	103	426	94	12	64	8	20	18	5	647
	Dlouhá Louka	224	44	35	234	48	36									
27	Malinec	351	37	44	360	42	58	245	46	3	36	0·1	30	11	6	374
	Mečkov	92	6	14	95	7	14									
28	Merklín	1378	229	179	1539	241	188	540	67	11	594	4	143	27	11	1398
29	Nedanice Malé	123	17	19	111	23	19	91	13	2	4	0·2	19	3	2	134
30	Nedanice Velké	253	43	36	300	47	36	288	43	3	29	0·1	52	6	2	425
31	Nezdice	399	57	59	470	64	63	152	18	5	429	2	8	9	17	639
32	Oplot	403	79	67	477	89	73	513	41	5	37	—	71	15	7	688

Počet obcí katastrálních	Jména obcí místních	Počet						Výměr pozemků v hektarech								
		roku 1869			roku 1880											
		lidí	dítek školních	domů	lidí	dítek školních	domů	rolí	luk	zahrad	lesů	řek a potoků	pastvin	silnic a cest	pustin	Úhrnem
33	Osek	217	17	35	199	20	37	210	32	1	33	—	40	5	5	328
34	Plevňov	83	16	18	106	17	19	121	15	4	5	0·1	10	7	0·8	164
35	Poříčí Červené	467	71	68	525	86	68	319	93	7	39	9	23	15	7	510
	Nová Ves	219	29	39	231	38	41									
36	Přeštice	2535	401	341	3066	566	382	756	165	16	188	12	39	33	13	1215
37	Přetín	281	43	36	280	51	45	217	39	4	16	—	63	9	2	488
	Výšov	79	21	16	88	24	18									
38	Příchovice	487	69	75	483	80	73	355	103	7	54	9	71	10	9	610
39	Ptenín	469	74	62	474	79	64	371	94	7	201	3	113	20	5	814
	Újezdec	186	25	26	190	30	28									
40	Radkovice	268	55	42	270	56	46	188	15	6	94	2	20	7	2	233
41	Roupov	519	81	87	557	103	115	480	52	7	328	—	56	18	9	952
	Horušany	169	13	22	173	16	24									
42	Řenče	307	60	52	320	63	54	285	32	7	347	0·7	61	20	4	756
43	Skočice	552	89	90	646	106	91	429	47	10	126	—	18	18	4	645
44	Soběkury	306	59	64	454	63	76	320	56	5	289	—	126	18	4	925
	Petrov	74	11	12	88	18	14									
45	Strýčkovice	389	84	55	460	90	65	400	60	4	60	2	56	12	5	599
	Háje	13	3	2	15	4	2									
46	Šnapoušovy	253	39	36	249	46	37	190	50	2	144	6	23	13	2	430
47	Třebejcina Malá	221	25	30	236	28	35	136	14	4	16	1	22	5	1	198
	Bezděkov	62	6	9	65	7	9									
48	Třebejcina Velká	252	37	35	282	38	50	166	54	3	55	1	70	4	4	362
	Hráz	111	22	17	115	25	18									
49	Tyniště	177	18	22	175	21	27	142	41	3	593	0·4	37	12	4	833
	Luh	16	2	4	18	4	4									
50	Újezd Purkhartův	328	49	39	333	52	42	235	40	5	113	—	37	9	3	442
51	Vlčí	293	32	45	303	35	52	176	23	5	170	—	14	9	4	399
	Nová Ves	68	8	7	72	10	8									
52	Vodokrt	252	50	46	270	57	47	322	37	8	41	5	66	12	3	494
53	Vojtěšice	392	54	60	400	60	70	356	38	5	65	0·3	78	10	4	557
54	Volkov	215	27	37	230	30	38	110	16	2	39	0·4	10	4	1	183
55	Vřeskovice	515	82	79	594	88	86	495	64	11	258	0·1	35	17	5	885
	Mstice	25	9	7	28	10	7									
56	Zálesí	170	23	25	164	26	25	108	11	2	157	6	31	3	7	319
57	Zelené	216	32	34	215	38	37	166	7	5	71	—	25	8	7	283
	Hora Zelená	24	6	4	26	7	5									
58	Zemětice	285	39	43	269	44	49	259	40	3	21	2	43	8	3	380
	Nové domky	170	24	19	176	28	21									
59	Zerovice	301	47	56	398	52	65	428	35	4	118	0·8	45	13	3	647

B. Nepomucký okres.

Nepomucký okres měří 2·1119□ myriametrů čili 3·67□ míle a čítá 18099 obyvatelů (8841 mužských, 9258 ženských) s 2421 domem v 60 místních obcích, které 44 katastrální obce tvoří; mezi místními obcemi jest 8 samot.

1. Nepomuk.

Nepomuky, původně *Pomuk*, okresní město o 271 domech a 2486 obyv., mezi nimiž 546 školních dítek; leží 3 míle jihovýchodně Přeštic na cís. silnicích plzeňsko-písecké a přešticko-nepomucké, 3/4 hod. od stanice dráhy císaře Františka Josefa; má velkolepou školní budovu, dva pivovary, pak děkanský chrám sv. Jana Křtitele na místě kde prý se sv. Jan Nepomucký (Jan Hasil) r. 1333 narodil, r. 1636 od Františka Matěje hraběte ze Šternberga založený a r. 1651 od manželky jeho Ludmily Benigny z Řičan dostavený. Po jeho vyhoření r. 1686 byl kostel od hraběte Václava ze Šternberga znovu postaven a r. 1734—1738 Adolfem hrabětem z Martinic opět v nynější stav uveden. Když pak r. 1786 kostel sv. Jakuba zrušen jest, byl tento za děkanský povýšen. Druhý kostel sv. Jakuba jest starobylý a stojí v někdejší vesnici v Přesanicích, kterou však Zděnek ze Šternberga již r. 1384 s Nepomukem spojil.

Chrám tento uvádí se již r. 1384 mezi farními.

Od r. 1784, kde z rozkazu císaře Josefa II. jest kostel sv. Jakuba zavřen, používáno jej brzy za sýpku, brzy za skladiště na prkna, až konečně r. 1857—60 ujal se spustlého kostela bývalý zdejší okresní soudce Tomáš z Putzlacheru, který naleznuv nadačních prostředkův nákladem 24241 zl. jej obnoviti dal, načež r. 1860 nově jest vysvěcen.

V něm jest hrobka rodiny Šternbergské a náhrobek r. 1566 zemřelého Ladislava svob. pána ze Šternberga, pak pomník syna uvedeného obnovitele chrámu tohoto, jenž co důstojník v bitvě u Solferina r. 1859 padl.

Původní název Pomuk odvozují mnozí od zúrodňujícího deště, který dlouho očekáván se spustil, když sv. Vojtěch navrátiv se z Říma na Zelené Hoře kletby své nad Čechami vyřknuté odvolal.

R. 1338 zastavil král Jan Lucemburský nepomucké zlaté doly spolu s jilovskými a kašperskými v dluhu 2280 kop grošů Petrovi z Rožmberka.

R. 1413 jmenován jest Nepomuk králem Václavem městysem. Ostatní osudy Nepomuka úzce jsou spojeny s blízkou Zelenou Horou, an Nepomuk vždy s ní spojen, jsa jedněm držitelům náležely.

Zelená Hora,

zámek a druhdy pevný hrad na lesnaté Zelené Hoře s 13 domy, 170 obyv., patří do katastrální i politické obce Kláštera. Zámek vystavěn jest na způsob řeckého „π" (p) a má sloh velmi jednoduchý a kapli sv. Antonína, pak zámecký kostel Panny Marie se zvláštním kaplanstvím, který byl r. 1557 obnoven a v nynější podobě r. 1688 upraven. V něm chovala se starožitná a velepamátná dřevěná soška panny Marie Zelenohorské, pocházející ještě ze Zbořeného kláštera nepomuckého*); obraz sv. Vojtěcha maloval Tkadlík. V pravo za velkým oltářem ční ze země žulový balván s domnělými šlepějemi sv. Vojtěcha, který prý s něho kletbu z Čech odvolav, jim opět požehnal.

Obvod zámku jest ohražen silnými hradbami se zbytky pevných bašt. Častým přestavováním, posledně r. 1688 v nynější podobě upraven od hraběte Václava Vojtěcha ze Šternberga, zbaven jest všelikých památností; jen jediná stěnomalba na stropě sálu v prvním patře, představující porážku Tatarů u Olomouce, poněkud se zachovala. V přízemí hlavního průčelí nalézá se památný sklep, v němž r. 1818 Josef Kovář „Zelenohorský Rukopis", dříve vůbec „Sněmy a Libušin soud" zvaný nalezen jest.

Zelená Hora byla dle pověsti sídlem kněžstva a rozsáhlé bohoslužby.**)

V druhé však již polovici X. století přebýval zde poustevník Břímota, jehož zde po roce 989 sv. Vojtěch navštívil, zemi české požehnal a klatbu zrušil. Brzy na to hojný déšť svlažil vyprahlou zemi po dlouhém suchu, načež vše se zazelenalo. Na

*) Soška ta nachází se podnes ve Vídni ve františkánském kostele sv. Jeronýma.

**) Též i okolní místa: Mohelnice, Trebčice, Kozlovice a j. na pohanská místa, jakož i na pohanskou modloslužbu pamatují.

památku události té nazvána jest hora „Zelenou Horou“, která pak po založení kláštera Nepomuckého či pomuckého jemu připadla.

Když pak r. 1420 Žižka Plzeň dobyv, v ní pevnou ohradu husitismu učiniti zamýšlel, jal se Mikuláš z Husi na Zelené Hoře, kterou nazval Horou Oliveckou, zaváděti pevné podobné stanoviště strany husitské, avšak oba záměry překaženy byly polním vůdcem krále Zikmuda Bohuslavem z Švamberka. Dne 22. srpna 1420 zastavil král Zikmund všeliké statky nedávno zbořeného kláštera nepomuckého a s nimi též Zelenou Horou v 5200 gr. českým bratřím Bohuslavovi VI. a Hynkovi I. Krušinům ze Švamberka i dědicům za jich zadržené žoldy a škody s výminkou, aby poddané kláštera při právích a svobodách zachovali, jakož jest je opat nepomucký držíval a mimo to měli chovati 8 mnichů bývalého kláštera a jich živností zaopatřovati. Když pak Bohuslav VI. r. 1422 k Táboritům přestoupiv s nimi r. 1425 města Retče v Rakousích dobýval, smrtelně byv šípem poraněn, skonal, vládl Zelené Hoře jeho bratr Hynek I. Krušina ze Švamberka, královský hejtman kraje plzeňského. R. 1450 přistoupil Hynek k jednotě Kadaňské, začež t. r. král Jiří z Poděbrad 8. července k Nepomuku přitáhl, aby Hynka potrestal.

Po Hynkově smrti stala se Zelená Hora majetkem koruny české, ale brzy přešla v držení pánův ze Šternberga, z nichž co první majitel Zdeněk ze Šternberka na Konopišti se uvádí. Přičiněním tohoto pak i biskupa Vratislavského Jošta z Rožmberka odbýván na Zelené Hoře dne 28. listopadu r. 1455 pověstný sjezd, na němž utvořena jest záhubná jednota Zelenohorská proti králi Jiřímu. Od r. 1476 držel Zelenou Horu syn jeho Jaroslav na Konopišti a Zbiroze a pak od roku 1492 syn Jan Konopištský ze Sternberka na Bechyni, za něhož držány zde za nepořádné vlády Vladislava II. časté sjezdy nespokojené šlechty české.

Po Janově smrti roku 1528 vládl Zelenou Horou jeho syn Adam, jenž r. 1557 panství toto za vlastnost a dědictví obdržel. Syn tohoto Ladislav od r. 1562 na Zelené Hoře a Plánici, byl hradním hejtmanem na Křivoklátě a zanechal tři syny: Ferdinanda Jiřího, Ondřeje a Ladislava, kteří sotva se o Zelenou Horu rozdělivše, až na šfleného Ondřeje zemřeli. Tomuto byl r. 1623

poručníkem nejprv Adam ze Šternberka, nejvyšší purkrabí pražský a po něm Štěpán Jiří ze Šternberka.

Když pak r. 1629 Ondřej zemřel, uvázal se v panství Václav ze Šternberka a po něm František Matyáš Karel první hrabě ze Šternberka, syn nejvyššího purkrabí Adama, který však r. 1648 při opanování Malé strany od Švédů zahynul. Po něm dědil r. 1672 Zelenou Horu jeho syn Václav Vojtěch hrabě ze Šternberka na Drnholci, který — když syn jeho Jan Josef r. 1696 předčasně bez dědiců zemřel — panství své Františku Leopoldu Josefovi hraběti ze Šternberka odkázal. Tento prodal r. 1728 Zelenou Horu Adolfovi Bernartovi z Martinic, pánu na Smečně, který ji jediné své dceři Marii Dominice, jeptišce kláštera sv. Anny ve Vídni zůstavil.

Po smrti této roku 1784 požívati směl panství Zelenohorské kníže František Gundakar z Koloredo-Mansfelda a pak jeho druhorozený syn Jeroným, hrabě z Koloredo-Mansfelda.*) R. 1822 dědil Zelenou Horu František hrabě z Koloredo-Mansfelda, jenž je roku 1854 své dceři Vilemíně, provdané za knížete Auersperka, kde až podnes se nalézá, odkázal.

Nedaleko Zelené Hory je o samotě poplužní dvůr *Borek* a hajnovna *Vilímov.*

V Nepomuku jest obecná dívčí škola o čtyřech třídách s jednou poboční třídou chlapeckou; piaristský řád zde udržuje z nadace Šternberkské soukromou školu měšťanskou pro 346 chlapců o 7 třídách.

K Nepomuku přiškoleny jsou: Nepomuk, Zelená Hora, Klášter, Dvorce, Třebčice, Kozlovice, Soběsuky a Nová ves.

Veškerých dítek mají školy nepomucké 788 a sice: 386 dívek a 402 hochy; v rozdělení dítek není žádného poměru, neboť pro 402 hochy jest osm tříd, pro 386 dívek jen čtyři třídy; v zájmu spravedlnosti měla by místní školní rada přičiniti se o rozšíření školy dívčí.

Klášter,

ves $^1/_2$ hodiny severozápadně Nepomuka, u paty Zelené Hory, na Úslavě; čítá se Zelenou Horou 79 domů a 740 obyvatelů

---

*) Za tohoto nalezen jest Josefem Kovářem, důchodním na Zelené Hoře „Rukopis Zelenohorský."

s 70 školou povinnými. Zde jest starobylá mešní kaple svaté Markéty roku 1852 obnovena. Ves tato jest rozložena v objemu velkolepého někdy kláštera cisterciankého, vůbec nepomucký zvaného, do něhož Vladislav II. roku 1153 cisterciany z Eborachu byl uvedl. Když však roku 1420 klášter proti vůli Žižkově od Táborů zbořen jest, zapsal císař Zikmund klášterní zboží se Zelenou Horou Bohuslavovi a Krušinovi ze Sternberka v 5200 kopách.

Z velkolepé klášterní budovy, na níž prý se přes 50 roků stavělo, zachovaly se tři veliké vedle sebe stojící gotické brány, z nichž jedna je nyní vchodem do vesnice, obě druhé jsou zazděny; vnitřek slouží nyní za hřbitov a z jedné poboční lodi zřízena jest výše uvedená kaple sv. Markéty.

Dvorec,

ves o 33 domech a 173 obyvatelích s 19 školními dětmi; leží $^1/_2$ hodiny severovýchodně Nepomuka a tvoří se *Železnými Hutěmi*, politickou i katastrální obec.

Třebčice,

ves na Myslívském potoce a silnici písecké, o 31 domech s 224 obyvatelích, mezi nimiž 27 školních dítek.

Roku 1193 přivedl otec českého vladyky Milhost také velmož Hroznata zvaný do Maštova konvent cistercianský z Waldsas a daroval mnichům 18 osad, což tehdejší knížecí biskup český, Jindřich Břetislav, listinou od 20. června 1196 dotvrdil. Mezi osadami těmito se uvádí i dvorec třebčický. Avšak mnichům v Maštově se nelíbilo, neboť již roku 1199 byl konvent usnešením Milhosta i Slavka pána na Oseku a župana v Bilíně přenesen na Osek, kdež pečlivostí Slavkovou vzkvétlo podnes trvající opatství cisterciansské.

Kozlovice,

vesnice na Šibeničném 500 *m* vysokém vrchu; mají 43 domů s 302 obyv. mezi nimiž 37 školních dítek. Kozlovice leží $^1/_2$ h. jižně Nepomuka a patřívaly panstvím k Zelené Hoře.

Soběsuky,

ves o 51 domech, 388 obyvatelích mezi nimiž 42 školních dítek; $^1/_2$ hodiny jihozápadně Nepomuka s dvorem popłužním, jenž k Zelené Hoře náleží. Opodál je na rybníku mlýn *Jednota*.

Nová Ves,

na východním svahu Plátěné Hory a na levém břehu potůčka Kakova; leží $^3/_4$ hod. jihozápadně Nepomuka a čítá v 35 domech 247 obyvatelů s 29 školními dětmi.

2. Mileč,

ves opodál myslivského potoka, $^1/_2$ hodiny jihovýchodně Nepomuka, má 38 domů, 253 obyv. s 51 školními dětmi a filialní kostel sv. Petra a Pavla, jenž byl již roku 1384 farním; r. 1764 byl obnoven. Nedaleko jsou samoty *Chabrov* o 3 domech a na *Samotách* o 2 domech. Škola od roku 1877 dvoutřídní; má přiškolené obce: Mileč, Maňovice, Zahoří a Želvice; čítá 167 školních dítek.

Maňovice,

též Maňovičky, ves o 41 domech, 278 obyvatelů s 51 školními dětmi; leží jižně Nepomuka as $^3/_4$ hodiny.

Zahoří,

ves $^3/_4$ hodiny jihovýchodně Nepomuka na Myslívském potoku, čítá v 32 domech 227 obyvatelů s 41 školními dětmi.

Do této katastrální obce patří mlýny: *Barák*, *Černý*, *Pohanka*, *Voděra* a chalupa na *Samotách*.

Želvice,

ves na Myslívském potoce, $^1/_2$ hodiny jihovýchodně Nepomuka, má 36 domů, 235 obyv. s 33 školními dětmi; zdejší dvůr popłužní patří k Zelené Hoře.

Želvice jmenují se mezi zbožím kláštera nepomuckého, jež dle královského povolení roku 1557 dáno Adamovi Sternberkovi za vlastní a dědičné.

3. Kramolín,

vesnice na planině o 58 domech a 387 obyvatelích s 78 školními dětmi. Leží as 1 hodinu jižně Nepomuka, k němuž jest přifařen.

Kramolín náležel dříve k panství plánickému a němčickému, jež obě r. 1670 koupil a spojil Maxmilian Valentín' hrabě z Martinic.

Od r. 1882 zřízena jest zde jednotřídní škola, již navštěvuje 78 dětí kramolínských.

4. Neurazy,

farní ves na okresní silnici plánické, čítá v 89 domech 542 obyv. s 97 školními dětmi; leží $1^1/_4$ hod. jihozápadně Nepomuka a patřívaly panstvím ku Plánici a Němčicům.

Farní chrám sv. Martina patří do správy náboženského fondu.

Škola je dvoutřídní a má 244 dítek z obcí: Neuraz, Klikařova, Vojovic a z Blizanova.

Klikařov,

ves u potoka stejnojmenného, $1^1/_4$ hod. jihozápadně Nepomuka, čítá 37 domů a 243 obyvatelů s 49 školními dětmi; patříval k Plánici.

Vojovice,

ves na jihozápadním svahu Plátěné Hory, tam, kde klikařovský potok do Čepince vtéká; $1^1/_4$ hod od Nepomuka, má 49 domů a 301 obyv., mezi nimiž 59 školních dětí. Jindy patřívaly k Plánici a k Němčicům.

Z okresu plánického přiškolen a přifařen je k Neurazům.

Blizanov,

také *Bližanov*, ves na silnici plánické na severním svahu Buzrakova a na potoce Klikařovském; čítá 31 domů, 189 obyvatelů s 38 školními dětmi.

5. Nekvasov,

vlastně *Nakvasov*, ves 1 hodinu jihovýchodně Nepomuka, má 73 domy, 478 obyv. s 79 školou povinnými.

Až do r. 1885 přiškolen byl do Kvášňovic, okresu horažďějovického; nyní je tam jednotřídní škola.

Opodál je mlýn *Vranovský*.

6. Partoltice,

u lidu vůbec Partotice zvané, ves $1^1/_2$ hod. jihozápadně Nepomuka, čítá v 31 domech 222 obyv., mezi nimiž 41 školních dítek. Farou patří do Žinkov, kamž až do r. 1872 i přiškoleny byly.

V listině, jíž král Václav I. r. 1239 statky kláštera kladrubského potvrdil, stojí mezi jinými vesnicemi, kterých opat Rainer od Anežky, sestry Václavovy zároveň s Přešticemi za 1200 hřiven koupil, též Partoltice a Radochov a pak, že „učinil opat Rainer také smlouvu s nepomuckým kostelem (klášterem), dada mu dvě blízké vesnice, Radochov a Partoltice, a obdržev vzájemně Snopúšov.

Od r. 1872 založena zde jednotřídní škola, již navštěvují i dítky z protější vesnice Radochova v celku již 108 dítek.

Radochov,

také Radachov, ves na Hnadčovském potoce, má 34 domů a 254 obyv. s 67 školními dětmi.

Radochov byl, jak u Partoltic pověděno, vyměněn za Snopůšov od kláštera nepomuckého; panstvím patříval do Žinkov, kam až posud je přifařem.

7. Měčín,

městys, $2^1/_4$ hodiny západně Nepomuka, na potoku Měčínském s 772 obyv. a 99 domy. Školou povinných dítek čítá Měčín 111.

Farní kostel sv. Mikuláše byl mezi těmi desíti kostely, které r. 1215 do Přeštic uvedení benediktini spravovali a který se již r. 1384 co farní uvádí.

Měčín býval až do r. 1746 zvláštním statkem, jehož nejprvnější známí držitelé byli r. 1407 rytíř Rupert z Tlučné a r. 1414 Radslav z Kočova pán na Měčíně.

Po válkách husitských, v nichž Měčín spustošen a o svého faráře připraven byl, ujali se Měčína roku 1427 páni Švihovští z Ryzmberka a na Skále. Jak dlouho tito v držení Měčína zůstali a jakých změn městys utrpěl, neví se, anto okolo roku 1672—78 držitelkou Měčína Kryselda, hraběnka z Klenové, rozená Nebilovská, paní na Roupově a Měčíně se uvádí. R. 1715 koupil opat kladrubský Maurus pro přeštické proboštství díl lesa měčínského za 1960 zl. od Teresie hraběnky z Klenového, paní na Měčíně. O rok později vládla Měčínem hraběnka Alžběta z Klenového, rozená hraběnka Walmerode, která při kostele měčínském opět duchovní správu založivši, Měčínu r. 1718 práva výročních a týdenních trhů vymohla. Po hraběnce této vládl Měčínem hrabě Maximil Törring z Jettenbachu, který zboží toto roku 1746 hraběti Janu Josefu z Vrtby prodal, čímž se Žinkovy Měčín ve spojení vešel. Nový majitel Měčína zvelebil farní obročí velice a uvolil se, že ze všech ku faře darovaných pozemků, jichž je 54 *ha*, všechny daně a dávky za každého faráře v Měčíně platiti bude; a tak děje se až podnes.

Starý zámek používá se dílem za sýpku obilní, dílem za syrobárnu; též jest v něm stanoviště četnictva.

V Měčíně jest poplužní dvůr a $^1/_4$ hod. severně o samotě druhý *Nový dvůr*; někdy prý zde dolováno na měď a cín, od čehož mnozí jméno Měděín, zkráceně Měčín odvozují.

Měčín má 4 výroční trhy a sice: v pondělí po sv. Josefu, druhý den po sv. Markétě, v pondělí po sv. Šimonu a Judovi a v pondělí po sv. Mikuláši; mimo tyto odbývati se zde mohou týdní trhy každé pondělí od sv. Josefa až do sv. Havla.

Škola zdejší od roku 1879 trojtřídní čítá 283 dítek a bude v nejbližší době ve čtyrtřídní rozdělena.

Do Měčína jsou přiškoleny obce: Černoves, Běluky, Radkovice a z okresu přeštického Velké Nedanice.

Černoves,

v bezprostředním spojení s Měčínem jen potokem oddělena, čítá 24 domů, 190 obyvatelů s 36 školními dětmi; s Měčínem tvoří politickou i katastralní obec.

Běluky

též Bíluky, ves, 2 hodiny západně Nepomuka, na svahu kopce „Na Lískách"; mají v 38 domech 246 obyvatelů s 28 školními dětmi.

Radkovice žinkovské,

ves, 2 hodiny od Nepomuka, mají v 52 domech 484 obyvatelů s 38 školními dětmi. Tvrz, z níž se posud zbytky spatřují, bývala sídlem „vladyk z Radkovic", z nichž roku 1541 bratří Jan a Zikmund prodali tvrz Radkovice Václavu Varlichovi z Bubna, jehož potomek, Václav, ji roku 1598 Janovi z Klenového na Žinkovech a Janovicích za 4800 kop prodal, načež tento Radkovice se Žinkovy spojil. *Osobov*, čítající 145 obyv. v 21 domech s 23 škol. dětmi patří do této katastrální obce.

Nedanice Velké (viz str. 86).

8. Lhota Skašova,

také *Skašov* neb Lhota*), ves s filialní dvoutřídní školou a duchovní správou k Měčínu patřící; leží na císařské silnici přešticko-nepomucké, 2 hodiny západně Nepomuka a čítá v 80 číslech domovních 653 obyv., mezi nimiž 119 dítek školou povinných.

Lhota Skašová bývala někdy statkem samostatným, který již roku 1326 klášteru Chotěšovskému připadl, anto majitelka Skašova vstoupivši do kláštera, jemu zboží toto odkázala. R. 1378 dne 5. května dala Markéta, abatyše zmíněného kláštera, Lhotě za administrátora P. Adama, uvolivši se úpisem učiniti obyvatele Lhoty svobodnými a sprostiti jich všech dosavádních platův, dávek a robot, aby jen „každý sedlák odváděl po jedné kopě a šesti**) — a z lesa „Kašova" odvézti několik tisíc šindele kon-

*) Lhota vzala svůj počátek jako vůbec jiné Lhoty v Čechách za panování Přemysla Otakara I. počátkem XIII. století, kde místa pustá, odlehlá dávala se obyvatelům na jistou „lhůtu" zdarma a pak se buď vrchnosti za náhradu vrátila, nebo si jich noví osadníci na déle za jistý roční poplatek (robotu) podrželi.

**) Čeho odváděti měli, neví se, anto písmo na listině v tom místě jest nečitelné.

ventu do Chotěšov, dále pak po korci ječmene; kdyby však sedlák nebo chalupník bez zanechání dědiců mužských zemřel, připadnouti má majetek vrchnosti.“

Dle listiny této jmenovala se obec tato pouze Lhota a obdržela jména „Skašová“ od lesa Kašova, který ke Lhotě náležel. Roku 1782, kdy klášter v Chotěšovech byl vyzdvižen, rozdělen i poplužní dvůr zdejší mezi 33 podílníky a jen lesy a něco polností ostaly majetkem panství, které náboženskému fondu až do roku 1822 náleželo. V roce tomto koupil Chotěšovy kníže Thurn-Taxis za 1,089.200 zl. stříbra, jemuž i zbylý majetek u Skašova připadl.

As před 80 lety počal zde hotoviti jistý Klinger dřevěné hračky, jichž nyní as 42 rodiny v ceně 12000 zl. vyrábí; barvení hraček, kteréž bývalo tajemstvím jen jedné rodiny, je již všeobecné. Nedaleko Skašova je myslivna.

Roku 1883 vystavěna zde mešní kaple a od 1. ledna 1885 rozšířena posavádní jednotřídní škola ve školu dvoutřídní.

9. Žinkovy,

původně Žizenkov, městys při velkém rybníku Čepinci, 1 hod. západně Nepomuka, na okresní silnici klatovsko-nepomucké, čítají 840 obyvatelů v 104 domech; školou povinných jest 128.

Farní chrám sv. Václava, jenž se již roku 1350 v seznamu arcidiecese pražské připomíná, vyhořel roku 1684 a byl r. 1736 za faráře Václava Vojtěcha Pátka od Marie Teresie hraběnky z Vrtby nově vystavěn; v něm chová se v skleněné rakvi tělo sv. Theodora, jež hraběnka tato z Říma od papeže Klementa XII. darem obdržela.

Zde jsou dva zámky, z nichž jeden úřednictvu, druhý držiteli panství při jeho návštěvách za obydlí slouží; v tomto jest kaple sv. Karla.

Žinkovy byly původním sídlem pánů ze Žinkova, větvě to rodu Drslaviců, z nichž se připomínají: Roku 1160 až 1165 Drslav a roku 1176 Oldřich ze Žinkova, jenž roku 1192 na pouti do Jerusalema zemřel. Po Oldřichovi uvádí se na Žinkovech roku 1193 Protiva a po jeho smrti téhož syn roku 1219 Protiva ze Žinkov, který se roku 1245 na listině, jíž královna Kunhuta prodej Přeštic potvrzuje, co svědek uvádí.

Tento a jeho bratr Půta ze Žinkov přijali jméno od nově nad Žinkovy založeného hradu z Potšteina. K roku 1396 jmenuje se patronem zdejšího chrámu zároveň s Jindřichem opatem Pomuckým Bavor ze Žinkov, jenž byl posledním potomkem z rodu Potenšteinů Klatovských.

Za časů Bavora ze Žinkov sešli se 1. listopadu 1419 v Žinkovech zbrojem v nemalém počtu Plzeňští, Klatovští, Domažličtí, Sušičtí a j. přívrženci Husovi, aby v společném proudu ke shromáždění na den 10. listopadu 1419 do Prahy rozepsaném společně táhli. K nim přidružil se i Břeněk Švihovský z Ryzmberka, pán na Skále (u Přeštic) se svým lidem.*)

Po Bavorově smrti r. 1433 připadly Žinkovy Přibíkovi Klenovskému z Klenového a z Janovic, při kterémžto rodu po 300 let zůstaly. Přibík z rodu tohoto byl velkým nepřítelem krále Jiřího z Poděbrad, poněvadž na rozkaz jeho musel Volyň postoupiti Joštovi z Rožmberka. Vnuk Přibíkův, Jan z Klenového, purkhrabí na Karlšteině, sídlel r. 1500 na Žinkovech, jeho synovec Vilém, císařský rada a hejtman Nového města pražského a Šebestian drželi od r. 1526 každý polovici Žinkov, Šebestianův syn Přibík prodal polovici svou r. 1580 synu Vilémovu Janovi, jenž byl od r. 1598 až do r. 1618 nejvyšším písařem zemským. Janův syn Vilém, stal se r. 1630 hrabětem a syn tototo, Jan Řehoř, vládl až do své smrti r. 1655 na Žinkovech a přikoupil i Roupov, Vřeskovice, Mstice a Kbely od Jana Roupovského z Roupova, po jehož smrti opět otec Vilém až do r. 1696 na Žinkovech vládl. R. 1712 prodala pozůstalá po něm vdova Zuzana Františka, rozená hraběnka Hartmanka z Karlšteina Žinkovy hraběti Janovi ze Steinau. Sňatkem jeho dcery Marie Anny s Františkem Václavem hrabětem z Vrtby na Konopišti, Křimicích a Nekmíři přešly Žinkovy, Újezd Purkhartův a Petrovice r. 1722 na jme-

---

*) Výprava tato zvednuvši se přes Březnici, dorazila třetího dne do Knína, kamž zástup z Ústí Sezimova nad Lužnicí posly vypravil s prosbou, aby se společně s nimi ku Praze vypraviti mohli, udávajíce, že jim všude na cestách silně od královských zasazeno. I poslali Knínští naproti nim na pěti vozích lidu branného, avšak než tito k nim přibyli, meškajíce se převozem přes Vltavu u Živhostě, zaskočeni jsou Ústští někde mezi Jablonou a Radičem vojskem královským, jež 1300 jezdců počítalo a tak stala se 4. listopadu 1419 první srážka Husitův s královským vojskem u Radiče nedaleko Knína.

novaný rod, který ale již synem Václavovým, Františkem Josefem, jenž r. 1785 vládu nastoupil, vymřel, nebo r. 1830 odkázal tento Žinkovy Janu Karlovi, knížeti z Lobkovic a tento jich opět dceři své Karolíně, provdané za hraběte Filipa Štaufenberka věnem odevzdal. Od tohoto koupil Žinkovy r. 1883 nynější majitel hrabě Jan Harrach, který všemi silami o to pečuje, aby hospodářství polní i lesní se zlepšilo a výnosnějším stalo.

Nad Žinkovy, východně rybníka Čepnice, na kopci Poudříma jsou zříceniny hradu *Potšteina*, také Potenšteina, zvaného. Dříve býval hradem samostatným a kolébkou pánů z Potenšteina z mocného rodu Drslaviců, byl ale brzy se Žinkovy spojen. R. 1245—1280 uvádí se zde Pota z Potšteina, syn Protivy ze Žinkov a synové Dětřich Póta I., Póta II., Mikuláš r. 1289 a Oldřich z Potšteina r. 1326. Posledním držitelem Potšteina byl zároveň na Žinkovech r. 1413 usedlý Bavor z Potšteina. Od této doby nečiní se žádné zmínky o hradu tomto až r. 1526, když bratři Klenovští a z Janovic o Žinkovy se dělivše, připomenuli pasek u Žinkov „v kteréž straně jest hradiště jménem Puotštajn.“

Potenšteinové zdejší nabyvše záhy některých statkův ve východních Čechách, vystavili poblíž Kostelce nad Orlicí pevný nyní již v ssutinách hrad Potštein a přijali později příjmí Žampachové z Potšteina.

Čtvrt hodiny západně Žinkov je o samotě statek *Silov*.

Škola žinkovská jest od r. 1884 čtyrtřídní a má 360 dítek a sice: ze Žinkov, Březí, Žinkovic, Kokořova, Čepince, Osobova a ze Žitína; k faře ještě patří Partotice a Radochov.

Březí,

ves nad potokem, $1^1/_2$ hod. severozápadně Nepomuka, na silnici přešticko-nepomucké, čítá v 31 domech 327 obyvatelů, mezi nimiž, 80 školou povinných. S Březím politickou a katastrální obec tvoří poplužní dvůr *Žinkovice* s 3 domy a 25 obyvately.

V 12. století uvádí se Žinkovice mezi statky, které klášteru sv. Jiří náležely. Opadál je samota *Olšovka*, pak myslivna a hajnovna *Buč*.

Kokořov,

ves 1 hodinu severozápadně Nepomuka, na silnici přeštické-nepomucké, čítá se dvorem Žitínem v 34 domech 291 obyv. s 47 školou povinnými.

Kokořov patříval původně k Prádlu, jež r. 1584 Jan Kokořova z Kokořova v držení měl. Zdá se, že byl ve spojení s tvrzí Kokořovem u Nevřeně, as 2 hodiny od Plzně, kde poslední mužský potomek, Karel z Kokořova r. 1605 zemřel, načež po provdání se vdovy jeho za Heřmana Černína z Chuděnic dceři Kateřině Saloméně statky: Prádlo, Kokořov, Nebylov, Žákova a Olše připadly.

As $^1/_2$ hod. západně Kokořova je na silnici dvůr *Žitín*. Dříve býval Žitín pevný hrad a zvláštní statek, který r. 1606 Jan z Klenového na Žinkovech v držení měl. Syn jeho Vilém, jenž se r. 1600 hrabětem stal, přikoupil Merklín a vše synu svému, Janu Řehořovi, odkázal. Tento prodal r. 1660 Žitín Vilémovi Břeňkovi Pikhartovi ze Zeleného Údolí. Syn Vilémův Jan Karel měl vedle Žitína i Letiny a když bez dědiců zemřel, připadly statky jeho bratřím Jindřichu Arnoštovi a Vilému Maxmilianovi, kteří r. 1710 vše Janu Rudolfovi, hraběti ze Steinau na Žinkovech prodali, čímž Žitín se Žinkovy spojen jest.

Čepinec,

ves na Úslavě, $1^1/_2$ hod. jihozápadně Nepomuka, tvoří se Žinkovy polit. i katastrální obec a má 22 domů, 142 obyvatelů s 23 školními dětmi.

Na blízku je samota *Zálesí*.

Osobov,

ves na potoce čepineckém, patří do katastrální a politické obce Radkovic, leží $1^1/_4$ hod. od Nepomuka a čítá 21 domů, 145 obyv. s 23 školními dětmi. Zde jest poplužný dvůr do Žinkov patřící, pak mlýn. Opodál je samota *Osobov*, která jest k Měčínu přifařena

10. Prádlo,

farní ves na Úslavě, $^1/_2$ hodiny severozápadně Nepomuku na silnici plzeňské, čítá 46 domů, 460 obyvatelů s 78 školními dětmi; má kostel povýšení sv. Kříže a poplužní dvůr k Zelené Hoře patřící.

Až do r. 1667 byl zdejší kostel farním, od toho času až do r. 1786 filialkou fary vrčanské, načež do r. 1857 lokálií a pak opět v samostatný kostel farní proměněn.

Roku 1584 odevzdal Jiří z Kokořova, syn Petra z Kokořova na Všerubech, synu Janovi Prádlo. Tento pojav za manželku Markétu rozenou Dlouhovesskou z Dlouhé vsi, obdržev Oseleo a odevzdal svému třetímu synu Janovi (měl čtyři) Prádlo. Jan zanechal sirotky Jana, Viléma a Jiřího, kteří Prádlo roku 1629 Jindřichovi Lapáčkovi ze Rzavého, jenž měl jejich sestru Alenu Sibyllu za manželku, prodali. Jindřich Lapáček postoupil Prádlo své dceři provdané za Viléma Břenka ze Zeleného Údolí, který r. 1675 Václavu Vojtěchovi ze Šternberka Prádlo prodal, načež tento je k Zelené Hoře, kam až podnes patří, přivtělil.

Škola je dvoutřídní a má z přiškolených obcí: Prádla, Nevotníku a Měcholup 191 dítek; do roku 1872 přiškolen byl k Prádlu i Javor.

As ¼ hod. od Prádla leží zelenohorský dvůr *Dubeč*, jenž školou a farou k Prádlu, správou politickou do Kláštera náleží.

Nedaleko je hajnovna *Chvostul*.

Nevotníky,

ves na Úslavě, ¾ hod. severozápadně Nepomuka, má 29 domů a 205 obyv. s 30 školou povinnými.

Měcholupy,

ves 1 hod. severozápadně Nepomuka, na cís. silnici plzeňsko-písecké a na jižním svahu Bukové hory; čítají v 74 domech 495 obyvatelů s 83 školními dětmi.

Měcholupy, který nyní k Zelené Hoře patří, koupil r. 1658 Jan Jindřich Obytecký z Obytec a dal je synu Janu Václavovi, který jich roku 1671 Krištofovi Karlu Roupovskému z Roupova prodal. R. 1728 koupil od Leopolda hraběte ze Šternberka Adolf Bernard hrabě z Martiniců, který Zelenou Horu, Měcholupy a Velké Petrovice své dceři Marii Dominice odkázal. Od této přešly statky tyto na rodinu knížat Koloredo Mansfeldských.

11. Vrčany,

vůbec Vrčeň lidem jmenovány, jsou farní osadou na Úslavě 1 hod. severovýchodně Nepomuka, čítají v 107 domech 726 obyvatelů s 100 školními dětmi.

Zdejší farní chrám sv. Vavřince, jenž má zvon z r. 1557 uvádí se již r. 1371 a byl r. 1858 nově upraven.

Vrčany jsou velmi starou osadou, nebo již roku 1189 a 1192 nalézá se na listinách kláštera Plasského svědek Oto z Vrčan. Nyní patří k Zelené Hoře, jejíž osudy as Vrčany vždy sdílely.

As ¼ hodiny odtud na jižním svahu Chlumce je na „poušti sv. Vojtěcha“ mešní kaple sv. Vojtěcha r. 1684 hrabětem Václavem Vojtěchem ze Šternberka vystavěná; r. 1787 byla tato zavřena a r. 1819 opět nově vysvěcena. Pramen nad ní se prýštící obsahuje železo a má prý hojitelnou moc.

Na blízku je ložisko železné rudy; opodál ovčín *Nohovice*.

Škola v nové budově umístěná je trojtřídní s 336 žáky z obcí: Vrčan, Srb, Sedliště, Tojic a Železné Huti. Vedle jmenovaných obcí přifařeny jsou ještě k Vrčanům: Čečovice, Čmelínky, Mohelnice, Liškov a Víska.

Srby,

ves 1 hod. severně Nepomuka, tam kde potok Čížkovský do Úslavy ústí; čítají v 51 domech 362 obyv. s 65 školními dětmi.

Opodál vyskytuje se železná ruda; na blízku je poplužní dvůr *Batovec*.

Sedliště,

ves na potoce čížkovském, 1¼ hod. severovýchodně Nepomuka, má v 55 domech 358 obyvatelů s 73 školními dětmi, poplužní dvůr zdejší patří k Zelené Hoře. Opodál je myslivna a hajnovna.

Tojice,

ves 1 hodinu východně Nepomuka na kladrubském potoce, který ve svém horním toku také *Víska* a dále ještě *Mlýnský potok* sluje, čítají 30 domů, 245 obyvatelů a 42 školních dítek. As ¼ odtud je mlýn *Hyndrát*.

Hutě Železné,

vůbec jen *Hutě* zvané, ves na Úslavě, $^3/_4$ hodiny severovýchodně Nepomuka, mají 41 domů, 245 obyvatelů s 56 školními dětmi; s Dvorcem tvoří katastrální i politickou obec.

Železné Hutě r. 1824 založené zásobovány bývaly rudou od sv. Vojtěcha a od Srbu, zanikly však, anto s rudou touto míchati se musela ruda železná od Rokycan, jejížto přívoz však výrobu železa velice zdražil.

12. Čečovice,

ves na severním svahu vrchu Štědrého, $1^1/_2$ hod. na severovýchod Nepomuka, čítají v 50 domech 330 obyvatelů a 54 školních dítek.

Jednotřídní škola se 60 dětmi byla r. 1875 založena. Až do tohoto času byly Čečovice do Vrčan přiškoleny; farou patří tam dosud.

13. Čmelínky.

Štmelín, *Čmelín*, ves na samých hranicích okresu blatenského, $1^1/_4$ hod. východně Nepomuka, na potoce kladrubském, čítají v 34 domech 196 obyvatelů s 40 školními dětmi, farou patří k Vrčanům.

Filialní škola je dvoutřídní a má 154 dítek z obcí: Čmelínek, Mohelnice, Liškova a z Vísky, která ale do okresu blatenského patří.

Mohelnice,

ves na levém břehu Kladrubského potoka, má 37 domů, 202 obyv. a 42 školních dítek.

Liškov,

ves na jižním svahu vrchu Štědrého, na malém potůčku, $1^1/_2$ hod. severovýchodně Nepomuka, má 42 domů, 257 obyv. a 49 šk. dítek.

Víska,

ves u samých Čmelínek, do okresu blatenského patřící, čítá 27 domů, 179 obyvatelů a 23 školních dítek. Od Blatné jest přes 3 hodiny vzdálena.

Do okolních okresů přiškoleny jsou následující obce politického okresu přeštického:

Petrovice a Polanka do okresu klatovského; Chlum, Bezděkov a Podhůř do okresu horažďějovického; Měrčín do okresu blatenského a Zahrádka do okresu blovického.

Petrovice,

ves na Mlýnském potoce a na okresní silnici klatovsko-nepomucké, čítají i s vesničkou „Dráhy", která je s nimi v bezprostředním spojení v 86 domech 603 obyv. a 87 školních dítek; leží 2 hodiny jihozápadně Nepomuka a mají poplužní dvůr do Žinkov patřící, mlýn a mešní kapli sv. Vojtěcha; farou i školou patří do Němčic.

Petrovice jsou starobylou osadou a bývalé sídlo rodu panského, anto roku 1245 uvádí se na listině, kterou královna Kunhuta prodej Přeštic potvrdila svědek Petr z Petrovic. V 16. stol. měli Petrovice v držení Janovští z Janovic, z nichž roku 1560 Jan, syn Bavora z Janovic, se uvádí. Roku 1616 držel Petrovice Zdebor Příchovský z Příchovic, syn Zdebora, a po něm opět Markvart Adam. Roku 1680 sdědil statek Petrovice od Diviše Albrechta, hraběte z Dobrše, Václav Albrecht z Dobrše a po něm jeho syn Diviš Tiburci na Petrovicích sídlel. Roku 1722 přešly Petrovice sňatkem Marie Terezie, dcery hraběte Jana Rudolfa ze Steinau na hraběte Františka Václava z Vrtby, čímž Petrovice se Žinkovy ve spojení vešly.

Polanka,

ves na návrší, 1 hodinu jižně Nepomuka, čítá v 36 domech 249 obyvatelů a 52 školních dítek; farou patří do Myslíva.

Chlum,

také *Chlumy*, ves 1¼ hod. jihovýchodně Nepomuka, má v 50 domech 292 obyv. s 59 školními dětmi; školou i farou patří do Kvášnovic.

Bezděkovec,

ves, 1 hod. jihovýchodně Nepomuka, má v 47 domech 307 obyvatelů s 49 školními dětmi. Farou i školou patří do Kotouně.

Opodál je víska *Zhůrec* o 6 domcích.

Podhůří,

také *Podhůř*, statek dle trhové smlouvy z r. 1821 za 245000 zl. víd. čísla, 1 hodinu východně Nepomuka, poblíž císařské silnice písecké, má 25 domů a 177 obyvatelů s 31 školními dětmi. Zdejší poplužní dvůr a zámeček jsou majetkem Josefa Smrčky. Podhůří je přifařeno a přiškoleno do Kvášnovic.

Na blízku jsou samoty u *Kůrků* a u *Šebestů*.

Měřín,

také *Měrčín*, ves na okresní silnici nepomucko-vrčanské, $1^3/_4$ hod. severovýchodně Nepomuka; čítá v 22 domech 159 obyvatelů s 34 školními dětmi. Školou patří Měřín do Dožic okr. blatenského, farou do Vrčan.

Zahrádka,

ves na potoce Čmelínském, $1^3/_4$ hod. severozápadně Nepomuka, čítá i s blízkými nedávno založenými *Smetalky* 47 domů, 359 obyvatelů a 56 školních dítek; přiškolena a přifařena je do Čížkova, okresu blovického.

Svárkov,

přiškolen je k Letinám okresu přeštického; viz tam.

Alfabetický seznam obcí okresu nepomuckého s udáním lidnatosti a pozemků.

Počet obcí katastrálních	Jména obcí místních	Počet roku 1869 lidí	dítek školních	domů	Počet roku 1880 lidí	dítek školních	domů	Výměr pozemku v hektarech: rolí	luk	zahrad	lesů	řek a potoků	pastvin	silnic a cest	pustin	Úhrnem
1	Běluky	228	29	36	246	28	38	195	35	5	10	0·3	41	7	3	287
2	Bezděkovec	305	42	43	307	49	47	137	40	4	177	—	61	7	2	426
3	Březí	307	54	30	327	80	31	261	18	4	58	—	40	11	5	397
	Žinkovice	24	3	3	25	5	3									
4	Čečovice	336	50	47	330	54	50	288	40	4	54	4·0	33	10	3	436
5	Čmelínky	234	29	31	196	40	34	147	49	2	60	0·8	61	—	7	327
6	Dvorec	167	17	31	173	19	33	135	23	3	3	2·0	42	6	4	228
	Hutě Železné	230	43	38	245	51	41									
7	Chlum	284	51	48	292	59	50	175	77	3	60	0·2	83	6	3	408
8	Klášter	560	63	71	578	47	79	523	22	12	69	8·0	80	28	10	742
	Zelená Hora	131	16	11	170	21	13									
9	Klikařov	232	46	35	243	49	37	117	36	1	10	0·4	30	4	1	200
10	Kokořov	264	42	31	291	47	34									
11	Kozlovice	305	46	41	302	37	43	239	39	3	43	—	45	2	9	420
12	Kramolín	402	70	53	387	78	58	178	48	3	65	0·4	64	7	3	368
13	Liškov	254	48	40	257	47	43	122	27	2	72	—	67	4	1	295
14	Maňovice	259	52	47	278	51	41	137	31	2	—	0·8	53	5	3	272
15	Měcholupy	457	67	70	495	83	74	302	59	7	867	—	44	13	3	1296
16	Měčín	750	103	93	772	111	99	557	80	1	167	—	111	20	7	954
	Černoves	184	31	21	190	36	24									
17	Měrčín	168	29	19	159	34	22	96	35	3	50	—	22	4	1	211
18	Mileč	218	34	36	253	49	38	183	44	4	3	0·3	29	6	2	271
19	Mohelnice	243	36	34	202	47	37	167	38	1	27	1·0	51	8	1	294
20	Nekvasov	448	71	70	478	79	73	340	62	4	110	2·0	72	13	3	605
21	Nepomuk	2139	501	212	2486	546	271	589	178	10	177	1·0	55	25	10	1035
22	Neurazy	485	90	82	542	97	89	311	78	4	16	1·0	90	18	5	508
23	Nevotník	193	30	26	205	30	29	105	19	2	62	1·1	22	5	1	217
24	Nová Ves	245	27	31	247	29	35	159	50	2	65	0·5	58	5	2	342
25	Partotice	196	34	29	222	36	37	188	44	2	38	1·0	44	8	2	327
26	Petrovice	572	81	82	603	87	86	421	77	8	273	2·0	92	16	4	857
27	Podhůř	155	28	22	177	31	25	82	27	4	32	0·4	22	6	1	174
28	Polánka	255	48	33	249	52	36	78	23	4	366	—	32	6	3	512
29	Prádlo	398	46	41	460	78	46	354	57	4	102	4·0	76	13	3	612
30	Radochov	250	36	30	254	51	34	198	41	2	34	1·1	48	6	2	332
31	Radkovice	324	40	49	339	40	52	520	88	5	85	0·2	66	27	5	786
	Osobov	140	20	18	145	23	21									
32	Sedliště	338	58	49	358	63	55	232	65	2	340	1·1	76	13	2	781
33	Skašov	540	88	73	653	119	80	313	70	3	243	0·2	75	15	4	723
34	Soběsuky	306	35	47	388	42	51	247	101	4	40	2·0	53	9	3	458
35	Srby	336	37	48	362	54	51	218	72	3	86	8·0	39	10	8	489

Počet obcí katastrálních	Jména obcí místních	Počet						Výměr pozemků v hektarech								
		lidí	dítek školních	domů	lidí	dítek školních	domů	rolí	luk	zahrad	lesů	řek a potoků	pastvin	silnic a cest	pustin	Úhrnem
		roku 1869			roku 1880											
36	Svárkov	221	39	25	235	44	27	166	36	3·0	58	0·2	20	5	2	291
37	Tojice	201	19	27	245	34	30	126	33	2·0	46	1·0	28	4	2	242
38	Třebčice	181	23	29	224	27	31	148	27	0·8	13	1·0	44	6	2	241
39	Vojovice	307	48	46	315	59	49	223	55	2·0	32	1·0	83	8	3	418
40	Vrčany	527	91	97	626	101	107	309	73	4·8	243	6·0	51	13	5	705
41	Záhoří	228	29	29	227	41	32	87	24	3·0	89	2·0	35	3	4	246
42	Zahrádka	345	51	42	359	56	47	121	29	5·0	103	1·0	43	4	2	308
	Smetalky	110	17	13	114	19	14									
43	Želvice	216	21	34	235	33	36	268	65	3·0	38	2·0	37	7	4	424
44	Žinkovy	829	93	95	840	128	104	368	146	8·0	274	5·0	82	16	8	907
	Čepinec	136	19	18	142	23	22									

Dodatek.

K důkladnějšímu seznání okolí stůjtež zde kratičké popisy sousedních měst:

Plzeň,

první město po Praze, při ústí Radbuzy do Mže, čítá přes 1000 domů a přes 40.000 obyv., má arciděkanský chrám sv. Bartoloměje r. 1292 od německých rytířů v gotickém slohu vystavěný; z původních dvou věží zbyla jen jedna, anať druhá r. 1525 bleskem zničena více vystavěna nebyla; patří k nejvyšším věžím v Čechách, měříť přes 95 *m*. Kostel nanebevzetí Panny Marie s klášterem františkánským, založen jest r. 1279 králem Václavem II. Kostel sv. Mikuláše na hřbitově vystavěn r. 1406 od plzeňského měšťana a malíře Viktora Hiata; zde pochován J. K. Tyl a Vojt. Sedláček.

Z památných budov zmínky zasluhuje: radnice z r. 1558, která chová značnou sbírku zbrojů; divadlo; městská nemocnice, původní panenský klášter r. 1220 Theobaldem Boršem z Riesenberka založený; kasárny; velkolepé nádraží; budova realných škol; německé gymnasium premonstrátské s kostelem sv. Anny z r. 1712; pomník býv. purkmistra Kopeckého. Plzeň je sídlem mnoha úřadů a spolků a středištěm obchodu a průmyslu jihozápadních Čech. Z průmyslových závodů dlužno uvésti světoznámý měšťanský pravovárečný pivovar, který daleko nad 300.000 *hl* piva ročně vaří a do celého světa rozesýlá; dále druhý akciový pivovar; továrnu na rozžehadla, parní a umělecký mlýn; parní pekárnu se stroji mísícími; velkolepé továrny na železné stroje, rozsáhlé dílny mydlářské, koželužské, hrnčířské, na zboží kamenné i porcelánové atd. atd. Plzeňský průmysl a obchod velice podporují hlučné výroční trhy, které se zde čtyřikráte do roka ko-

nají a obchodníky nejen z Čech, Moravy a z Rakous ale i z Bavor a ze Sas shromažďují.

Poblíž Plzně jsou Lochotinské sady Kopeckým založené, které jsou milým místem k procházkám.

V historii České činí se o Plzni, staroslavném sídle župním, první zmínka ve válce knížete Boleslava s německým císařem Ottou II. r. 976 a o župě v základní listině kláštera Břevnovského, dle níž darován klášteru tomuto výtěžek z každého desátého trhu v Plzni a desátý peníz ze všech soudních věcí, jakož i 300 peněz čtyřikráte do roka.

Župa plzeňská, co veledůležitá župa pozemní, dávána v úděl synům knížat českých.

R. 1160 uvádí se v Plzni župan Drslav z rodu Drslaviců, kteří brzy zavládli celým Plzeňskem a Klatovskem.

R. 1272 povýšena Plzeň na město a za podporu, kterou Plzeňští králi Janovi při dobývání Prahy proti Jindřichu Korútanskému poskytli, udělena jsou Plzni mnohá práva, jež císař Karel IV. s tím dodatkem potvrdil, že smějí Plzeňští své movité i nemovité jmění volně odkazovati.

Ve válkách husitských poskytovala Plzeň útočiště všem Husovým ctitelům a z té příčiny obmýšlel Žižka udělati z Plzně střediště a hlavní ohradu Husitství; vypudiv proto z města všecky katolíky, jal se město hraditi a na předměstí všecky domy bořiti, že však nahlednul nemožnost provedení svého úmyslu, upustil od předsevzetí tohoto, zejmena, když mu byla donesena zpráva o založení nového Tábora a postoupil město královskému vojsku, jež sice dopřálo všem stoupencům Husovým volného odchodu do nového Tábora, později však každého vyznavače pod obojí zuřivě pronásledovalo.

Z příčin těchto přitáhlo roku 1421 husitské vojsko k Plzni, zmocnilo se při prvním útoku předměstí, načež Plzeňští jali se hned se Žižkou o příměří vyjednávati, jež bylo sice přijato, ale v brzku zase porušeno. R. 1427 táhl Prokop Velký po dobytí Tachova na Roupov a odtud na Plzeň, která po několika dnech obléhání za příměří prosila. To samé stalo se i r. 1431 a pak 1433, když po třetí Prokop Velký Plzeň se vším úsilím obléhal. Když však od jakéhosi zbujníka jménem Tvaroh veřejně stolicí v tvář udeřen byl, vzdal se vůdcovství. Husité však, k nimž hejtman

Čapek ze San s mnoha bojovníky se přidružil, obléhali Plzeň dále a byli by ji hladem vyleželi, kdyby zradou Přibíka z Klenového nebylo se jí dostalo potravin za 8000 dukátův, které k tomu účeli císař Zikmund byl daroval.

Když r. 1434 Husité táborem zde ležící o útoku Starého města Pražského na Nové město se dozvěděli, opustili na kvap dne 8. května ležení a Plzeň slavila slavnost svého osvobození, která se pod názvem „nového svátku" až do nejnovější doby hlučně slavívala.

Ze zemských sněmů konal se zde nejdůležitější r. 1459.

R. 1466 uvítala Plzeň slavně krále Jiřího a r. 1468 zvedla opět proti němu válku a když po jeho smrti nastoupil vládu v Čechách Vladislav Polský, přidrželi se Plzeňští krále uherského Matyáše, což až do vyrovnání se obou králů r. 1478 trvalo.

R. 1483, 1582 a 1600, když v Praze zuřil mor, sídlel v Plzni královský dvůr. R. 1504 uděleno Plzni právo, po 10 rokův raziti peníze, statky kupovati a do desk jich vkládati.

Když město r. 1507 trojím požárem strašně trpělo, odpustil král Plzni berní dávky a daroval jí ještě berni, již Žatec odváděl.

R. 1520 ztenčeno bylo obyvatelstvo velice zuřivším zde morem.

Císař Ferdinand I. odměnil po vítězné bitvě u Mühlberka Plzeň tím, že jí na sněmích první místo po Praze přiřknul.

Ve válce 30leté stáli Plzeňští rozhodně proti protestantům. R. 1618 dne 21. listopadu přitáhl sem vůdce Mansfeld, který vzdor statečnému odporu obležených, Plzeň dobyv, jí 100.000 zl. pokuty uložil, pak osadil a základ k pevnému ohražení položil. Mansfeld měl Plzeň v držení až do r. 1621, kdež ji císařským za peníze postoupil.

R. 1633 a 1634 měl zde Albrecht z Valdšteina své zimní ležení, po jehožto pádu bylo mnoho jeho přívrženců na náměstí zdejším popraveno.

R. 1639 marně dobýval Plzeň Banner a r. 1648 i Švédové. Škoda 30letou válkou Plzni spůsobená udává se na 2 mil. zl., které císař Ferdinand i jeho nástupcové Plzni vynahraditi se snažili.

R. 1741 zmocnilo se Plzně a okolí vojsko bavorsko-francouzské, jež r. 1742 odtud Karlem Lotrinským vytisknuto bylo.

R. 1759 a pak 1866 přitáhli sem Prusové, jimž Plzeň velikých dávek vyplatiti musila.

Dobřany,

starobylé město nad Radbuzou, na dráze Plzeňsko-Eisensteinské, o 220 dom. s 1200 obyv. němec., mezi nimiž dobrá třetina Čechů. „Ústřední Matice“ vydržuje zde mateřskou a obecnou školu.

Stodo,

okresní město nad Radbuzou, čítá 260 domů s 1670 obyv. německými. Zdejší chrám sv. M. Majdaleny byl roku 1510 vystavěn a roku 1567 rozšířen. Na blízkém vrchu „Vrabině“ stával za dávných dob hrad, na jehož místě roku 1755 velkolepá kaple vystavěna a roku 1802 však opět zbořena byla.

Stodo připomíná se již roku 1235 co vesnice, v níž měl klášter chotěšovský statky řečené „Kladské“. Na přímluvu probošta chotěšovského povýšil král Stodo roku 1315 na městečko a nadal je mnohými výsadami.

Dne 4. května 1652 narodil se zde Jan Flor. Hammerschmidt, spisovatel český, jenž co farář při kostele Týnském v Praze zemřel a tamtéž pochován jest.

Chotěšov,

také *Chotěšovice*, *Chotěšovy*, ves o 130 dom. s 1200 němec. obyv., ³/₄ h. severovýchodně Stoda. Nedaleko uhelné doly. Ve 12. stol. náležel Chotěšov českému velmoži Hroznatovi, vyjma čtvero lánů pole, jež byly majetkem kláštera kladrubského. Ku konci 12. století založen zde od Hroznaty pannenský klášter řádu sv. Norberta pod zvláštním proboštem. Roku 1421 dobyt jest klášer od Žižky a osazen Tábory. Roku 1782 zrušen klášter a celé bohaté zboží připadlo náboženskému fondu, načež roku 1822 prodáno jest za 1,089.200 zl. stř. nynějšímu rodu knížecímu Thurn-Taxis.

Až do roku 1680 vedeny jsou zdejší matriky česky.

Švihov,

starobylé město nad Úhlavou, na silnici klatovské, na dráze Plzeňsko-Eisenšteinské, 2 hod. od Klatov a od Přeštic vzdálen, čítá 230 domů s 1620 obyv. Farní kostel sv. Václava v nynější úpravě je z roku 1747. Zdejší hrad jest rodinné sídlo pánů

Švihovských a z Risenberka, kteří pocházejíce ze slavného a starožitného kmene Drslaviců, stejného jsou původu s pány Žampachy z Potšteina, Černíny z Chuděnic a j. První známý předek rodu pánů ze Švihova jest Držikraj okolo roku 1194. Roku 1245 uvádí se Držikraj, syn Budivoje ze Švihova.

Během 13. století dostal se Švihov v držení hradu Skály, odkud se pak Švihovští z Risenberka a ze Skály zvali. R. 1425 jest Švihov od Husitů dobyt a vypálen. Roku 1473 udělil král Vladislav Půtovi z Risenberka a ze Skály a na Švihově tu milost, že smí na panstvích svých dolovati na kovy, aniž by musel za to jakých poplatků odváděti, pak že smí v městečku Švihově jeden týdní a jeden roční trh po 8 dní odbývati. Švihovští z Risenberka zůstali v držení rodinného sídla svého až do r. 1554 a vymřeli co hrabata Václavem Švihovským r. 1720. Roku 1554 dostal se Švihov Heraltovi Kavkovi z Řičan na Štekně a Švihově a přešel napotom na pány z Klenového a od těch roku 1589 na Černíny z Chuděnic, při kteréžto rodině podnes se nalézá. Roku 1865 dne 25. června utrpělo město strašným požárem, jímž 170 domů zničeno bylo.

Klatovy,

bývalé krajské město nedaleko Úhlavy, na potoce Drnovém a na dráze Plzeňsko-Eisenšteinské, čítají 720 domů s 8760 obyv. Nynější gymnasium, dříve benediktinské, nyní státní, založeno jest roku 1812 a mělo 79.343 zl. fondu.

Klatovy mají více kostelů a sice: Děkanský chrám narození P. Marie, jest slohu gotického a chová starobylou cínovou křtitelnici z roku 1000; jezuitský kostel z roku 1656; kapli sv. Rocha na říšském předměstí z roku 1743; kapli P. Marie, řečenou „chaloupka“ od roku 1685 jest na pražském předměstí; na blízké „Hůrce“ jest kostel sv. Martina a opodál někdejší kaple sv. Anny; na křesťanském vršku jest kaple umučeného Spasitele.

V městě jest radnice s prostornou zasedací síní a tak zvanou „Černou věží“ roku 1552—55 vystavěnou se zvonem sv. Ondřeje, který přes 5500 *kg* (99 ctů) váží.

První zmínka o Klatovech činí se roku 1253, kdežto se jmenuje Soběhrd z Klatov, syn Černínův. Roku 1288 přivtělen

jest špitál založený od měšťana Konrada z Pomuk pro řád křižovnický špitálu sv. Františka v Praze. Roku 1300 zahynulo prý při povodni na 2000 lidí. Roku 1419 jest klášter dominikanský od obyvatelů husitských ztečen a mniši jsou vyhnáni; že by Žižka roku 1421 město byl poplenil, v dějinách Palackého se neuvádí, naopak, že stály Klatovy vždy věrně při straně Husitské a že, když Žižka roku 1424 ku Plzni táhl, jemu 300 branných mužů ku pomoci odeslaly, začež Plzenští, odvrátivše Žižku od Plzně, zapálili předměstí klatovská a všecky vesnice a mlýny na půl míle v okolí. Roku 1484 trpěly Klatovy velice v Čechách panovavším hladem a roku 1547 zbaveno jest město pro vzpouru proti Ferdinandovi I. veškerých statků a výsad, které ale již roku 1549 opět nabyly.

Jako vůbec česká města trpěly i Klatovy ve válce 30leté velice: bylyť útokem vzaty od Maxmiliana Bavorského a v letech 1632—35 musely zapraviti 230.000 kop a 14.449 korců ovsa výpalného; roku pak 1641 vyloupili Švédové pod Torstensonem město ponejprv, roku 1645 a 1648 po druhé a po třetí.

V Klatovech narodil se roku 1759 Václ. M. Kramerius, Dr. Karel Amerling a Karel Bol. Štorch.

Planice,

okresní město při Hnačově, 230 domů s 1620 obyv., 3 hod. západně Klatov.

Farní kostel sv. Blažeje z r. 1755 připomíná se již r. 1384.

R. 1416 náleželo jmění planické Rackovi z Janovic a z Risenberka a Výškovi z Obytce. V r. 1582 patřila Planice Ferdinandovi a Ladislavovi ml. ze Sternberka a na Planici a mezi r. 1680—1790 opět hraběti z Martinic, načež se dostala nynějšímu majiteli hraběti z Wallis.

V Planici jest okresní soud, pivovar, poplužní dvůr se zámkem a 2 mlýny.

Horaždějovice,

Horažďovice, okresní starožitné město nad Otavou, nedaleko dráhy císaře Františka Josefa, čítají 300 domů s 2680 obyv. Starožitný děkanský chrám sv. Petra a Pavla, v gotickém slohu od Bavora II. ze Strakonic vystavěný, jest pod zprávou duchovenstva

ryt. řádu Maltezského; klášterní kostel r. 1330 od měšťana Mečíře založený, r. 1814 zrušený, koupen a obnoven jest r. 1854 od školních sester; na hřbitově kostel sv. Jana Křtitele. V městě jest starodávná radnice a dva špitály: městský r. 1796 založený se základním jměním 14.360 zl. a panský z r. 1790 s jměním 58.034 zl; dva pivovary. V Otavě, z níž se hojnost zlata rýžovalo, žije velevrub perlonosný.

Horažďějovice náležely od dávna pánům ze Strakonic nebo již r. 1251 dal Bavor I. Johanitům ves Horažďějovice, kteráž pak r. 1283 králem Václavem na město povýšena jest.

Král Rudolf I. zemřel při obléhání Horažďějovic na úplavici r. 1307; roku 1399 obléhány jsou Horažďějovice podruhé králem Václavem.

Ve válkách husitských věrně stály Horažďějovice k Táborům, začež musely r. 1433 od lidí Menhartových mnohých snášeti svízelů. R. 1477 dobyty jsou Horažďějovice Bohuslavem ze Švamberka, a Racek z Kočova, jemuž zboží toto náleželo, okolí pak velice znepokojoval. R. 1483 dostalo se město v držení převoru Strakonickému, Janovi ze Švamberka, který jich Půtovi Švihovskému z Risenberka postoupil, čímž i s Přeštici spojeny jsou.

R. 1619 dobyl a poplenil Horažďějovic Buquoi a r. 1622 po bitvě bělohorské skonfiskovány jsou rodině Švihovských z Risenberka a prodány Adamovi ze Šternberka, jehož potomci zde až do r. 1708 vládli.

Po těchto byli v držení Horažďějovic knížata z Mansfeldu, z Löwenstein-Wertheimu, hrabata z Rumerskirch, od nichž zboží toto roku 1834 na nynějšího majitele, knížete Kinského ze Vchynic se dostalo.

Blatná,

město nad Dobevkou, čítá přes 300 domů s 2590 obyv., sídlo c. k. okr. hojtmanství a c. k. okr. soudu. Děkanský chrám nanebevzetí P. Marie pochází z 15. století a chová hrobku hrabat Rozdražovských a náhrobky hrabat Kolovratů a Lva z Rožmitálu. Okrasou Blatné jest na jihozápadní straně města u prostřed rybníka krásný hrad s parkem.

Blatná byla sídlem rodu z Blatné, z něhož se uvádí: Předocha z Blatné r. 1243 co svědek při zakládání konventu Johanitů v Strakonicích; r. 1363 Bušek z Blatné, r. 1374 Vilém

z Blatné. Od roku 1409—1416 náležela Blatná Janu z Rožmitálu, jehož dcera byla manželkou krále Jiřího; od r. 1452—1480 měl Blatnou v držení Lev z Rožmitálu, který ji synu Zděnkovi odevzdal. Tento zadlužil Blatnou tak, že po jeho smrti r. 1535 připadla věřitelům a rodina jeho byla nucena z Čech se vystěhovati. Adam ze Šternberka na Konopišti, jenž Blatnou nyní obdržel, prodal ji opět roku 1575 hraběti z Rozdražova a po vymření rodu toho r. 1691 dostala se v držení Kolovratům Krakovským; počátkem 18. století pak hrabatům Sereny de Kis-Seren, načež r. 1798 připadla nynější rodině svobodných pánů Hildprantů z Ottenhausen.

V Blatné narodil se r. 1805 český spisovatel prof. Jan Pravoslav Koubek; zemřel r. 1854.

Blovice,

Blevice, okresní město nad Úslavou, při dráze císaře Františka Josefa, $4^1/_4$ hod. od Plzně na jihovýchod, čítá 221 domů s 1700 obyv. Děkanský chrám sv. Jana Ev. z r. 1760, původně však z r. 1328.

Na hřbitově jsou pomníky spisovatelů českých Vacka-Kamenického, který zde byl děkanem, a Vojt. Bělohrobského, který zde byl učitelem.

U samých Blovic jest ves se zámkem, **Hradiště**, o 36 domech s 230 obyv., zde jest kaple sv. Ondřeje s rozsáhlou zahradou, pivovar a na blízku železná ruda.

Nejstarší držitelé Hradiště byli páni z Roupova. Nynější držitel Hradiště, Merklína a Březnice jest hrabě Palfy de Erdödy, který panství toto od známého vlastence a lidumila hraběte Hanuše Kolovrata-Krakovského sdědil.

